

ЛЕЗГИ ГАЗЕТ

**Жуван Ватан, ватанэглияр,
дидед чIал хуьх!**

И йикъара Дагъустан Республикадин Кьил Р.Абдулатипован 213-нумрадин Указдал-ди зегьметда къазанмишнавай агалкъунрай ва яргал йисарин бегьерлу къвалахдай са жерге чи ватангьлийриз лайихлу наградаяр ганва. Абурун арада ава:

Дагъустан Республикадин Гьуьрметдин грамотадин сагъибар
АЗИЗХАНОВ Алюсет Межмединович - РД-дин Общественный палатадин председател-дин заместитель,
КЪАЗИМЕГЪАМЕДОВ Нариман Магьмудович - РД-да МЧС-дин, ЧС-дин ва гражданвин оборонадин крарин рекъай РФ-дин министерстводин Кьилин управлендин начальник "Дагъустан Республикадин лайихлу къутармишдайди" тIварцин сагъиб
ГЪАЖИБЕГОВ Вилибег Алибегович - РД-да ЦIар кьуниз акси федеральный къуллугъдин отряддин кар алай (ведущий) инженер.
"Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник" лагъай тIварцин сагъиб
ЮСУПОВА Лариса Сефербеговна - М.А.Джемалан тIварунихъ галай Дагъустандин художественный училищедин муаллим.
Чна чи ватангьлийриз агакънавай дережаяр риклин сидкъидай мубаракзава!

"Лезги газетдин" редакциядин коллектив.

1920 – йисалай акъатзава

N 29 (10726) хемис 21 – июль, 2016 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

Сагъламвилин къаравулда

Вахтанг КУМАЕВ

19-июлдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован регьбервилек кваз республикада промышленностдин продукция законсуздаказ ишлемишуниз аксивал авунин рекъай Комиссиядин заседание хъана.

Совещание ачухай Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, законсуздаказ акъуднавай продукцияди граждандин сагъламвилеиз ва уьлкведин хатасузвилеиз зиян гузва.

"Гъеле са йис идалай вилик, Агъа Казанище хуьруьз феийи чIавуз, за РД-дин промышленностдин алишверидин министр Юсуп Умамован фикир и месэлайрал желбнай. А чIавуз и хуьруьн тувквенрай заз Дагъустандин товарар лап къериз-цIаруз акунай. Чна чи алишверидин законлу вири къайдайралди хуьн герек я, чи уьлкведиз талукъ яз къабулнавай санкцияри ва жуван нубатдай яз чнани кардик кукхунвай санкцияри и барадай алава мумкинвилер ачухзава", - къейдна республикадин Кьили.

Дагъустандиз гъизвай ва чина къанунсуздаказ маса гузвай ва къалпламишнавай товарар дуьздак акъудунин барадай тухузвай къвалахдай рахадай чIавуз РД-дин къенепатан крарин министр Абдурашид Мегьамедова къейд авурвал, эхиримжи вахтара госу-дарстводин регистрация авачиз карчивилин къвалахдал машгъул хъайи 1200 кас дуьздак акъудна. «Алай вахтунда 470 коммерсант налогрин учетда эцигнава, амайбурни регистра-ция ийизва. Тек са Хасавюртда и рекъай 86 уголовный дело къарагъарна, чпелди законсуздаказ савдаяр ийизвай парталар, электронный техника, санлай 11 агъзур шей вахчуна. Республикадиз законсуздаказ ичкидин продукция гъун хци месэла яз амазма. Йисан

сад лагъай паюна къанунсуздаказ чиниз гъанвай 78 агъзур бутылка вахчуна. Идалай гъейри, 8 агъзур литр спирт, 177 агъзур литр чехир, 30 агъзур литр коньяк, акциздин маркаяр, этикеткаяр, пробкаяр, бутылкаяр ва къалп ички гъазурун патал ишлемишиз къанзавай маса шейэр вахчуна", - малумарна ада.

Рамазан Абдулатипова республикадиз чинеба гъизвай и ва маса товарар административный сергъятдилай гъикI алудзавайди я, абур гъа сергъятдал аламаз вахчуртIа жедачни лагъана хабар къуна. "Ахътин товарар авай, прицеп галай машин кьун, ахътин товарар тувквенрин дезгейрилай жагъур хъийидайдалай гзаф асант я", - лагъана ада.

Месэла веревирддай чIавуз малум хъайивал, са жерге товаррин ери ахтармишун патал административный сергъятрал датIана кардик квай фито-санитарный постар хуьн герек я. Им лагъайтIа, федеральный законодательстводиз акси къевезвай кар я.

"Республикадиз фашал продукция гъиз, инсанрин сагъламвилеиз хасаратвал гун - им къанунсуз кар я. РФ-дин законодательство граждандин итижар жезмай къван хуьн патал кардик квайди я, лазим атай чIавуз талукъ тир теклифарни гуз жеда", - къейдна республикадин Кьили ва федеральный къурулушрин руководителриз РД-дин Гьукуматдихъ галаз санал и рекъай къвалах гужлу авун кле-велей меслят къалурна.

Гъялзавай месэладай гуьгъуьнлай Дагъустандин таможнядин начальник Руслан Ягъяевни рахана.

"2015-йисуз и хиле чна фашалди тир 395 агъзур уьлчмедин продукциядиз талукъ 19 уголовный дело къарагъарна. Алай йисуз фашал продукция тир 166 агъзур шейиниз талукъ пуд уголовный дело къарагъарна. Ширинлухриз, парчайриз, парталриз, къугъва-дай шейэриз, къаб-къажадиз, эцигунардай

материалриз абур фашалбур хуьнин вилик пад кьун патал къетлендаказ фикир гана клан жезва", - лагъана ада.

Муьштерийрин ихтиярар ва инсандин къулайвал хуьнин барадай гуьзчивалдай Федеральный къуллугъдин РД-да авай Управлениди къабулзавай серенжемрин гъакъиндай и ведомстводин руководитель Элеонора Омариевади суьгъбетна.

"Хуьруьн майишатдин продукция маса гузвай карчивилин субъектрин къвалах рей-дар кьиле тухуналди ахтармишай чIавуз лап векъидаз къанунсузвилериз рехъ гунин са жерге дуьшуьшар дуьздак акъудна. Хейлин чкайра продуктрихъ муьштеридив агакъдал-ди абур физвай рехъ гъихътинди ятIа тести-къарзавай документар, талукъ тир декларацияр галачиз жезва. И кар сеbeb яз 250 тонн-дилай виниз продукция маса гун къадагъа авуна, маса серенжемарни къабулна. Ахтар-мишунар давам жезва", - лагъана ада.

Э.Омариевадин гафаралди, татугай гъа-лар арадал атун асул гъисабдай муниципаль-ный тешкилатрин кьилери идара ийидай кам-панийрин ва алишверидин объектрин къва-лахдал гуьзчивал тавунихъ, гъакIни базарри гъакъикъатда контролдик квачиз къвалаху-нихъ галаз алакъалу я. Ада республикадин ведомствойрин руководителривай винидихъ тIварар кьунвай хилера ахтармишунар кьиле тухун патал Роспотребнадзордин къул-лугъчияр желб авун тIалабна, чпин къуллугъ-дихъ, продукциядиз вири жигъетдай къимет гуз жедай, аккредитациядай акъатнавай ла-бораторияр авайди рикIел хкана.

РД-дин промышленностдин ва алишве-ришдин министр Юсуп Умамова Дагъустан-диз законсуздаказ акъуднавай ва къалп про-дукция гъунин рекъер гъихътинбур ятIа, гъа-дакай суьгъбетна. "Къезил промышленност-дин базарда анжах 20 процент продукция Россияда гъасилнавайди я, амай 80 процент продукция чиниз СНГ-дин уьлквейрай яна гъизва".

Рахунриз баянар гайи Рамазан Абдула-типова и рекъай вири ведомствойри тухузвай къвалах зайифди тирди къейдна. Ада лагъай-вал, и месэладай вири къурулушри сих ала-къада аваз къвалахзава, къуватда авай зако-нодательстводихъ галаз къазвай дуьзгъун ме-ханизмаяр кардик кутунвач. Заседанидин эхирдай РД-дин Гьукуматдал алай йисан сентябрдалди фашал продукциядин вилик пад кьунин, базаррин къвалах къайдадик ку-тунин жигъетдай дуьзгъун серенжемар тайи-нарун, и мурадралди федеральный ва рес-публикадин къурулушрин саналди тир мах-сус десте тешкилул тапшурмишна.

(“ДП”)

Тебрик

За дагъустанвийриз госу-дарстводин сувар - Дагъустан Рес-публикадин Конституциядин югъ мубаракзава.

Дагъустан Республикадин Конституция Россиядин Федерациядин сергъятра аваз чи госу-дарстводин политикадинни ихти-яррин мягъкем диб арадал гъиз-вай, Дагъустандин халкъарин та-рихда арадал атанвай садвал, адан асиррин адетар ва милли къетIенвилер мягъкемарзавай республикадин Дибдин закон я.

Къе обществендин ва госу-дарстводин властдин органрин вилик акъвазнавай важиблу месэлаяр гзаф миллетрикай ибарат тир Дагъустандин халкъарин садвал ва сихвал мягъкемарун, гражданин жавабдарвал хкажун, экстремизмдиз ва терроризмдиз акси гъерекатар таъминарун я. И кар патал чи халкъдин, чи Россиядин руьгъдинни эдебдин мумкинвилер ишлемишна кланда.

Анжах Конституцияда тести-карнавай ихтиярри ва азавиле-рив, демократиядин принциприз вафалувал хуьналди, гзаф мил-летрикай ибарат тир Дагъустан-дин халкъдин интересриз жаваб гузвай, республикада законлувал ва къайда хуьн таъминаруналди чавай авай вири четинвилер алу-диз, инсанрин агъваллувал хкажиз, дурумлувал ва сад-садахъ галаз меслят хуьн таъминариз жеда.

Дагъустанди, Россияди цуьк акъудун патал заз квехъ агалкъу-нар хъана кланзава.

Дагъустан Республикадин Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

ИЛИМ

27 йисан яшда аваз физикадинни математикадин илимрин докторвилеин тIвар къачунвай Заур Алисултанован бубадин ери-бине Сулейман-Стальский райондин ЦIарахар, дидедин - Цмур я. Ихътин макандай Лезгистандин тIвар хкаждай зурба алим акъатунал чна дамахвава.

▶ 7

ХАБАРАР

Ахъегъви Надим Гъашумова хуси вертолет тувкьурна ва ам ахтармишна. Винеп патан акунрай ам цIцIрез ушхар я лугъуз адаз "Цици" тIварни гана. Тактикадинни технический депликай вертолет тувкьурнавай касди гъеле-лиг суьгъбетзава.

▶ 8

Дагъустан Республикадин Конституциядин югъ Жавабдарвал, везифаяр, ихтиярар...

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Фадлай тестикъ хъанвайвал, гъар са па чагълугъда, государствода халкъар яшамаш хъуниз, абуру чеб обществода кыле тухуниз, зегъмет члугуниз, гъукумдин органрихъ, идарайрихъ галаз алакълу хъуниз, государстводин вилик жавабдарвал аннамишуниз талукъ законарни ава. Куьрелди лагъайтла, государстводихъ виликди финин, кыле тухунин граждана яшамаш жедай асул къанурикай ибарат Къилин Закон жезва ва адаз Конституция лугъузва. Гьикъ ятлани садра жува жуваз суал гана: яраб вири государствойрихъ чпин конституция авайди я жал? Жаваб жагъуриз алахъайла, малум хъана хъи, Израилдихъ, Великобританиядихъ ва Европадаин лап гъечли ульквейрикай сад тир Андоррадихъ (княжество) конституция авач къван. Израилдихъ дибдин законрин свод ава. 1958-йисалай абуру кылди-кылди 14 акт къабулна. Яни кнесетдин гъакъиндай закон, гъукуматдин, армиядин... гъакъиндай законар. Ихътин бур Израилдихъ 11 закон ава. Великобританиядихъни гъа и жуьредин кылдин законар ава. Абуру Сад тир па чагълугъдик акатзавай Уэльсдин, Шотландиядин ва Кеферпатан Ирландиядин халкъарини амалзава.

Разивилелди лугъуз канзава хъи, Дагъустан Республикадихъ Конституция ава ва ана гъукумдин органар, абурун везифаяр, абур тешилдай къайдаяр, хъядай жуьреяр, агъалийрихъ авай ихтиярар, азадвилер ва герек маса къанунар тайнарнава. И къайдайрал гъар сада амал авунал Конституционный, Верховный ва маса судри гуьзчивалзава. РД-дин Конституциядихъ вичин тарихни ава.

Эгер тарихдиз вил вегъейтла, рикел хъун лазим я хъи, 1917-йисан Октябрдин инкъиладилай, улькведа кыле феий граждандяведилай гуьгъуниз, 1921-йисуз Дагъустан Республикадин Автономия малумарнай. Гъа и йисуз РСФСР-дик акатзавай Дагъустандин Автономиядин Конституция къабулна. Яни дагъвийр зурба государствода яшамаш жедай асул къанунал таъминарнай. Ана дагъвийри вири жуьредин ихтиярар, азадвилер гунихъ галаз сад хъиз, гъукумдин органар, абурун везифаяр, регъберар ва маса начальникар хъядай, суд-дуван кыле тухудай жуьреяр ва гъаки маса къайдаяр, къанунар тайнарнавай.

Лугъун лазим я хъи, алаатай йисара улькведа гъаф къадардин дегишвилер арадал атана ва идахъ галаз алакълу яз, улькведин, Дагъустандин дибдин законрихъ дегишвилер кухтун. Демократиядин Россиядин Федерация хътин государство арадал атайла Конституцияни цийи хъува. Адан бинедаллаз 2003-йисан 26-июлдиз Дагъустан Республикадин Конституцияни къабулна. И югъни чир республикадин кылин сувар яз малумарна. Лугъун лазим я хъи, им гъаф миллетрикай ибарат чир республикадин халкъар патал зурба къазанмишун я.

РД-дин Къил Р. Абдулатипова Конституциядин гъакъиндай икъл лагъана: "Дибдин закон къабулун Дагъустандин халкъарин умуьрда лап важиблу вакъиа хъана, ада Россиядин гъаф миллетрин векилрикай ибарат халкъдихъ галаз ислегъвилелди ва меслятидиди яшамаш хъунуба барадай дагъустанвийри тарихдин метлеб авай рехъ хъянавайди тестикъарна. Дагъустан Республикадин Конституция республика агалкъунралди вилик финин бине я ва ам гъаф миллетрин векилрикай ибарат Дагъустандин халкъдин садвал хуьнихъ рекъе тунва. Республикадин агалкъунар чир садвилдин нетижада, Дагъустан Республикадин Конституциядин - Дагъустандин общественный умуьрдин кылин принципар тестикъарзавай, республикадин территорияда яшамаш жезвай гражданадин ихтияррин ва азадвилерин заминвалзавай дибдин правовой документдин - ивирал амал авунин нетижада къазанмишнавайди я лагъайтла, гъич са клусни члагурун жедач".

Эхъ, и гафарал садвал, дуствал, стхавал канзавай, законрал амалзавай, хайи ватандиз вафалу тир гъар сада къул члугвада. Гъа са вахтунда чун Конституция лагъайла адан гъавурда гьикъл акъун лазим я? Ам властдихъ, инсандин ихтияррихъ, азадвилерихъ, везифайрихъ, государство тукълурунин ва адаз регъбервал гунихъ къайдайрихъ галаз алакълу общественный гьерекартар пайгардик култазвай юридический кылин къуват авай правовой акт я.

Инсандин азадвал ва ихтиярар государстводин обществодин демократиядин, законлувилдин, конституциядин, цивилизованностдин дережа ахтармишзавай чешме я. Гъавилай чир Конституцияда инсан ва адан ихтиярар, азадвилер лап кылин ивирар яз къейд авун законлу къвалахъ я. РД-дин кыле акъвазай руководителрини инсандин ихтиярриз ва азадвилериз талукъ положенияр кар алай бур яз гъисабун дуьшуьшдин кар туш. Гьикъл лагъайтла, а положенияр чир обществодин лап кымметлу ивирар къалурнава.

Улькведа ва дуьньяда кыле физвай вакъияяр фикирда къуна, Конституциядик араара дегишвилерни кухтазва. Малум тирвал, эхиримжи цлугъад йисуз Дагъустан Республикадин регъбервал гудай къуллугъ пуд сеферда цийи хъува. Чахъ Государственный Советдин Председателни, Президентни хъана. 2015-йисуз РД-дин Халкъдин Собранидин депутатри сес гана, кухтур дегишвал себеб яз, Президентдин чкадал Дагъустан Республикадин Къил хъанва. Ада вичиз ганвай векилвилерикай менфят къачуз жавабдар везифаяр кылиз акъудзава.

Чна винидихъ лагъанай, Конституцияда обществодиз, граждандиз талукъ къанунар, къайдаяр къейднава. Идакай чна гезетдин чинрайни мукъвал-мукъвал рикел хъизватлани, чир инсанриз чпиз ганвай ихтияррикай, азадвилерикай, гъайиф хъи, тамамвилелди хабар авач, агъалийри абурукай герек вахтунда менфятни къачузвач. Гъавилай республикада инсандин ихтиярар члурзавай, абурун гъакъикъи ва законлу истемешунар кылиз акъуд тийизвай дуьшуьшар пара жезва. Делилри тестикъарзавайвал, Дагъустан Республикадин инсандин ихтияррин рекъай Уполномоченныйдин тварунихъ яшайишдинни экономикадин ихтияррикай магърум авунин гъакъиндай къевезвай арзаяр гъаф я. Инсанриз лайихлу дережадин умуьр кыле тухудай шартлар арадал гъун лазим я. Гъайиф хъи, и жигъетдай чкайрал алай регъберри, чиновникри Конституциядин къалурунар рикелай алудзава ва гъа идалди зегъметчи инсанар клева твазва.

Гъар са ватандиз аннамишун герек я, Конституцияди виришда, гъам прокурор, гъам судья, гъам чиновник, гъам лежбер, гъаммуаллим хъуй, сад хътин ихтиярар, азадвилер, лайихлудаказ яшамаш жедай мумкинвилер ганва. Сифте нубатда абуру лап хъсандиз чирун ва ахпа властдин идарайра авайбурувай истемешунни лазим я. Абуру, халкъдивай къватлзавай налогрикай мажибар гуз, агъалийри талукъ къуллугъар авун патал къуллугъарал тайнарнавай ксар я. Эгер абуру инсандин ихтиярар члурзаватла, адан дердияр кылиз акъудзавачтла, ихътин дуьшуьшрикай виридаз ван къведайвал лугъун гъар са граждандин буржийрикай я. Гъаф вахтара икъл жезвач. Кимерал, куьчейра, хърарик флан члехида, чиновникди рехъ гузвай законсувилерикай, нуьксанрикай сада-садаз лугъузва, амма, вири сад хъана, адавай дуьзгуьн, законлу къвалахъ, вичин везифаяр намуслувилелди кылиз акъудун истемешува. Конституциядин, хейлин маса законрини ватандашриз члурклар ийизвайбурун гьерекартрайкй вине авай идарайриз хъидай, шикаятдай, абур судриз вугудай ихтиярар ганва. "Конституцияди чаз вуч гузва къван?" лугъудай суалар тикрардалди, адан положенийрикай, законрикай гъавурда аваз менфят къачун хийирлу я.

Са рахунни алач, государстводин идарайра чпин дердияр кваз такъадайла, чарариз, арзайриз яргълди жаваб тагудайла, инсанар ахътин фикирдал къевезва хъи, государ-

стводи инсанрин ихтиярар хуьнин карда вичин везифаяр тамамарзавач. Вучиз икъл жезва лагъайтла, чпин везифаяр дуьздаказ кылиз акъуд тийизвай, инсандин ихтиярар члурзавай чиновникар жавабдарвилеиз члугъазвач, абурун чпин тахсирдиз барабар жаза агакъарзавач. Ихътин крал эхир эцигун патал исъта республикадин вири госидарайра, муниципалитетра инсанриз электронный жуьреда къуллугъар авун кардик кутунва. Агъалийриз государстводин ва муниципальный 116 къуллугъдикай электронный жуьреда менфят къачудай мумкинвал хъун герек я. Яни гила са идарадиз фейила, анай вун флан справка хкваш лагъана, элкълуьр хъийидай ихтияр авач, документар къабулуниз госидара мажбур я ва кими справкани ада вичи электронный жуьреда талукъ идарадивай истемешун герек я. И важиблу карда чир агъалийриз аквадай хътин куьмек гунихъ мураддалди республикадин шегъерра ва вири районар ФМЦ-дин 56 филиал кардик кутунва. Абуру агъалийриз гъукумдин органрихъ галаз алакълу дердияр гъялдайла герек вири жуьредин документар, справкаяр гузва, 300-лай виниз къуллугъар ийизва, карчияр патални 114 къуллугъ. Амма, гъайиф хъи, гъеле чир агъалийри МФЦ-рин мумкинвилерикай тамамвилелди менфят къачузвач, гъафбур абурун къвалахъдикай бейхабар язани ама.

Агъалияр чпиз авай ихтияррикай хабардар авун паталди РД-дин инсандин ихтияррин рекъай Уполномоченныйди официальный веб-сайт кардик кутунва. Адан порталда инсандин ихтиярар ва азадвилер хуьниз талукъ правовой вири актар, Уполномоченныйдиз арза хъидай къайдаяр ва герек маса материалар ава. Гъелбетда, чир вири хуьрера Интернет кардик квач, ам авай чкайрани чир инсанриз компьютердикай, Интернетдикай менфят къачуз чизвач. Культурадин идарайра, школайра, муниципалитетра чир агъалийриз и рекъай чирвилер гудай курсар кардик кутунвайтла, иллаки хъсан жедай.

Мадни къейд авун лазим я хъи, республикадин инсандин ихтияррин рекъай Уполномоченныйдин теклифдалди яшайишдин рекъай бегъем къулайвилер авачир агъалийрин ихтиярар таъминарзавай нормативный правовой са жерге актарик дегишвилер кухтунва. Абурун асаслу яз, къе дяведин йисара далу пата зегъмет члугурбуруз, зегъметдин ветеранриз, фашистрин концлагерра хъийи аялриз, жаванриз, диде-буба амачир етимриз къезилвилер, пособияр, яшайишдин къвалер къачудай ва маса жуьредин куьмекар гузва.

Республикадин Дибдин Закондин сергъятра аваз Дагъустанди виликди еримишзава. Къвалахъда ацалтзавай къван четинвилер алуддай рекъер, уламар жагъурзава. Гражданвилдин общество тукълуьриз, и кардиз кецлгузвай вири татугайвилер арадай акъудиз, терроризмдин, экстремизмдин вилик пад къаз, тахсиркарвилер тлимлариз, жегъилриз клелдай, къвалахъдай, яратмишдай къулай шартлар тешилиз алахъзава. Гъелбетда, рекъят туш, амма дагъустанвийрин умуьр мублагъди ийидай крал герек я. Зун инанмиш я, Дагъларин улькведин вири халкъари республикадин экономика мадни вилик тухуникай, гъар са агъалидин ихтиярар хуьникай, агъваллувал вини дережадиз акъудуникай, гъар са райондиз экономикадин, яшайишдин гъалар хъсанардай сад хътин къулай шартлар тешилуникай, обществода, умуьрдин вири хилера крал авай гъал жезмай къван хъсанаруникай фикирзава.

И гуьзел мурадар чавай чир Конституциядал, демократиядин ва граждандилин обществодин диббар вири такъатралди вилик тухунал, чир зурба улькве тир Россиядин вири халкъарихъ галаз санал дуствал, стхавал къвердавай мягъкемарунал амал авуналди, кылиз акъудиз жеда.

Вири дагъустанвийриз Конституциядин сувар мубаракрай! Россиядин Федерацияда Дагъустан мублагъ, цуьк акъуднавай республикайрикай садаз элкълуьрун патал вирида намуслувилелди зегъмет члугун ва законрал амал авун лазим я.

Сечкияр - 2016 Виридан буржи

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Къве югъ вилик "Дагъустан" РИА-да республикадин СМИ-рин векилар Дагъустан Республикадин сечкидин центральный комиссиядин председатель **Мегъамед ДИБИРОВАХЪ** галаз гуьрушмиш хъана.

Мугъманди лагъайвал, улькведин гъукумдин вири идарайрин, органрин, политический партийрин, общественный организациярин ва гъаки агъалийрин хиве еке жавабдарвал ава: 18-сентябрдиз кыле фидай сад тир сечкияр вини дережада аваз тухун, абура иштиракун ва РФ-дин Федеральный Собранидин Госдумадизни Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз лайихлу ксар хъягъун.

Чна виликамаз хъейвал, Дагъустанда сечкидин са мандатдин пуд округ тешилканава. Ци Госдумадиз 225 депутат партийрин списокрай ва 225 депутатни са мандатдин округрай хъяда. РД-дин Халкъдин Собранидиз партийрин списокрай 90 депутат хъяда. И кар патал республикадин шегъерра, районра, хуьрера сечкидин центральный 54 комиссия, 1917 участок ачухнава. Гъеле мартдин вацралай республикада сечкидин комиссийриз сечкириз гъазурвал акунин ва сечкияр кыле тухунин карда куьмек гун патал штаб тешилканавай. Календардин пландин бинедаллаз РД-дин ЦИК-ди ва и штабди вишев агакъна серенжемар кыле тухвана ва сечкидин чкайрин участокрин векилриз важиблу месэлайрай чирвилер гана.

ЦИК-дин председателди хабар гайивал, республикада сечкириз секин гъалара гъазур жезва. Гъар са талукъ идаради, къуллугъчиди вичин хиве авай везифаяр дуьздаказ тамамарзава. 20-июлдади РФ-дин Госдумадиз хъягъун патал са мандатдин округра 32 кас регистрация авунава. 20 касди чли чеб къалурнава. Садбуру гъеле кулар къватл хъийизва. Сечкидин округриз вугъзвай документрик синихар квачиз хъийитла, вири ксар кандидатарвиле регистрация ийида.

РД-дин Халкъдин Собранидиз депутат хъягъунин карда политический партийрин региональный 16 отделенидин векилри иштиракдайвал я. Абуруз 3-августдалди документар гъазурдай ва вахкудай вахт ама. Лугъун лазим я хъи, ЦИК-ди политический партийрин векилрихъ галаз кандидатвиле регистрация авуниз талукъ документар дуьздаказ газурунин месэладин гъакъиндай са шумудра гуьрушар кыле тухвана.

Республикадин Избиркомдин председателди къейдна хъи, 18-сентябрдиз Дагъустандин райондани чкадин самоуправленидин органриз депутатар хъядай сечкиярни кыле фида.

М.Дибиров маса регионрин векилриз Дагъустандай Госдумадин депутатар жез кан хъуниз, сечкийрин вахтунда абуру кыле физвай гъалдал гуьзчивалзавай (наблюдателар) ксариз, абуруз авай ихтиярриз, сечкийрин участкар видеокameraй эцигуниз, СМИ-ра агитация тухуниз, агъалияр сечкийриз гъазур хуьникай, сечкийрилай виликан таблгъат тухуникай хабардар авуниз талукъ месэлайрални акъвазна. Мисал яз, кандидатрин гуьзчийриз сечкидин участка видеосъемекар ийидай ихтияр ава. СМИ-ри сечкийриз талукъ месэлайрикай агъалийриз дуьзгуьн хабарар гун лазим я. Кандидатри сечкийрин арада тешилканавай таблгъатдин серенжемарикай газетри 20-августдай макъалаяр ва маса материалар гун герек я.

Пресс-конференциядал сечкийрин списокрай вири агъалийрин тварар тежевайдакани ихтилат кудна. М.Дибирова къейд авурвал, ЦИК-дин сайтда "Сечкидин участокрин сиягърай жува жува жагъура" лугъудай программа кардик кутунва. Гъар са агъалидивай, аниз гъахъна, вич, вичин къвал талукъ тир сечкидин участокрин сиягъда аватла чириз, эгер авачтла, аниз фена, сиягъда хуьтаз жеда.

Месэлаяр гьелелиг хцибур я

Вахтанг КУМАЕВ

15-июлдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипов Дагъустан Республикада авай терроризмдиз акси комиссиядин патав гвай экспертний советдин членрихъ галаз гьурушмиш хъана.

Мярекат ачухдай члавуз Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, эхиримжи кьведпуд йисуз экстремизмдиз ва терроризмдиз аксивал авунин барадай виле акадай хътин нетижаяр къазанмишиз хъанватлани, республикада диндинни политический экстремизмдин ва терроризмдин идеология хатасуз авунин месэлаяр гьелелиг хцибур яз ама. "И месэла муракабди я, ам гьалдай асант рекьер авайди туш. Чаз къанун-къайда хуьдай ва къуватдихъ галаз алакьалу кьурулушри чпин кьетли ва вилегь гьерекатралди эхиримжи пуд йисуз терроризмдин месэладин хцивал хейлин дережада зайфарнавайди чизва. И кар - жергедин агьалирилай ва бизнес-сообществодилай гатумна, республикадин властдин кьурулушрин векилрал кьведалди - вирибуру гьиссна", - малумарна ада.

Амма икI ятлани, региондин руководителди экстремиствилдин фикиррал алай, къадарсуз са пад язавай гьерекатрин терефдаррин жергейриз алай вахтундани жегьил дагъустанвияр желбзавайвилехъ ва абурун хейлин пай "жигьад" лугьудайди кьиле тухуз Сириядиз фенвайвилехъ галаз алакьалу яз секинсувал къалурна: "Абур чпин ватандин: гьвечи ва члехи ватандин хаинар я. Хаинрихъ галаз гьикI рахун герек ятIа, кьезни чизва".

Республикадин Кьили рикел хжайвал, вирибурун вилик акъвазнавай везифа гьич садан кьилизни вич ва вичин идеология гусударстводин аксина акъвазарунин фикирар текъведайвал, кардин гьавурда аваз, илимдал бинелу яз профилактикадин кьвалах тухуникай ибарат я.

"Амма чкайрал экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авунин кьвалах гзаф вахтара даяздаказ кьиле тухузва ва методикадин, акI хъайила, илимдин барадайни хъсандаказ тешкилнавач. И барадай куь пешекарин куьмек герек я. Районрин АТК-рин секретарин къуллугьрал ксар конкурсар кьиле тухун тавуна тайинарзава. Хейлин дуьшуьшра а къуллугьдал талукъ тир чирвилер ва тежиба авачир ксар алаз жезва. Агьсакалрин советрихъ, халкьдин дружинайрихъ, ветеранрин, диндин, жегьилрин, маса общественный организациярихъ, муниципалитетрин массовый информациядин такъатрихъ галаз лазим дережада аваз алакьаяр хуьзвач", - лагьана Р.Абдулатипова, гьа са вахтунда ихътин татугай хейлин себебар арадай акьудун, экстремизмдин ва террористрин чинеба кардик квай дестейрин идеологиядин гьилибанрин жергеяр лап гуьтIуь авун патал кьетли камар къачунвайдини кьейдна.

Региондин Кьили къазанмишнавай нетижайрал рази хъана акъваз тавуниз эвер гана. "Исламдин тIвар къаз, фашал лозунгар раижзавай экстремизм ва терроризм хътин завалдиз рехъ ачухзавай са жерге себебар гьелелиг арадай акьудиз хъанвач эхир. АкI хъайила, чавай терроризмдиз ва экстремизмдиз акси женгина анжах вахтуналди тир агалкьунар къазанмишиз хъанва лугьуз жеда. АкI хъайила, кьвалахдин комплексный, илимдал бинелу, пайгардик квай программа герек я. Гьа и мураддалди Дагъустан Республикада авай терроризмдиз акси комиссиядин патав экспертний советни тешкилнава. Адан жергейрик экечлун республикадин гьуьндурь дережадин алимриз ва общественный деятельриз теклифнава", - алава хуьвуна ада.

РД-да авай терроризмдиз акси комиссиядин патав гвай экспертний советди тухванвай кьвалахдин ва вилик акъвазнавай везифайрин гьакьиндай доклад авур РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова кьейд авурвал, Совет терроризмдиз акси кьвалах илимдин бинедаллаз кьиле тухун таъминарунун, экстремизмдинни терроризмдин вилик пад къадай мадни жанлу серенжемар къабулунин, гьакьни и месэлаяр гьялуниин карда РД-дин алимрин, экспертрин, общественный деятельрин къуватар агудунин мураддалди тешкилнавайди я.

Идахъ галаз алакьалу яз республикадин Кьили Рамазан Жафаровал экономикадин рекьай кьвалах гужлу авун, кьилди къачуртIа, ам "хъендикай" хкудун, гьа идалди чинеба кардик квай бандитрин дестеяр финансралди таъминарунун рекьер агалун тапшурмишна.

Гьурушдал образованидин месэлайрайни теклифар гана. Мисал яз, члехи классра экстремизмдиз аксивал авунин рекьай тарсар тухун теклифна. Республикадин Кьили и теклифрин тереф хвена ва ада а теклифрин винел кьвалах хуьвун меслят къалурна. Члехи классра кьелзавай аялрихъ галаз мадни сихдаказ, Интернет ва массовый информа-

циядин такъатар арада аваз кьвалах тухун лазим тирдини кьейдна.

Философиядин илимрин доктор, профессор, ДГУ-дин психологиядинни философиядин факультетдин декан, философиядин ва социально-политический илимрин кафедрдин заведующий Мухтар Яхьяева республикадин территорияда экстремизмдиз ва терроризмдиз рехъ ачухзавай факторрин рехъ политический деятельрин, алимрин, культурадинни диндин деятельрин саналди тир чалишмишвилералди атIуз жедайди кьейдна.

"РД-дин Кьиблепатан территориальный округда баришугъ хуьвунин, меслядал гьунин рекьай центр" тIвар ганвай Дагъустандин региональный общественный организациядин руководитель Севиля Наврузовади экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз акси месэлайрай са жерге фильмаяр гьазурун теклифна. Общественный организациядин руководителди къадарсуз са пад язавай фашал исламистрин фикиррин бизнесувал чкадин телевиденидай райж авунни теклифна.

Гьуруш кьиле фидай члавуз мадни кьейд авурвал, арадал атанвай гьалар дибдай хъсан терефдихъ дегишарун патал вахт-вахтунда илимдал бинелу кьвалах тухун герек я. Философиядин илимрин кандидат, РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин социологиядин отделенидин заведующий Заид Абдулагатова психологиядин жигьетдай пайгардик кукхунин ва арадал кьезвай гьалар веревирд авунин Центр тешкилун теклифна. Республикадин Кьили и фикирдин тереф хвена.

Эхирдай Рамазан Абдулатипова экспертний советвидай республикадин ва муниципальный властдин органар, гьакьни къанун-къайда хуьдай кьурулушар, общественный организацияр илимдал бинелу дуьзгьун меслятралди таъминариз жедайдахъ инанмишвал къалурна.

(“ДП”)

РикIин гьарай Вахар, гила чид я нубат

А.МЕГЪАМЕДОВА

ГЬУЪРМЕТЛУ РЕДАКЦИЯ!

Кьурагь райондин Штулрин хуьрйя тир баркаллу Лезгинцеврин хизандикай ван тахъай кас бажагьат ава. Абурун къисметдикай, умуьрдикай "Лезги газетдини" гзаф кхъена. Мегъамед Гьуьсейнов-Лезгинцев, адан рухваяр - технический илимрин доктор, машгьур писатель, адмирал Георгий, цин кланикай фидай лутькведин командир, контр-адмирал Михаил ва амайбурни гьар са ватандашди дамагдай ксар тир.

Ихътин уьтквем, дирибаш, бажарагьлу рухвайриз Махачкъала шегьерда "Коминтерн" тIвар алай майдандал памятник-комплекс эцигун патал кардив эгечайла, чи гзаф ватандашар шад хъанай. Абурук кваз зунни. Зегьметдин ветеран Ибрагьимхалилов Рамазана памятник эцигдай пулар кIватIун патал еке зегьметар чIугуна. Хейлин ватандашрини, чпин мукминвилериз килигна, адаз куьмек гана. Амма гила Рамазан Ибрагьимхалилов кефсуз хъанва, кьвалахни эхирдал къван атанвач.

Газетдай кIелайвал, авур кьвалахрай скульптордив вахкудай 1,5 миллион манат пул бес жезвач. Гьа и кар себеб яз гьазур хъанвай памятник хкана, чкадал эцигиз жезвачалда. Им лап рикI тIардай месэла я.

Алай вахтунда са миллион, кьве миллион манат вуч пул я къван? Чахъ гьикьван карчиар, члехи къуллугьрал алай ксар ава. Бес абурувай, скульптордив гьакьни вахкана, памятник чкадал эцигиз жедачни?

Заз икI лугьуз кланзава: чи итирихъ амач гьайбат; вахар, гила чид я нубат. ИкI лугьуналди кьуй чи итимар бейкеф тахъурай. Памятник эцигуник кьил кутурбур, икъван чIавалди харжияр авурбур чи баркаллу рухваяр тушни?!

Гьуьрметлу вахар, эгер чна гьарда жувавай жедай къван пул - вад виш, муьжуьд виш, агьзур манат - кIватIайтIа ва ам "Лезгинцеврин" фондуниз ракъурайтIа, са куьруь вахтунда кьве миллион манат арадал гьиз жеда.

Центральный телевиденидин Сад лагъай каналди начагь аялар сагъар хуьвун патал вацра 6, 7, 10 миллион манат кIватIзава. Эгер чна и месэладал кIуки тагъайтIа, Лезгинцевриз памятник эцигиз Рамазан стхади гьазурнавай ва аваданламишнавай чкадал са масадан памятник пайда жеда. Имни чи рикIер гзаф тIардай кардив элкьведа.

Гьуьрметлу ватандашар, ша, чун чи халкьдин тIвар хкажзавай и баркаллу кардик пай кутаз ала-хьин!

Агъадихъ "Лезгинцевы" фондуниз пул ракъурдай счет гузва:

ОАО "Эльбин" Дополнительный офис №5
367020, г.Махачкала, ул.Батырая, 31

ИНН 0541002446

КПП 054101001

БИК 048209755

К/С №3010181020000000755

Чирвилерин ери хкажин

даговилин работникрин аттестация кьиле тухудай центраяр, кафедраяр ва идарадин маса кьурулушар къалурна. Республикадин руководителдиз хъсандиз ремонтнавай спортзални акуна.

Рамазан Абдулатипова идарада хъсан патахъ хъанвай дегишвилериз виниз тир кьимет ва институтдин кьвалахдин ери хъсанарунихъ элкьурнавай са жерге теклифарни гана. Дагъустандин образование вилик тухунин институтда кьекъведай члавуз адахъ и идарадин проректор Шагьрудин Шагьовни галай.

РИКIЕЛ ХКИН: институтдин тарих 1928-йисалай башламиш жезва, а члавуз ам Халкьдин просвещенидин кIвал яз ачухайди тир. 1996-йисалай адаз Дагъустандин педагогилрин работникрин пешекарвал хкаждай институт, адалай вилик лагъайтIа, муаллимвилин чирвилер хкаждай институт лугьузвай. 2015-йисалай адакай Дагъустан-

дин образование вилик тухунин институт хъана.

Институтдин кьурулушрик 5 центр акатзава: образованидин еридиз кьимет гудай Центр, еке бажарагь авай аялрихъ галаз тухузвай кьвалах алакьалу ийизвай Центр (конкурсар, олимпиадаяр ва маса серенжемар кьиле тухун адан гуьзчивилик ква), информация гьалдай Центр (ада Дагъустанда ЕГЭ кьиле тухунин месэлаяр алакьалу ийизва) ва педагогилрин работникрин аттестация кьиле тухудай Центр. Гьа ина информационный технологийрин Центрани кардик ква. Институтдин патав РД-дин халкьдин образованидин Музейдини кьвалахзава. Институтдихъ библиотека, редакционно-издательский отделни ава. Идаради кварталда садра "Образование цийи хуьвун" тIвар алаз журнал акьудзава. Институтдин бинедаллаз международный, Вирироссиядин, региондин дережада аваз жуьреба-жуьре серенжемар кьиле тухузва.

19-июлдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипов Дагъустандин образование вилик тухунин институтдиз фена. Ина ам идарадин ремонтнавай дараматдиз килигна. Ахпа республикадин руководител патал экскурсия тешкилна. Адаз чирвилерин еридиз кьимет гудай, информация гьалдай, пе-

Лезгийрин игитвилидин эпосдин сувар

Гьамиша чаз герек я!

Мердали ЖАЛИЛОВ

Гилевай йисуз чи халкъди къадим Ахцегьа "Шарвили" эпосдин сувар XVII сеферда кьиле тухузвал. Яни, им гила чахъ и рекъай тайин тир тежриба хъанва, са бязи хъсан адетарни арадал атанва лагъай чал я. Риклик кваз, тахъай, тежез-вай бязи крарни веревирддай, абур кьилиз акъуддай бязи рекъерни тайинардай мумкинвални хъанва. Амма гьа са вахтунда чал "Ам вуч сувар я?", "Герек яни гьар йисуз ахътин суварар кьиле тухун?", "Шарвили" вуч эпос я, ада низ вуч гузва?" хътин сулар арадал вегъезвай бурни гьалт тавуна туш.

Ихътин суларал чи са бязи телеканалрай эхиримжи вахтара мукъвал-мукъвал къалурзавай телегъуьжетарни, сюжетарни алава жезва. Месела, гьилевай йисуз са шумуд сеферда, "Чехи Гьалибвилидин сувар кьейд авун лазим яни?" "Рекъин тийир полк" хътин гьерекадихъ вуч метлеб ава?" лугъуз, чпихъ алимвилин лап вини дережар авай ксарин (абурк чи са хейлин депутатарни, чиновникарни, яратмишдай ксарни ква) дискуссия къалурна. Са бязибур гьатта тарихдин илим мектебда чирун ерли герек туш лугъуз экъечизава...

Ихътин шартара чна "Шарвили" эпосдин сувар кьиле тухунихъ вуч метлеб жезва? Бинедилай ам вуч паталди тешкилайди тир? Эпос вич чи гьилиз гьакъван регъятвилелди хтанани?...

Инал чи рикел и сувар сифте яз тухудайла адан тешкиллувилидин комитетдин гьурметлу председателъ, чи аямдин зурба арифдар, писатель ва философ **Агъед Гьажимурадович АГЪАЕВА** лагъай гафар хъезва. Суварин метлебди-кай рахуналди, алимди кьейднай: "Эпос эбеди яз рикел аламукъдайвал авунин, Шарвилидиз талукъ гьакъикъат халкъдин гегъенш къатарив агакъарунин, жегъилрин фикир халис ватанперес яз хъайи адан кьегъалвилерал желб авунин мураддалди бейнидиз таъсирдай хейлин крар бажармишна кланзава..."

Им арифдарди вичи-вичикди къунвай нетижа, гьа и са вахтунда, "Шарвилидин" сувар гьик тухун, гьихътин метлебар вилик эцигун лазим ятла, чазни тунвай насигъат я.

А макъала чи газетдин 2001-йисан 28-июндиз акъатнавай нумрада чапнава. Адаз "Шарвили халкъдиз гьамиша герек я!" кыл гавда. И кыл тикрар хъуьналди, чаз кье "Шарвилидин" суварин асул метлебар гьихътинбур ятла, вуч чна авунватла, вуч хъувун лазим ятла, веревирд ийиз кланзава. Идакай винидихъ раханвай суларизни жавабар хкатда.

Алатнавай йисара кьиле тухвай суварри къалурвайвал, "Шарвилидин" сувар игитвилидин эпосдинди, халкъдик игитвилидин руьгь кутазвайди яз бейнидиз гьахънава. Халкъди ам гуьзетзава. Яваш-яваш ам вири лезгийр санал агуддай чехи мярекатдиз элкъезва.

Инал чна "Шарвилидин" сад лагъай суварал адан тешкиллувилидин комитетдин регъер, республикадин а чаван прокурор, Шарвилидин весияр вичин руьгъдин лап дериндай кужумнавай хва

Имам Мизамудинович ЯРАЛИЕВА авур докладдай (ам и суварин Программани, Уставни я) са фикир хъайитлани рикел хун кутугнава: "Суал арадал атун мумкин я. Вучиз чна Шарвилидикай эпос кез мубаракзава? Вучиз ам кез тебрик ийизва? Вучиз гьар са лезгиди ам клелун тлимил я, ам руьгъдалди къабулна кланда?"

Сад лагъайди, жематар, эпосдин кьилин фикир халкъдин гьал-агъвал вини дережадиз акъудун ва хайи Ватан клан хъун я. Эпосда Ватандал дамах авунин руьгь къалурнава...

Инсандиз анжах са Ватан ава, са бубалух ава. Амма гьар са бубалухдиз, Ватандиз Шарвили хътин игитар сад-къвед ваъ, вишералди герек я.

Къвед лагъайди, гьикъван писемеш авуртлани, дявеяр виликдайни авай ва исъятдани жезва. Идакай къулухъни давам хъун мумкин я. Им тлеби кьайда я...

Чна "Шарвили" эпосдин сувар тухунин себебни халкъдиз къагъриманвилидин тербия гуни крарик куьн рикливай кутун я...

Халкъдин гьал-агъвал хкажун, Ватан клан хъун, ам душманрикай хуьз гьазур хъун - ингъе и суварин асул метлебар...

И келимайрикай хкатзавайвал, "Шарвилидин" сувар сифтени-сифте лезги халкъдин игитвал машгъурзавай, ватанпересвилидин ва инсанпересвилидин адетрал чан хкизвай, руьгъдин гьундуьрлувал, къанажгълувал артухарзавай чехи мярекат я. "Эпосдин игитвилелай гьакъикъи игитвилел" элячлун лазим тирдан гьакъиндай чаз чехи арифдар А.Гь.Агъаева вижевай насигъат тунва. Ада кьейднавайвал, игитдин къамат ширрани поэмайра, манийрани махара, риваятра, скульптурадин суьретра тун тлимил я. Халкъ къудратлувилихъ, агъваллувилихъ тухудай гьакъикъи крарни авун чарасуз я. Ахътин крариз лагъайтла, уьмуьрда гьамиша чка жагъизвайди я.

И гафар хъидайла чи рикел Лезги Ватанда, Дагъустанда санлай тартибдик кутун лазим тир, амма саклани къуватар бес тежез-вай, я тахъайтла къастуналди гьилляй-вилляй вегъенвай крар, агъвалатар кьезва. Дагъустан Россиядикай хкудиз кланз, гьалар къизгънариз, экстремизмдинни терроризмдин чулав ниятар чал илитлиз алахънавай къуватар секин тахъуни чаз "Шарвилидин" суварин метлебар ва дережа мадни виниз хкажун лазим тирдакай лугъузава.

"Шарвилидин" сувар бинедилай са Ахцегъа ваъ, вири Лезгистанда,

гьар са районда, шегъерда, республикадин меркез Махачкъаладани тухун лазим тирдакайни тайин тир фикирар лагъанай. Гьелелиг и крар кьилиз акъатнава.

"Шарвили" эпосдин ватанпересвилидин фикирар са гьихътин ятла гьутлуь сергъятра агал хъанвайбур туширвилляй сувар вири халкъар сад-садав агудзавай, мукъва ийизвай жанлу мярекатдиз элкъуьн патал неинки жергедин инсанри, алимри, художникри, литераторри, гьакъни сифтени-сифте крар чпелай аслу тир госуларстводин вини мертебайрин векилрини чпин гаф лугъун лазим я. Гьакъикъатдани, Шарвили вирибуруз сад хъиз азадвал, аслу туширвал таъминариз, гьугъуьллувилелди къуллугъзавай ярж тирди гьар сада аннамишна кланзава. И кар патал республикада, гьич тахъайтла школайрани колледжра, вузра цийи клелунин йис "Шарвили" эпосдиз талукъ, Дагъустандин садвиллиз, халкъарин дуствилин ва къагъриманвилидин темадиз талукъ ачух тарсарилай башламишин.

Дагъустандин жегъилриз халкъдин эпический эсеррин адетрин руьгъдаллаз ватанпересвилидин тербия гуни лап важиблу месэляяр веревирддай илимдин конференция тухун лазим тирдакай икван чавалди лагъанвай фикирарни гьакъикъатдиз элкъуьрун лазим я.

Чна гъавилляй лугъузава: "Шарвили" фондунин ва суварин тешкилатчийринни хиве генани чехи вецифаяр гьатзава. Заз инал мад сеферда Агъед Гьажимурадович Агъаева вичин вахтунда "Шарвилидин" суварин гьакъиндай лагъай гафар рикел хкиз кланзава: "Шарвили хътин кьегъалар гьеле гзаф гьуцариз ибадат ийиз хъайи чаварилай рехъ къалурзавай гьетер я; гьетерин ишигъ галачиз, лезгийр тарихдин мичли кклар аклана амукъдай. Гъавилляй халкъди Шарвилидин экуь къаматни несилрилай несилрал агакъарзава, азадвиллинни аслу туширвиллин ажайиб, гьейбатлу къуватдин лишан я лугъуз, адал гьахълуздакъ гьейранвални ийизва, дамахни. Куьрелди, "Шарвили" халкъдиз гьамиша герек я!"

Лезгистан, Дагъустан, михъиз чи Ватан цуьк акъудай аваданлухдиз элкъуьрдайбур, ам душманрикай хуьдайбурни Шарвилидин руьгъ хуьдай рухварни рушар тушни бес!

Гила чун мад сеферда макъаладин эвелда эцигнавай суларал хквен. "Шарвили" эпосдин, Чехи Гьалибвилидин суварри, "Рекъин тийир полкунин" гьерекадиз ва ихътин маса мярекатри халкъ руьгъламишунихъай, ам агудунихъай, къуватлу хъунихъай кичезвайбуру нин къулаз къуллугъзаватла? Амма вилегъ халкъ клудиз жедач! Мез авачир малар хъиз гьализ жедач!

Россия, Дагъустан, Лезгистан цуьк акъуднавай гужлу Ватандиз элкъуьн, адан агъалияр виридалайни бахтатарбур хъун такланзавай къуватриз чи къенин йикъан зурба агалкъунри ва абурухъ галаз алакъалу суварри жаваб гузвайдал шак алач.

Эпос чи хайи члалан зурба хазина, ядигар я. Ам чавай квахъайтла, чун халкъ хъиз квахъа. Им тушни бес чун такланбурун къаст?! "Шарвили" эпосдин сувар гъавилляй чаз гьамиша герек я!..

Эйзудин САЙДУМОВ

*Чи рехъ я гьахъ, чи гьар са кас я хьи са вели,
Ви руьгъ квайда гьулдандин тур къада, Шарвили!
Залум душман дарбадагъда, ийида дили,
Герек хъайтла, Келед хивез къевода Шарвили.*

*Кард Валентин, игит Абас я ви пак цирер,
Вири халкъар мукъва я чаз, авач тафават.
Я Рабби, на мийир цийи а куьгъне хирер,
Фида вири гьахъ женгиниз, тухуз адават.*

*На азадна гур женгера Туруни Гияр,
Акат тавун лувиллик халкъ - им тушни чи бахт!
Турни къалхан тир ви дустар, ви куьмекчяр,
Лайх я ваз, халкъдин Игит, къизилдикай тахт.*

*Гьахъвал патал аслан хъайи вун я чи дамах,
Камал, къубрат гекъиг тежер халис пагъливан!
Къенин къузни ви руьгъдикай хъанва чаз даях,
Гьарайдиз на гъай лагъана, атайла душман...*

ДаркГуш-Къазмаяр

Ша, илифа "Шарвилидин" суварик

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И йикъара Ахцегъ районминистрацияда кьиле фейи нубатдин совещанидал вилик квай "Шарвили" эпосдин суварин ва маса мярекатар кьиле тухунин месэляяр веревирдна, кьилди ксариз тайин тир тапшуругъар гана.

Гуьруьш Ахцегъ райондин кьилин заместитель Алмас Шуаева ачухна. Аниз Кьиблепатан Дагъустандин саки вири районрин векилар атанвай.

Ци 17-сеферда кьиле фидай "Шарвили" эпосдин суварик Ахцегъ, Агул, Дахадаев, Докъузпара, Меьгарамдхуьруьн, Куьрагъ, Сулейман-Стальский, Рутул, Табасаран, Хив районрин ва Дербент, Дагъустандин Огни шегъерин майданар ачухдай чкаярни тайинарна, мугъманар патал герек чарар-цларар вахкана.

Спортдин мярекатар тухунин месэляярни веревирдна. Адет тирвал, гилер къунай (армрестлингдай), къван гадарунай, путар хкажунай, цил члугунай акъажунар кьиле фида.

Мярекатдал кьейд авурвал, гьа вилик йисара хъиз, хъсан пуд майдандиз 60, 50, 40 агъзур манатдин ва сифтегъан чкаяр кьур спортсменриз 8, 5, 3 агъзур манатдин къадарда аваз пише-шар гуда.

"Шарвили" эпосдин суварин кьилин мана-метлебар милли культурадин адетрал чан хун, халкъарин арада дуствилин алакъаяр меькемарун я.

Кьейд ийин, ци сувар **30-июлдиз** кьиле фида. Амма гзаф мугъманар гьеле **28-июлдиз** Ахцегъиз къевода. И юкъуз, Дагъларин йисан сергъятра аваз, чкадал "Ахцегъ район экономикадинни социальный хилерай виликди тухунин кар алай месэляяр" лишандик кваз конференция, Жегъилрин "Самур" центрада "Лезги сес" лишандик кваз 2-сеферда милли манийрин фестиваль кьиле фида, мугъманриз Дагъда авай шегъердин архитектурадин ва тлебиатдин гьумбетар къалурда.

"Шарвили" эпосдин суварин программа:

Сятдин 7 - Келез хивел сеьгерар.

Сятдин 9 - Мугъманар кьаршиламышун.

Сятдин 10 - Тайинарнавай чкайрал-майданрал районринни шегъерин коллективрин концертар - килигунар.

Сятдин 11 - Спортдин мярекатар.

Сятдин 12 - Шад гьалара сувар ачухунин мярекат.

Сятдин 12:30 - Валентин Эмирован тварунихъ галай багъда суварин чехи концерт.

Нянин сятдин 9 - Фейерверк.

Рикелай тефидай баркалладин йикъар Къуватар сад авурла...

Грюнвальддин женг

1410-йисан 15-июль. Полякринни урусинни литовцирин сад авунвай къушунри Грюнвальд ва Танненберг (вликан Рагъэкъечдай патан Пруссия, гила Польша) хуьрерин патав немсерин Тевтонский ордендин къуватар дарбадагнай.

Къейд. Эльба вацун къерехра ва Ютландия полуостровда авай немсериз къадим девирра тевтонар лугъузвай. Абуру католикрин духовно-рыцарский орден тешкилна ва XIII-XIV асирра Рагъэкъечдай патан Европадин ульквейрал чапхунчивилин (крестовые походы) гъужумарзавай. Абурун даяхар мягкемарнавай къелеяр (замки) тир. Русь государстводиз ва маса вилаятриз Балтийский гъуьлуз фидай рекъер къунвай. Умуми хаталувили полякарни литовцир агудна, абурун тереф славянини хвена.

XIII асирдин сифте килера Рагъэкъечдай патан Прибалтика немсерин рыцарри къуна, абура ана агъавал авуни халкъар къиникъал гъана. 1242-йисуз машгур полководец Александр Невскийди Чуд вирин муркладал кукварайдалай къулухъ Ливонский ва Тевтонский орденрин рыцарар Польшадизни Литвадиз ахмиш хъана. Душман анрин деринриз гъахъунин къурхулвал Польшадини Литовский члехи княжестводи 1386-йисуз икъар (уния) кутлунунин себеридай сад тир.

1409-йисан 6-августдиз, дяве малумаруналди, крестоносцири Польшадизни Литвадиз акси военный гъерекатар башламишна. Европадин ульквейрай къватнавай чапхунчийрин къушунрин къадар 85 агъзурдав агакнавай. Польшадин пачагъ Ягайлодлайни Литвадин князь Витовталай 30 агъзур кас татарар чпин патал гъиз алакна, гъуьунлай абурал киле Ян Жижка авай 4 агъзур кас чехар ва масабурни алава хъхъана, къушунрин къадар 100 агъзурдав агакна. Витовтан къушунрин члехи пай а члавуз Литовский члехи княжестводик кваз хъайи Смоленскдаини маса шегъеррай къватнавай урусин полкари тешкилзавай.

Дяведин къисмет члехи анжах са женгини гъална. Ам Витовт киле авай атлуйрин виклегъ гъужумдалди башламиш хъана. Немсери абур тупарай ягъуналди къаршиламишна ва чеб гъужумдиз фена. Витовта къулухъди члугуна, рыцарар лагъайтла, гъалибвилдин гимндин ванчик кваз абурин геле гъатна. Рыцарри полякризни тади гуз эгечна. Магълуб хуникай Смоленскдин полкари къутармишна: абур душмандин хура уьткъемдаказ акъвазна, са камни къулухъди члугунач. "И женгина, - къхъенай тарихчи поляк Я. Длугоша, - душмандихъ галаз анжах Смоленскдай тир къагъриман рухвайри чеб жуьрэтлудаказ тухвана, абуру катуна иштиракнач, какахъай къизгъин дяведа эбеди баркалла къазанмишна..."

Урусин полкарин мягкемвал, дурумлувал акур полякри чпин жергейра къайда хтуна ва контргъужумдиз фена, Витовталайни рыцарриз ягъунар къаз алакна. Женгина гъалар, гъа ик, лап дегиш хъана: Тевтондин ордендин аскерри сифте Грюнвальд галайвал къулухъди члугуна, ахпа, велвела гъатна, къайдасуздаказ катиз башламишна. Гъабуркайни гзафбур телефна, са къадарбур, уьленра аклана, къена.

Союзникри тамавилелди гъалибвал къазанмишна, абурун гъиле душманди тунвай хейлин яракъар ва маса шейэрни гъатна. 1411-йисуз кутлунай Торндин икърардалди орденди Польшадив адан чилер вахкана, гъакини рыцарар контрибуция гуниз мажбурна. 1466-йисуз Тевтонский ордендин эхир хъана.

Грюнвальддин гъалибвиле славянинни Прибалтикадин халкъарин тарихда важиблу роль къугъвана: ордендин къуватар зайифарна, абурувай мад чапхунчивилин гъужумар хъийиз хъанач, славянар тупламиш хъуниз куьмекна. Идалайни гъейри, Грюнвальддин женгини, гъалибвиле Чехияда миллет азад ийидай женгиник гъерекат кутуна.

Урусри, полякри, чехри, литовцири санал къазанмишай гъалибвал тарихда славянин ва Прибалтикадин халкъарин умуми душмандин аксина женгера тупламишвиле лишан я. Тарих рикелай алудна виже къведач, адакай тарс хкудна кланда. Гъар четин макъамда урусар гзаф ульквейрин халкъариз куьмекдиз атайди я. США-дини адан гъилибанри виринра цай тунвай, терроризм гегъенш хъанвай алай алаш-булаш девирдани Россияди вири дуьньяда гъахълувили, адалатди агъавал авунин, маса ульквейрин къенепатан крарик къаришмиш тахъунин ислегъвиле сиясат киле тухузва.

Тарихдин ктабрай. Гъазурайди - Ш.ШИХМУРАДОВ

Сечкияр - 2016

Депутатрин клуб

Хийир ЭМИРОВ

Алатай гъафтеда Дагъларин улькведин меркезда "Халкъдин депутат" твар алаз депутатрин клуб ачухна. И кар авуник къил кутурди РД-дин Къил Рамазан Абдулатипов я. Клубда "Сад тир Россия" партиядин патай РФ-дин Федеральный Собранидин ирид лагъай сеферда хъязвай Госдумадин депутатривле кандидатрихъ галазни гъуьрушар тешкилда.

14-июлдиз Махачкъалада "Ширатдин театрда" махачкъалавияр ва са къадар сечкияр РФ-дин Государстводин Думадин миллетрин алакъайрин рекъай Комитетдин председател Гъажимет САФРАЛИЕВАХЪ галаз гъуьрушмиш хъана. И гъуьруш РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Фикрет Ражабова киле тухвана.

Гъ.Сафаралиева шегъерзгъилириз лагъайвал, ам къуд сеферда Госдумадин депутатривле хъана ва

и йисара ада законар арадал гъунин къвалахда иштиракна, жуьреба-жуьре месэлайрай республикадиз куьмекар гуз чалишмишвална.

Депутатди комитетди къил кутуна къабулай са шумуд закондикай лагъана. Абурукай важиблуди ва улькведин президентди къул члугурди муниципальный образованирин ва регионрин руководителрин хиве миллетрин, динзгъилирин арада къал-макъал хъунин кардай жавабдарвал артухарунин закон хъана.

- И закондин бинедаллаз кье улькведин ва гъаки Дагъустан Республикадин муниципальный тешкилатра махсус отделар, къуллугъчи-яр ава ва абуру миллетрин, динзгъилирин арада къал-макъалар тахъун патал къвалахзава, чкайрал алай гъал ахтармишзава, чуьруькар арадал атунин вилик пад къазва, - лагъана Гъ.Сафаралиева.

Къейд авун лазим я хъи, гъуьрушда республикадиз атанвай са бязи мугъманрини иштиракзавай. Месела, Санкт-Петербургдай тир Александр Ларенкова вич Дагъустандиз кичлез-кичлез атайдакай ва ина вичиз маса гъалар акурдакай ихтилатна.

- Гъахъ я, - лагъана депутатди, -

федеральный СМИ-ри Дагъустандиз нагъакъан хабарар гзаф гана ва бязи телеканалар, газетар и кардал мадни машгул я. Дагъустан Республикадин гъакъикъат кье масад я. Ина агъалияр ислегъвилелди, меслятивилелди, къал-къиж галачиз яшамиз жезва. Чна, депутатри, россиявийрин бейнида арадал атанвай члуру фикир дегишарун патал датана къвалахзава. Ида республикадиз инвестицияр, туристар гъидай артуханвилерни тешкилзава.

Депутатди лагъайвал, СМИ-рин векилрихъ галаз гъавурдик кутунин къвалах мадни давамарна кланзава. Централный телеканалри, газетри Дагъустанда киле физвай хъсан крарикай, тарифлу дегишвилерикай улькведин агъалияр хабардар ийидайвал. И карда Интернетдикайни менфят къачун герек я.

РФ-дин Госдумадин депутатдиз Дагъустандин халкъдин майишатдин университетдин президент Гъамид Бучаева, Дагъустандин писателрин Союздин председател Мегъамед Агъмедова, общественный организационин ва республикадин прессадин векилри итижлу суалар, теклифар гана. Депутатди гъар са месэладин гъакъиндай вичин фикирар лагъана, гъиле къаз кланзавай законрин проектрикай ихтилатна ва важиблу суалриз тамам жавабарни гана.

Къелзавайбуруз чир хъун патал хабар гуз кланзава, "Сад тир Россия" партиядин векилар яз РФ-дин Федеральный Собранидин Госдумадин депутатривле кандидат яз 10 дагъустанви къалурнава: Гъажимет Сафаралиев, Юрий Левицкий, Умахан Умаханов, Заур Аскендеров, Аликбер Абдулгъамидов, Абдулмажид Магъарамов, Мурад Гъажиев, Абдулгъамид Эмиргъамзаев, Мегъамед Гъажиев, Бувайсар Сайтиев. "Халкъдин депутат" клубда 10-августдиз Аликбер Абдулгъамидовахъ (машгур журналист) ва 8-сентябрдизни Абдулгъамид Эмиргъамзаевахъ (карчи) галаз гъуьрушар киле фида.

Терроризмдиз - ваъ!

Н.А.Семашкодин тварунихъ галай Нижегородский клинический больницадин конференц-залда медицинадин колледждин руководстводин иштираквал аваз милли культурайрин, общественный организационин регъберрихъ галаз колледжда къелзавай дагъустанви

къайдаяр, жуьреба-жуьре миллетрин юлдаширхъ галаз гъуьрметдин алакъаяр хуьн тлаабна.

Ватандаширхъ галаз киле феийи гъуьрушда иштираккай "Дагъустандин халкъарин милли культурадидин центр" региональный общественный организационин правле-

Эрадж БОЕВА, Лобачевскийдин тварунихъ галай Нижегородский университетдин доцент, тарихдин илимрин кандидат, преподаватель А.ШМЕЛЕВА, клиникадин векилри лагъана. Абуру чпин рахунра эхиримжи вахтара дуьньяда хаталу ва гужлу хъанвай терроризмдинни экстре-

студентрин гъуьруш киле фена. Мяркат колледждин директор, медицинадин илимрин доктор, профессор Владимир ГРЕЧКОДИ ачухна ва киле тухвана.

В.Гречкоди вични Дагъустандай тирди, дуьньяда машгур спортсменар, бажарагълу алимар, шаирар акъатай Кавказдин гъурчег республикадин адетрикай вичиз мукувай чизвайди малумарна. Гъа са вахтунда ада Нижегородский чилел къелзавай студентривай, къвалахзавайбурувай чкадин къанун-

нидин председател Алимгъамед МАГЪСУБОВА центради ийизвай къвалахдикай лагъана ва ватанзгъилири НКЦ-ди тухудай мярекатура активдаказ иштиракун чпин мурад тирди къейдна.

Гъуьрушдал атанвайбуруз чпин келимаяр, теклифар Нижний Новгородда авай узбекрин "Саховат" региональный общественный организационин председателдин заместитель А.СИЛЕЕНКОВА, "Ирандин халкъарин конгресс" общественный организационин председател

мизмдин идеологиядиз, террориствиле гъерекатриз, исламдин экстремизмдиз акси серенжемар, ахтармишунар, гуьзчивилер тешкилна кланзавайдал килдин фикир желбна. И рекъай иллаки Кеферпатан Кавказда жаванар, жегъилар члуру таъсирдик акатун мумкин тир вири терефриз артух фикир гана, абур гъавурдик кутуна кландайкай лагъана.

Мяркатда Нижний Новгороддин администрациядин председател Илья БАРСКОВНИ иштиракна.

Дуланажагъ къалурзавай уьлчме

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Жасмина САИДОВА

РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Мусафенди ВЕЛИМУРАДОВА и йикъара республикадин журналистрихъ галаз “Дагъустан” РИА-дин майдандал пресс-конференция кьиле тухвана. “Ачух власть” проектдин сергъятра аваз тешкилнавай и гуьруьш республикада хуьруьн майишатдин кар алай проектар гъиле кьур 2013-йисалай алатнавай кьве йисан девирда къазанмишнавай нетижайриз ва алай вахтунда хел авай гьалдиз талуькярнавайди тир.

“Хуьруьн майишат Дагъустандин экономикадин бинелу, асул хилерикай сад я. Адан гьалди республикадин вири жемят авай гьалдикай хабар гузва, гьик лагъайтла, республикадин члехи пай агъалийрин дуланажагъ кьиле тухуз куьмек гузвайди хуьруьн майишат я.

Гьелелиг авай деллралди (переписдин нетижаяр жедалди), республикада са шумуд агъзур хуьруьн майишатдин, 17 агъзур лежбервиллинни фермервиллин карханаар (КФХ) ва 485 агъзурдав агакьна хуси куьмекчи майишатар (ЛПХ) ава. И делли фикирда къуна, 2013-йисалай инихъ Дагъустанда республикадин кар алай проектрикай сад тир “Нетижалу агропромышленный комплекс” кьилиз акъудунин кьвалах кьиле тухуз ва. И проектдин сергъятра аваз хуьруьн майишатдин хел цийи хьувунихъ, алай аямдин истемешунрив къадаиди авунихъ элкьурнавай хейлин кьвалахар ийиз алакьнава, амма мадни гзаф крар гьеле вилик кума”, - башламишна ада иштилат.

“2013-2015-йисарин девирда “Нетижалу АПК” проектдин сергъятра аваз республикада аграрный хел виликди тухунихъ элкьурнавай са къадар кьвалахар авунва. Ик, и вахтунда санлай къачурла 31 гектардин майданда теплицаяр, 7 агъзурни 670 малдиз чка жедай 30 ферма, суткада 17 тонн як гьализ жедай 5 цех, нек гьалдай, га жергедай яз нисияр хкуддай 29 объект эцигнава, куьлуь карч алай 33 агъзур гьайвандиз ем гудай 35 майдан тукьлуьнава. Идалайни гьейри, АПК “ЭкоПродукт” ООО-дин къушар гьасилдай комплекс эцигунин кьвалахар куьтягнава. Ина йиса 5 агъзурни 392 тонн верчерин як гьасилдай мумкинвал ава, кархана какаяр хадай ва якун верчер гьасилдай 23 цехдикай, йиса 40 агъзур тонн комбикормаяр гьазуриз жедай гьевчи 3 заводдикай ибарат я”, - малумарна министрди.

Адан гафаралди, алатнавай кьве йисан вахтунда 4 агъзур гектардай артух майданра багълар, га жергедай яз 535 гектарда фад бегьердал къведай жуьредин бур, 5 агъзурдалай артух майданра цийи уьзюьмлухар кутунва.

Кьетендаказ министрди Кикунидин (Гергебил район) консервиардай заводдикай, кьилди къачуртла, къакьан дагъдин хуьре

авай ва аялар патал 8 жуьре продукция акъудзавай и заводдин гужлувал йиса 30 муб-див агакьдалди артухарнавайдакай, гьакни Кьизлярагрокомплексди 8 жуьре нисияр гьазуриз башламишнавайдакай лагъана. И кьвалахар, ада къейд авурвал, къецепатан уьлквейрай гьизвай суьрсет ватанда гьасилзавайдалди эвезунин программаярин сергъятра аваз авунва.

Республикадин муниципалитетрин агропромышленный хилера санлай къачурла 7,2 миллиард манат тешкилнавай 231 гьевчи ва лап гьевчи инвестпроектар уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай. Абуьрукай 117 проект (2,7 млрд.манат) тамам хьанва.

Санлай къачурла, министрдин гафаралди, регионда хуьруьн майишатдин кооперация виликди тухунин жигьетдай авай гьалар тарифдин бур туш. Члехи пай регионар, ада къейд авурвал, и хиле къубулзавай программаяр уьмуьрдиз куьчуьрмишуникай кьил къакъудиз алахьнава.

Алай йисан планрикай рахдайла М.Велимурадова къейд авурвал, республикадин хуьруьн майишатдин нетижалувал артухарун патал агропромышленный комплексдиз талуькь проектдик бязи дегишвилер кутунва. Алай вахтунда вилик эцигнавай асул месэлаяр агрологистика ва кьевирнавай чилин майвачивал, багълар ва уьзюьмлухар кутунин, гьакни хуьруьн майишатдин суьрсет гьалунин кьвалахар йигинаруникай ибарат я.

Алай йисан сад лагъай паюна, министрди малумаривал, республикада 765,5 гектарда цийи багълар кутунва, га жергедай яз 190 гектарда - фад бегьердал къведай жуьредин бур. 627 гектарда ципицрин чубукар канва. Идалайни гьейри, алай йисуз республикада 5 агъзур гектардай артух майданра прунз цадай лакар (чек) тамамвилелди гьазурунин кьвалах тухванва, 18 агъзур гектар чиле ам канва. Еке фикир, малум хьайивал, тумчивилин месэлайриз гузва.

Дагъустандин хуьруьн майишатдин зегьметчийри гьамиша арза-ферзе ийизвай месэла бегьер хуьдай гьамбарханаар тахьунихъ галаз алакьалуди тир. Дугьриданни, им экономикадин нетижалувили жигьетдай важиблу месэлайрикай сад я. Министрди хабар гайивал, къенин йикъан деллралди, “Садовод” КФХ-да (Шамил район) 5 агъзур тонн суьрсет гьакьдай ва “МИР” СПОК-да (Дербент район) 8 тонн

майваар хуьз жедай алай аямдин гьамбарханаар эцигна куьтягзава. Гьамбарханаар маса чкайрани эцигнава ва инлай куьлуьхъни эцигун фикирда ава. Идалайни гьейри, алай вахтунда 1 агъзурни 940 чка жедай маларин 13 ферма эцигунин кьвалах давам жезва, къушчивал патал йиса 40 тонн комбикормаяр гьазурдай 2 цех эцигна акьалтарзава. Ногъай райондин “Бозторгай” КФХ-ди лапагрин хьичикор гьалдай цехар тадаракламишна куьтягзава.

Эхирдай министрди къейд авурвал, алай вахтунда агъалийрин патай хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилунин месэладиз ийизвай итиж артух хьанва. “Эхиримжи вахтара чи патав идалай вилик агропромышленный комплексдихъ галаз са алакьани тахъай агъалияр мукьвал-мукьвал къевезва, и хиле госуьдартводин патай куьмек гунихъ элкьурнавай гьихътин программаяр аватла, хабарар къазва. Имни шад жедай кар я”.

Суалар-жавабар

■ **Хуьруьн майишатдал машгъл хьун хийирлу кар яни?**

- И хел, промышленный майданра къачурла, гьелбетда, еке къазанжияр гьизвай хел туш. Дуньядин гзаф уьлквейра хьиз, чинани и хилез дотацияр лазим жезва. Амма хизандин хийир патал им иллаки важиблу кьвалах я. Жуван хизанди незвай суьрсет жуван гилералди гьасилун неинки къенятдихъ, хийирдихъ галаз алакьалу, им гьак еке лезет гьизвай карни я.

■ **Чи республикадин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбуьрувай, санкциярикай менфят къачуна, хуси гьалар хьсанариз хьанани?**

- Алай йисуз Дербент районда гьеле мартдин вацра редиска, таза картуфар къачуз жезвай. Квез июлдин вацра чи базарра тамамдаказ хьанвай къарлузар мус акурди я? Чаз гзаф кьвалахар чир хьанва, гьаниз килигна, завай лугъуз жеда: хуси базар чавай тамамдаказ ацуриз жезва. Чаз канзавайди гьерекарар йигинарун я. Гьелбетда, бязи хилера чун кьенкивечи чкайрални ала, месэла, дуьгуь гьасилунин хиле, амма инани кьвалах гьеншарайтла жеда. И кар патал чахъ гьелелиг алай аямдин технологияр авач.

■ **Саранчадихъ галаз алакьалу гьалар гьихътин бур я? Майданар еке бур яни?**

- И месэла гьамиша авайди тир ва алай йисуз ам мадни хъиз

акьвазнава. Мисал яз, эгер саранчадин месэла асул гьисабдай республикадин кеферпатаз талуькди тиртла, алай йисуз цицлер кьиблепатан районрани - Мегьарамдхуьруьн, Кьурагъ, Дербент ва са жерге маса чкайрани пайда хьана. Им неинки чи республикадин, гьакни патарив гвай уьлквейрин лежберарни гьелекзавай месэла я. Алай вахтунда цицлерихъ галаз женг менфятлу-даказ тухузва лагъайтла жеда. Анжах са четинвал ава - чавай зиянкарихъ галаз женг анжах республикадин дережадин чилерал тухуз жезва, федеральный дережадин чилерик хуькуьрдай ихтияр авач. Исаятда къабулнавай къарардин бинедаллаз, алай йисан августдин, сентябрдин варцайрилай башламишна, Россельхознадзорди саранча авай чкаяр вири мукьфдивди ахтармишда ва махсус дарманар ягьуналди, вири чилер цицлерикай михьда. Къенин юкьуз 93 агъзур гектардиз дарманар янава, 120 агъзур гектарда и кьвалах са варзни зуран вахтунда тухун хьийида.

■ **Кьиблепатан районра консервиардай зурба заводар авай, бязибур исаятдани ама. Мисал яз, Мегьарамдхуьруьн районда ихътин бур гьатта са шумуд ава. Абуьрун мумкинвилер ишлемишун, и заводар кардик кутун фикирда авачи?**

- И бур, дугьриданни, зурба заводар тир. Амма къенин юкьуз а заводар мад рикел хкана кандач. А бур лап куьгьне хьанва. Чаз къенин юкьуз алай аямдин, базарда гьужетиз жедай суьрсет акъуддай заводар лазим я. Мисал яз, Ярагъ-Къазмайрал инвесторди хьсан завод эцигнава, ада 25 жуьре суьрсет акъудзава. Акъудзавай къадар тлимил я, гьелбетда. Га ихътин, яни гьевчи заводар чаз лазим я къе. Вучиз лагъайтла, консервиардай промышленность галачиз чавай кьил акъудиз жедач. Инал зун цицлицар гьалдай заводрикайни рахазва. И рекье чна кьвалахар тухузва, махсус программаярни гзаф ава. Амма и программаяр иштиракун патал инвесторди 20 процентдин харжияр вичел къачуна канзава. Гьайиф хь, гьелелиг чахъ ихътин ксар бес къадарда авач.

■ **1-июлдила уьлкведа хуьруьн майишатдин перепись башламишна. Агъалийри переписчикар гьик къабулзава?**

- Министерстводин вири къуллугъчийр районрихъ галкьурнава - гьар райондихъ 2 кас. Гьар 3-4 йикъалай хтайла, абуьру чпин кьвалахда гьалтзавай четинвилерикай хабар гузва. Четинвилерни, агъалийри чпин эменни чуньухариз алахъзавай душуйшарни авачиз туш. Ина налогар гуникай кьил къакъудзавай ксарни ава, абуьруз, гьелбетда, чпин маларин, чилерин къадар винел акъудиз канзавач. Амма им дуьз рехъ туш - эгер чаз авай гьалар тамамдаказ чир тахъайтла, чавай федеральный бюджетрай я субсидияр, я грантар, я маса жуьредин куьмекар къачуз жедач ва ик мад. Са гафуналди, и рекье четин месэлаяр гзаф ава. Гьаниз килигна, чи къуллугъчийри агъалияр вири и месэлайрин гьавурда твазва.

Цийи багълар кутунва

Рагъдин ЭМИНОВ

Цийи Усурин хуьре яшамиз жезвай И.Гуьсейнова цийи багълар кутун патал 13,1 гектардин майданра, ичерин, чуьверрин ва шумягъдин къелемар акьурна, хьсан гелкуьн тешкилнава. И багъманчиди алаатай йисан зулухъай кьвачихъ галай участкада агротехникадин хейлин кьвалахар кьиле тухванва. Кьилди къачуртла, къелемрин пунариз перер яна, къелемрин жергейрин араяр къарагьарна, зулун ятар гана. Шакусуз, ихътин зегьметкеш ксар чпелай чешне къачуниз лайихлу я.

Хъи месэла Шегьер малариз къурух туш къван...

Нариман КЪАРИБОВ

Гаф авач, алай четин девирдизни килиг тавуна, йикъандавай-къуз, йисандавай-суз гуьрчег ва авадан жезва чи шегьерар, га жергедай яз - къадим Дербентни. Гьаркуь куьчяр, тротуарар, майданар, паркар ва ик мад. Дамахуниз лайихлу кар я. Амма гьайиф члугвадай кар ам я хь, чна, инсанри, чун яшамиз жезвай шегьериз дуьз иесивал, къайгьударвал ийизвач. Чиз-чиз, гьавурдик кваз чиркинарзава хайи шегьердин куьчяр бязибур.

Зирзибилар какатай чкайрал гадарун анихъ амукьрай, “малдарар” тир бязи шегьергьилири хуьзвай малар шегьердин куьнейриз ахъайзава, гуьзел паркар малар хуьдай къурухриз элкьурзава.

Иесияр аваз “иесисуз” тир малари шегьердин куьчярин кьерехра, паркара, гзаф мертебайрин квалерин, мектебрин, аялрин бахчайрин гьаятра канвай тарар, къелемар кукьварзава. Цуьквер, пешер тлуьна тух хъайила, чпин фитеривди анагар “миянарни” хьийизва. Иеси авачир малар неинки шегьердин кьерехра, гьатта центральный куьчярни гьар юкьуз гьалтда.

Тажуб жедай кар ам я хь, и татугай гьалдихъ галаз дербентвиар вердиш хьанва, гьалтайбуру шегьердин къачу майишатдиз, экологиядиз зарар гузвай малар чукурни хьийизвач.

Къарагьарнавай месэла са Дербентдиз ваь, патав гвай Дагъустандин Огни шегьердизни талуькь я. Адан куьчярни заз серинлухра сейр ийизвай малар са шумудра акуна.

Шегьердин полициядин работникри ва талуькь тир маса къуллугъчийри и эсиллагъ кутуг тавур кардал эхир эцигун, маларин иесияр жагьуриз, абуьруз законрин бинедаллаз жермеяр, туьнбуьгьар авун лазим я. Шегьерар маларин къурухар туш къван!

7-мертебада

Еке зегьметдин нетижа

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

**Адалай и пад я Царахар,
Са пад дере, са пад чархар,
Къежей къуз тим жеда ярхар:
Рекьер, хуьлер дар чка я!**

(Стлал Сулейман)

Эхь, эхь, 27 йисан яшда аваз физикадинни математикадин илимрин доктор-вилини твар къачунвай Заур АЛИСУЛТАНОВАН бубадин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Царахар, дидедин хуьрни Цмур я. Ихьтин макандай вири Лезгистандин твар хкаждай зурба алим акъатунал чна рикливай дамахзава. Мукъвара Заур Алисултанов "Лезги газетдин" редакцияда, 7-мертебада, мугьманвиле хъана. Къилин редактор Агъариза Саидова ва редакциядин амай вири коллективдинни илимдин виниз тир куклушар жегьилзамаз муьгьугъарнавай чи къеьгал хизиз агалкъунар риклин сидкъидай тебрикна. Мугьманди школада келай вахтарни, муаллимарни рикел хкана, илимдин кваллахдикай, лезги халкъдин дуланажагъдикай, члал хуьникай суьгьбетарна...

Зауран буба - Замир Шафиевич - школада муаллим, диде - Суна Аликовна - кваллин кайвани я. Абура Сулейман-Стальский райондин Цийихуьре яшамиз жезва. Диде-бубади веледри къилин образование къачун патал еке зегьметар члугуна. Хизанда Зауралай гъейри къве хва мад ава. Са стхади Даггоспедуниверситетдин технологийрин факультет акъалтларнава, мукъуь стхади Даггоспедуниверситетдин тарихдин факультетда келзава.

Дугьриданни, Заур Алисултанов газетдин редакциядиз атунал вири коллектив шад хъана. Жегьил алимди чи халкъдин гьал-агьвалдикай авур ихтилатри, къенин юкъуз тлал алай месэлайриз ада гузвай баяри, адан къатунрини веревирдери, вичин фикир са куьнихъайни далда такъуна ачухдаказ лугъуни лезги халкъди вичелди вири патарихъай дамахдай хва майдандиз экъечинавайди тестикъарзавай. Физикадин илимрин сирерай къил акъудзавай зурба алим хъиз, виниз тир дережадин культура авай, эдебиятдикай хабардар, къилиндини, жуван хайи халкъдихъ рикл кузвай кас чи вилик квайди субутзавай. Ида чи шадвал мадни артурарна.

Чи суьгьбет хайи халкъдихъ рикл кузвай гъар са лезгидин риклик секинсузвал кутазвай месэлайрилай башламыш хъана: XX асирдин Гомер лагъай твар гайи Стлал Сулейман бубадин кваллиз - ширатдин мескендиз цай ягъуникай (тахсиркара гилани къун тавуни рикл мадни тларзава), къенин юкъуз лезги халкъ авай гьалдикайни гуьруьшдал еке веревирдер арадал атана.

Заур АЛИСУЛТАНОВ 1989-йисуз Сулейман-Стальский райондин Цийихуьре дидедин хъана. Ина юкъван школа акъалтларна, республикадин олимпиадайра ва конкурсра гъалибвал къачур Заур Алисултанов 2006-йисуз ДГУ-дин физикадин факультетдиз экзаменар авачиз къабулзава. Вузда келдай йисарани ам са шумудра физикадай студентрин арада къиле тухвай республикадин, гъакъли международный олимпиадайра ва конкурсра гъалиб хъана.

Алай вахтунда Заур Алисултанов РАН-дин ДНЦ-дин илимдин члехи къуллугъчи я ва ада ДГУ-да теоретический ва математический физикадин кафедрани доцент, старший преподаватель яз кваллахзава, 4-курсуна келзавай студентриз ва магистрантриз дерин чирвилер гузва. Рикел хкин: 2013-йисуз З.Алисултанов Дагъустан Республикадин Президентдин Грантдиз лайихлу хъана. 2013-йисуз Дагъустандин физикадинни математикадин илимрай жегьил алимрин арада къиле фейи конкурсдани ада гъалибвал къазанмишна.

Заур эвленмиш хъанва, жегьил хизанди гъечли тават - Женнета тербияламышзава

Гьелбетда, Заураз гайи сифте суал физикадинни математикадин факультет хкъягъуниз, физикадал ашукъ хъуниз талукъди тир...

- Физикадал машгъл ксар чи хизандик квач. Физикадихъ гъечли члавалай авай итиж екеди тир, ада зун гъа аял вахтарилай вичелди члугузавай. За дамахзавай кар ам я хъи, школада келдай йисара захъ физикадай хъсан муаллим авай - Рагьман Абдурагьманович Рагьманов. Илим ва я тарс клан хъун, са тайин предмет хкъягъун за муаллимдихъ галаз са артух алакълалу ийизвач, гьелбетда,

карандашра ишлемишзава. Гъа алатзавай са чарчиз (ва я къатуниз) графен лугъузва.

Фикир желбдай лишанар графендихъ гзаф ава. Зи кваллахни а лишанар илимдалди ахтармишуниз талукъди я. Абура фикирда къуналди, графен гележегда наноэлектроникадин диб яз ва интегральный микросхемайра чакмахдин (кремний) чкадал ишлемишун мумкин я. Ида лайни гъейри, гележегда цийи смартфон графендин сенсордин экран авайбура хъун гуьзлемишзава...

■ **Гъайифдин каря. Винидихъ куьне тварар къунвай ксаривай чи уьлкве-**

муаллимдилай гзаф крар аслу тирдини инкарзавач. Алатай йисуз рагьметдиз феи Руслан Пирметович Мейланов вузда зи руководитель хъайиди тир. 1-курсуна келдайла за ам жагъурнай, хъсан педагог хъуниз килигна адан гъилик жуван чирвилерин дережа хкажиз чалишмишвалнай. Жуван уьмуьрда ихьтин муаллимар хъун, гьелбетда, мадни руьгь кутадай кар я. За абурал дамахзава.

2011-йисуз за вуз акъалтларна. Илим дериндай чирунин кьарарни за фадлай къабулнавайди тир. Ик, зун гъа и йисуз РАН-дин векилрин теклифдалди Москвада РАН-дин А.Прохорован тварунихъ галай умуми физикадин Институтдин аспирантурадик экечина. 2012-йисуз "Электронные свойства свободного и эпитаксиального графена" темадай кандидат-вилини диссертация хвена, гуьгъуьнлай докторвилини диссертацияда и тема мадни гегьеншарна.

■ **Ахтармишунар графендиз талукъаруникай, куь кваллахдикай куьрелди лагъанайтла кланзавай...**

- 2010-йисуз илимдин и хилий ахтармишунрай Россиядин виликан алимар, Москвада физтех акъалтларай, гуьгъуьнлай Англиядиз куь хъайи А.Гейм ва К.Новоселов Нобелевский премиядиз лайихлу хъанай. И тема зазни хъсан ақунай.

Графен инсаниятдиз лап фадлай малум я. Углерод тлебиятда асул гьисабдай яз къве къайдада гьалтзава: алмаз ва графит яз. Графит чар-чар къат алатзавайвилей ва векъи чкадал гел тазвайвилей ам

дин твар виниз хкажиз жедай, амма ик хъанай. Россияда алимриз лайихлу къимет ва чка тахъун?..

- Дугьриданни, Россияда (виликан Советрин Союздани) бажарагълу алимар майдандиз акъудзава, амма абур "жуван квалле" са артух лазим тахъуни, къулай шартлар тешилилиз алахъ тавуни жегьил алимар масанриз "катуниз" мажбурзавай дуьшуьшар тлимил туш.

Мисал яз, РАН-дин ДНЦ-да алимрин мажибар 13-15 агъзур манат я. Къейд тавуна жедач, активный жегьил алимар патал гзаф къадар грантар ва стипендияр тайинарзава, амма ахътин алимрин къадар тлимил я.

Зи фикирдалди, ик хъун лазим туш. Гуькуматди алимар патал хъсан мажибарни гун герек я, абурвай ийизвай тлабунарни виниз тир дережадинбура хъана кланда.

■ **Азад вахт куьне гьикл акъудзава?**

- Къилин пай вахт жуван хизандихъ галаз акъудзава, диде-бубадал къил члугузавач. Художественный ктабар хъиз, зурба алимрикаи ктабар келун заз гзаф хуш я.

■ **Жегьилрихъ элкьвена куьне вуч лугъуда?**

- Лезгивилин руьгь хкаж хъурай!

■ **Чи редакциядин теклифдалди чаз мугьман хъунай, гъакъли маналу суьгьбетдай квез чухсагъл! Мадни агалкъунар хъурай!**

- Куьни сагърай!

Парижвийриз -
Дагъустандикай

Дагъви ШЕРИФ

Россиядикай французвийриз хабар гузвай "Le Cougr de Russie" газетдин къиле акъвазнавай писатель, Париждин аристократ Жан-Феликс де ля Виль Боже, анин къилин редактор ва маса къуллугъчияр Дагъларин уьлкведиз мугьман хъанвай. Абурун мурад газетдин са нумра Дагъустандиз талукъарна акъудун я.

Са гъафтеда Дагъустандихъ ва дагъустанвийрихъ галаз таниш хъайидалай къулухъ абур Махачкъалада чпин кваллахдин юлдашрихъ галаз гуьруьшмиш хъана ва акур-такурдакй суьгьбетна. Дагъларин уьлкве ва инин инсанар алааматдинбура я, са сивай хъиз лугъузвай абур Дагъвийрин, ватанпересвал, мугьманпересвал, зарафатрал рикл хъун абуроз итижлу хъанвай.

Газетдин президентди лагъайвал, адан фикирда Дагъустандин къамат гила ава, амма дагъустанвийрин къамат фикирдиз гъун четин я - абур вахъ галаз гьикъван ачух ятлани, гьикъван мугьманперес ятлани, гъакъван мукъаятни я, са вуч ятлани чуьнуьхзава, са квекай ятлани вил къязва. Гъа са вахтунда дагъустанвийриз акъвазиз чидач, абур гъамиша са квел ятлани машгъл я. Эгер алай вахтунда са кардикни квачтлани, абур датлана телефондай рахада, са гьихътин ятлани месэлаяр гъялда, гъакл кучедай фидайлани, абур хиялар чпин вилик квай месэлайрикай я, амма мугьмани рикелай ракъурзавач.

Журналистар чкадин яр-емишдикайни, майвайрикайни рахана. Абура лагъайвал, Дагъустанда мумкинвилер самбар ава, амма икъван гьерекалда авай халкъди вири рекьер-хуьлерикай хийир кхудзавач.

Студентрихъ галаз
гуьруьш

Хазран КЪАСУМОВ

И йикъара "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин къил, филологиядин илимрин кандидат Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ ДГУ-дин филологиядин факультетдин студентрихъ галаз гуьруьшмиш хъана. 1-курсунин студентар райондиз лезги халкъдин сивин яратмишунар къватлуни практикадиз атанвайди тир.

- Гуьурметлу студентар, - лагъана Н.Абдулмуталибова. - Малум тирвал, Етим Эминан, Стлал Сулейманан, члалан маса устадрин, машгъл алимрин макан тир чи районда дидед члал хуьниз, вилик тухуниз къилин фикир гузва. Куьн райондиз атунал зун гзаф шад я. Хайи члал, литература чирун, абурай дерин чирвилер къачун - им баркалла къведай кар я. Гъавилай университетда хъсандиз келла, хайи члал ашукъ хуьхъ, члалан хъсан пешекара хъун патал зегьмет члугу.

Филологиядин факультетда келзавайбуруз гъар вацра гузвай стипендиядай (студентри лагъайвал, "лезги стипендия" гунай) студентри "Шарвили" фондунин, къилди адан регьбер, республикадин общественно-политический деятель И. Яралиеваз, муниципальный райондин Къил Н.Абдулмуталибоваз чухсагъл лагъана.

Гуьруьшдал, хуш келимаяр лугъунихъ галаз санал, Н.Абдулмуталибова ДГУ-дин филфақдин студентриз администрациядин патай къиметлу пишкешарни гана.

Къуьлердайбурун десте

Къулан Стлалрин юкъван школада "Куьре" твар алаз рушарин къуьлердайбурун десте кардик кваз анжас са йис я. Муаллим Роберт Абукарова регьбервал гузвай. "Куьреди" районда тухузвай шадвилини саки вири мярекатра иштиракзава, милли ва гуьзел парталар алаз рушари ийизвай къуьлери вири гъейранарзава.

Абукарова чаз лагъайвал, дестедин къуьлерин программа жуьреба-жуьре ва екеди я. Рушари неинки лезги халкъдин, гъакл маса халкъарин къуьлерни чирнава.

- Чун са чи районда жезвай мярекатра иштиракуналди сергъятламиш жедач, - лугъузва Р.Абукарова, - мукъвал тир гележегда "Куьреди" вичин алакълунар маса районра, шегьеррани къалурда, республикада тухузвай фестивалра ва килигунра иштиракда.

Къастуни лувар кутуна

- За зи вири умуьрда цавукай фикирзавай. Школада келдай вахтунда летчик хьун зи мурад тир, гьатта военный училищедикни экечиз кланзавай, амма къисмет маса патахь элкьвена. За юриствилин образование къачуна, - сугьбетзава Надима.

Амма аялвилин къастар ада гьак тунач ва 2006-йисуз хуси пулунихь ада списатнавай Ми-2 маркадин вертолет маса къачуна. Вертолет цийи килелай къайдадиз хкун патал ада вичин гьвечли стха Ризванахь галаз 5 йисуз къвалахна. Лагана кланда хьи, гьа и цъавуз къвалхарни пайна: члехи стхади чертежар гьазурна, гьвечлида автомастерскойда станокрал адан фикирар кьилиз акьудна.

Идалай гуьгьуниз Надим Гашумова вичин конструкциядин къезил вертолет туюкьруникай фикирна. Вичин мурад кьилиз акьудун патал конструктор компьютерный моделирование, вертолетар туюкьрун чируниз мажбур хьана. Ада аэродинамикадин ва дуьм-дуьз илимрин бинеяр чирна. Идалай гуьгьуниз, бюджетдин кьитвилей, вертолетдин саки вири деталар вичин автомастерскойда туюкьруна.

Къуншияр сифтедай и кардай кьил акъат тийиз амуькна: абуру стхайри вири вахт мастерскойда вучиз акьудзаватла лугьз фикирзавай. Абуру стхайри вертолет туюкьруна лагана члалахь жезвачир, ахпа ам туюкьрурайла, абуруз гуьрметиз ва абурал дамах ийиз хьана. Нивай хьайитлани цъапурар алай ихьтин машин туюкьруриз жедач къван.

“Цицрен” анжах цъапурар ва двигател заводдин бур я, амай деталар стхайри чпи авуна. Гзаф узелар ва деталар запатентоватнавай бур я.

Изобретателдин гафаралди, цъапурар алай машин лап къезилди ва идара ийиз регьятди я.

“Цици” агалкъунралди ахтармишуни лувар кутунвай Надим Гашумова мадни хьсанарнавай вертолетдин модель ва летчик авачиз идара ийидай хуси самолет туюкьруна кваллахзава.

Ахцегьви **Надим ГЪАШУМОВА** хуси вертолет туюкьруна ва ам ахтармишна. Винел патан акунрай ам цицрез ухшар я лугьз, адаз “Цици” тварни гана. Тактикадинни технический делирикай вертолет туюкьрунавай касди гьелелиг сугьбетзава. Анжах са кар малум я: адавай гьвадиз кьве кас хкажиз алакьзава. Вертолетдин двигателдин ерида автомобилдин мотор ишлемишнава.

Райондин центрадин автомобилдин рекьерикай санлай вертолет цъавуз хкаж хьана ва агалкъунралди чилел ахцукьни хьувуна.

И югь конструктор ва ам туюкьруйди тир Надим Гашумова 11 йисуз гуьзлемишна.

“Сабантуй - 2016”

Низамидин КЪАИНБЕГОВ

И мукьвара Ленинграддин областдин Всевожский райондин Энколово хуьре кьиле фейи милли “Сабантуй - 2016” суварин шадвилерик чи республикадин векилрин дестедини иштиракна. Областдин Дуствилин квалле “Дагъустан туризмдин чка я” твар алай еке выставкани тешкилнавай. Ана къалурзавай видеойри ва шиклири Дагъларин улкьведин гуьзелвал, адахь авай мумкинвилер, тебиатдин девлетар, чпиз тешпигь авачир маса чкаяр раижзавай, гьилин - туплун сеняткарвилерал машгул устларин жавагьирри дагъустанвияр гьар са кардив мукьуфдивди эгечна, ам лап тарифлудаказ кьиле тухудайди субутзавай. Алава яз, дагъвийрикай, абуру яшамин жезвай чкайрикайни абурун адетрикай, ацукьун-къарагьуникай Санкт-Петербургда авай Дагъустандин жегьилрин содружестводин векилри сугьбетна.

Мярекатдиз атанвай гуьрметлу мугьманрин арада Ленобладдин губернатор **Александр ДРОЗДЕНКО**, Татарстан Республикадин Госсоветдин Председатель **Фарид МУХАМЕТШИН** ва масабур авай.

Къейд ийин, Нева вацлун кьерехра “Сабантуй” кьиле тухуз виш йисалай гзаф вахт я. Виликрай ам Санкт-Петербургда Юсупован багда къейдзавай. 1932-йисалай Петербургда Выборгдин Культурадин квалле, гуьгьунлай Тосненский райондин Шапки хуьре ва 1956-йисалай Тосненский ва Всевожский районра къейдзавай и сувар, лугьз жеда, международный мярекатдиз элкьвенва. Милли и суварик иштиракиз Финляндиядай, Латвиядай, Литвадай мугьманар къевезва.

ондин Шапки хуьре ва 1956-йисалай Тосненский ва Всевожский районра къейдзавай и сувар, лугьз жеда, международный мярекатдиз элкьвенва. Милли и суварик иштиракиз Финляндиядай, Латвиядай, Литвадай мугьманар къевезва.

* * *

16-ИЮЛДИЗ НИЖНИЙ НОВГОРОДДА 16-сеферда Федеральный “Сабантуй” кьиле фена. Суварик Нижегородский областдин губернатор **Валерий ШАНЦЕВ**, Татарстан Республикадин Президент **Рустам МИННИХАНОВ** ва гуьрметлу маса ксар атанвай.

Нижний Новгородда милли сувар лап тажуб жедай теьгерда кьиле физва. Россиядин Гимн тамамарайдалай кьулухь кватл хьанвайбуруз хьсан концерт къалурна, спортдин акъажунриз килигдай мумкинвални хьана.

Нижний Новгородда авай “Дагъустандин халкъарин милли культурадин центрадин” регьбер **Алик МАГЪСУБОВАНИ**, женгинин самбодай дуьньядин чемпион **Меьгамед АЛИЕВАНИ** “Сабантуйда” иштиракна. Мугьманрин арада чи улкьведин 45 региондай тир векилар, мярекатдани санлай 6 агьзур кас авай.

Гита - дагъустанви

Къиргизстандай тир сиамдин къветхверикай сад Гита Резехановадиз эхирни Дагъустанда прописка хьана. Гила рушавай набутвилин пенсия, реабилитациядин ва сагъарунин къезилвилер къачуз жеда.

Сиамдин къветхверар тир Зита ва Гита Резехановайрин эсил-несил Дагъустандай я. Абуру чпкай 2000-йисуз дуьньядиз хабар гана. А цъавуз Россиядин лап хьсан хирургривай кьве вах, операция авуна, сад-садакай хкудиз алакьна. Дуьньяда ихьтин, хьсандиз кьиле фейи мад са операцияни авач. Амма операциядилай кьулухь рушар датлана духтуррин гуьзчивилик хьана кланзавай. Яр-гьалди азарлу хьайи Зита 2015-йисуз рагьметдиз фена, Россиядин агъали жедай къисмет адаз хьанач.

Сифте Гита Москвада вахтуналди прописка авунвай, амма къезилвилер къачун патал гьамишалугь прописка кланзавай. Гьар жуьре четинвилер гьалтиз акур Резехановрин хизанди Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатиповавай къвед лагъай вахаз - Гитадиз куьмекун тлалабна.

Ик! Р.Абдулатипова РФ-дин Президент Владимир Путиназ ракурвай чарчелай кьулухь Гита Резехановадин ва адан дидедин паспортра гзаф гуьзлемишай Махачкъаладин пропискадин штамп эцигна.

И йикъара РД-дин диндин комитетдин председатель Меьгамед Абдурагьманов ва Дагъустандин муфтиятдин векилар Махачкъаладин Жуьмя мискинди Гитадихь ва адан дидедахь галаз гуьрушмиш хьана.

Гуьрушдин сергьятра аваз Гитадиз Махачкъалада светский чирвилерихь галаз санал диндин вузра, медресайра келдай мумкинвал авайди ва муфтиятди алакьдай вири куьмекар гудайди малумарна.

Эхирдай рушани дидеди Жуьмя мискинди сейр авуна. Анин екевал, гуьрчегвал акур Гита гьейран хьанвай ва Къуръандай суварни аятар ван алаз кланзавай.

Дишегьлийрин “Хидаят” центрадизни мугьман хьайидалай, “Маидат” ресторанда ни абуру къабудайдалай кьулухь Меьгамед Абдурагьманова Резехановрин РД-дин Кьилин патай пишкешар вахкана. Савкьатар РД-дин муфтиятдин патайни ганвай.

Асирдин шагьид

Нариман КЪАРИБОВ

Эхь, лезги чилел вичин яшар 116 йис тир дишегьли ала! Вични са шумуд девиррин шагьид ва макан тир къадим Дербентда яшамин жезва! Ам Хив райондин Цлахьрин хуьре дидедахь хьана. Гуьрметлу агьсагьалдин твар къенин юкьуз шегьердин вири агъалийрин мецел ала.

Алимат Муслимовади цлуд аял хана, умуьрдин шегьредал акьудна. Адан члехи хизанда 30 хтул, 24 птул ва са гудул ава.

Абуру вирида чпин рикл алай баде, члехи баде шадарзава, мадни еке яшар хьун патал ам гьевесламишзава.

Вичин яшлувилизни килиг тавуна, Алимат бадеди къени зегьмет цлугвазва, ада хразвай сун гуьлуьтризни цвазвай амай шейэриз тешпигьбур жагьурун четин я.

И мукьвара 116 йис хьанвай Алимат Муслимовадиз Дербент шегьердин кьил Малик Баглиев, шегьердин агъалийриз яшайишдин рекьай кьуллугьдай управленидин кьуллугьчийр мугьман хьана. Абуру Алимат бадедин гьал-агьвалдикай хабар къуна, яшайишдин ва дуланажагьдин шартлар ахтармишна. Ветерандин члехи хизандиз хуси квал эцигдай чил чара авун ва маса куьмекарни гун хиве къуна.

Сагърай лагъана хьфидай цъавуз мугьманперес Алимат бадеди шегьердин мэр М.Баглиев ва амай мугьманриз вичин гьилералди хранвай гуьлуьтар савкьат яз гана.

Гьелбетда, мугьманарни А.Муслимовадин патав гьилер ичиз атанвачир: абуру бадедиз цуькверин клунчлар, ширинлухар, парталар чухьудай машин ва рикел аламуькьдай хейлин маса пишкешар багьишна.

Шад гьалара къейдна

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтада Махачкъалада, Урусин драмтеатрдин Гъевчи залда, "Илчи" твар алаз лак чалал акъатзавай республикадин общественно-политический газетдин 25 йисан юбилей къейд авуниз талуьарнавай шад мярекат кыле фена. Редакциядин коллектив тебрикиз иниз республикадин са жерге министерствойрин ва ведомствойрин векилар, дуитар, кваллахдин рекъай юлдашар атанвай. Кватл хъанвайбуру кылин ре-

ва: Качар Гъуьсейнаева, РАН-дин ДНЦ-дин члалан ва литературадин Институтдин кьуллугъчи, филологиядин илимрин доктор Иса Абдуллаев, гуьгъуьнлай микрофондихъ атай хейлин маса ксарни милли члалалди, михьидакъ урус члалан са гафни кутун тавуна рахуни мярекатдиз атанвай маса миллетрин векилар тажубарна. Дагъустандин печатдин министр **Бурлият ТОКБОЛТОВАДИ** тебрикдин гафар и кар къейд авунилай башламишна.

- Къе чи кваллахдин рекъай юлдашрин сувар я. За квез юкь агъуз-на икрамзава. Качар Абачараевна,

риз, культурадинни образованидин месэлайриз, адетризни халкъдин ацукъун-къарагъуниз, хизанра члал хуьнизни чируниз, школайра лак члал вилик тухуниз... иллаки кьетлен фикир гузвай квелай, "Илчидин" коллективдилай, и кар кылиз акъудиз алакъзава, - къейдна Зарема Ажуевнади.

Дагъустандин журналистрин Союздин председатель **Али КАМАЛОВА** газетдин тарих рикел хкунихъ ва коллективдин тварунихъ тебрикдин чими келимаяр лугъунихъ галаз сад хъиз, алай вахтунда милли газетар патал четин вах-

"Илчидин" коллектив сегънедал

дактординни коллективдин тварцихъ чими келимаяр гзаф лагъана, адет хъанвайвал, юбилярив пишкешарни, гъа гьисабдай яз Дагъустан Республикадин госнаградаярни вахкана. Культурадин, печатдин хиле лайхлувилерай ва яргал йисара бегьерлудаказ зегьмет члугунай **Качар ГЪУЬСЕЙНАЕВАДИЗ** "Хайи чил кланивилай" Дагъустан Республикадин гуьрметдин знак гана. Газетдин отделрин редакторар тир **Гъасан АДИЛОВ**, **Адриана МИСРИХАНОВА**, **Зулейхат ТАХАКАЕВА**, **Патимат РАМАЗАНОВА** ва жавабдар секретарь **Руслан КАРДАШОВ** "Дагъустандин культурадин лайихлу работник" лагъай тварциз лайихлу хъана. Винидихъ тварар кьунвай ва газетдин амай са жерге кьуллугъчийризни республикадин печатдин, культурадин, МВД-дин министерствойрин, Дагъустандин журналистрин Союздин гуьрметдин грамотаярни лак пуд райондин кыле авай ксарин патай пулдин пишкешар гана, цуькверин клунчлар багъишна...

Шад мярекат РФ-дин культурадин лайихлу работник, "Илчи" газетдин кылин редактор **Качар Абачараевна ГЪУЬСЕЙНАЕВАДИ** ачухна. Кватл хъанвайбуру редакциядин коллективдихъ галаз танишарна. Газетдин рекъикай сугъбетна, республикадин амай миллетрин члаларал акъатзавай газетрилай "Илчи" "жегъл" хъунин себебрикайни лагъана: "Илчи" твар алаз 1917-йисуз Темир-Хан-Шурада Гъарун Саидован регьбервилек кваз лак члалал газет акъудайди, амма са тлмил вахтунилай ам агалайди рикел хкана.

Мярекат лак члалалди башламишна, адан саки члехи пай милли члалалди кылини тухвана. Са кар заз кьетлендаказ къейд ийиз кланза-

Б.Токболатовди наградаяр вахкузва

куьн виклеьгъ дигеьгли, заз куьн са гьихътин ятлани дережада муаллимни я. За дамахваза чи кваллахда куьн ва квехъ галаз санал зегьмет члугъвазвай хътин ксар хъунал! Журналиствилин пеше четиндини, хаталудини я, амма куьне, газетдин коллективди, куь хиве амай везифаяр намуслувилелди кылиз акъудзава. Гъар са нумрада куьне халкъдин уьмуьрдихъ, тарихдихъ, культурадихъ галаз алакъалу тир вакъийарикайни чапзава, - къейдна Бурлият Мовсаровнади.

Алатнавай вири йисара газетдин кьуллугъчийри хайи члал хуьниз кьетлен фикир гун, "Илчидин" коллективдилай халкъдин патай гуьрмет ва авторитет къазанмишиз алакъун РД-дин культурадин министр **Зарема БУТАЕВАДИНИ** къейдна.

- Алай компютерин технологиярин асирда газетдал фикир желб авун, клелчи жагъурун четин кар я. Амма газетдин чинра республикада кыле физвай важиблу вакъийар-

тар алуькнавайди пулдин такъатарни, газетдин чинарни, коллективарни тлимиларзавайди къейдна.

Юбилярин тварцихъ тебрикдин келимаяр Дагъустандин МВД-дин министр **Абдулрашид МЕГЪАМЕДОВА**, РД-дин агъсакъларин Советдин председателдин заместитель **Сиражутдин ИЛЪЯСОВА** ва гзаф маса ксарини лагъана, "Илчидин", республикадин милли амай газетрини тухузвай кваллахдиз виниз тир кьимет гана.

Мярекат Дагъустандин лайихлу артистка Загъидат Муслимовади, РД-дин халкъдин артистка Лариса Гъажиевади, Аслан Муслимова, Дагъустандин халкъдин артист Гъажали Гъажалиева тамамарай манийри, "Шунудагъ" фестивалдин лауреат Аида Садыкьовади, уstadвилелди шиирар клелунай республикадин конкурсдин гъалибчи **Малик Мугъадова** ва масабуру хайи члалалди еке уstadвилелди клелай шиирри мадни гурлу авуна.

Дагъустандин культурадин меркез Музейрин шегъер

Нариман КЪАРИБОВ

(Эвел 28-нумрада)

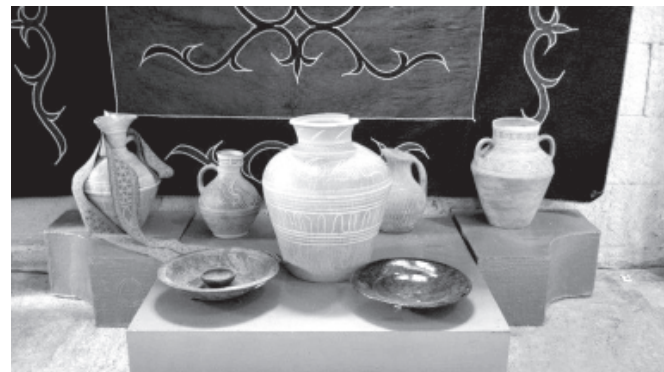
Къадим Дербентда авай халичайринни прикладной (заргарвилин) искусстводин музейдиз шегъерэглийри ва мугъманри дамахдалди нехишрин устларин хазина лугъузва. Дугъриданни, гъакл язни я. Музейда кватнавай халичайри, гебейри, сумахари, рухвари ва гъакли Дагъустандин кьизилдинни гимидин устларри арадал гъанвай шейэри и музейдиз атай гъар са касдин рикл шадарзава, чпел гъейранарзава.

Бахтунай я жеди, музей вични тек-бир жедай хътин дараматда - XIX виш йисарин архитектурадин памятник тир армяно-григоринский килисада бинеламиш хъанва.

Халичайрикайни заргарин яратмишунрикай ихтилатдалди вилик са кве гаф твар кьунвай килисадикай лагъана кланда. Адан проектдин автор кьудратлу писатель-демократ **Габриэль Сундукян** (1825-1912-йисар) я. 1860- йисуз эцигай и килиса цийи хъуьуна ва 1982-йисан майдиз ина музей ачухна.

Гила ина кьалурзавай экспонатрал - сифте нубатда, халичайрални сумахрал хквен. Малум тирвал, халичаяр хурунин уstadвал Дагъустанда са шумуд виш йисара арадал атана. Гъеле V асирда, дегъзаманайрин (античный) чешмейри малумарзавайвал, Каспий гъуьлуьн киблепатан кьерехра яшамиз жезвай агъалияр рангунин сун парчаяр гъазурунал машгъл хъайиди я. Инсанриз хипехъанвилин хаммал (сар, хамар) гъализ чир хъана, ахпа жуьреба-жуьре набататрикай, гъашаратрикай рангарни гъасилиз чирна.

Нехишрин ва уstadвилин барадай хразвай шейэр кве хилез пайиз хъана. Сад лагъайдак Киблепатан Дагъустандин устларри хразвай члчл авай (ворсовые) халичаяр, сумахар, рухвар ва гзаф члехибур тушир гамар, кьвед лагъай хилек Юкъван ва Кеферпатан Дагъустандин гамарин устларин яратмишунар - кве падни цлалцлал халичаяр, литер, ракаррай авадардай шейэр акатзава.

Музейда экспонатар яз кьалурзавай гъар са халича, сумах дишегълидин гуьрчег гилералди яратмишнавай искусстводин халис ядигар я.

Рикел хкана кланда хьи, Дагъларин уьлкведин, гъа жергедай яз Киблепатан Дагъустандинни, кьизилдин гилер квай устлар дишегълийри хразвай халичайри Туркияда, Иранда, Францияда ва хейлин маса уьлквейра кыле фейи выставкайра инсанар гъейранарна ва абур лап члехи наградайриз лайихлу хъанай.

Гаф атай чкадал лугъун: вичин вахтунда Дербентдин гамарин фабрикада хразвай халичаярни дуьньядин хейлин уьлквейриз рекъе твазвай. Нехишрин устлар, машгъл лезги ханум Беневша Омарова, зегьметдин агалкьунриз, хразвай халичайрин гуьрчегвилеиз ва виниз тир еридиз килигна, вичин вахтунда СССР-дин Верховный Советдин депутатвилени хъагъайди я.

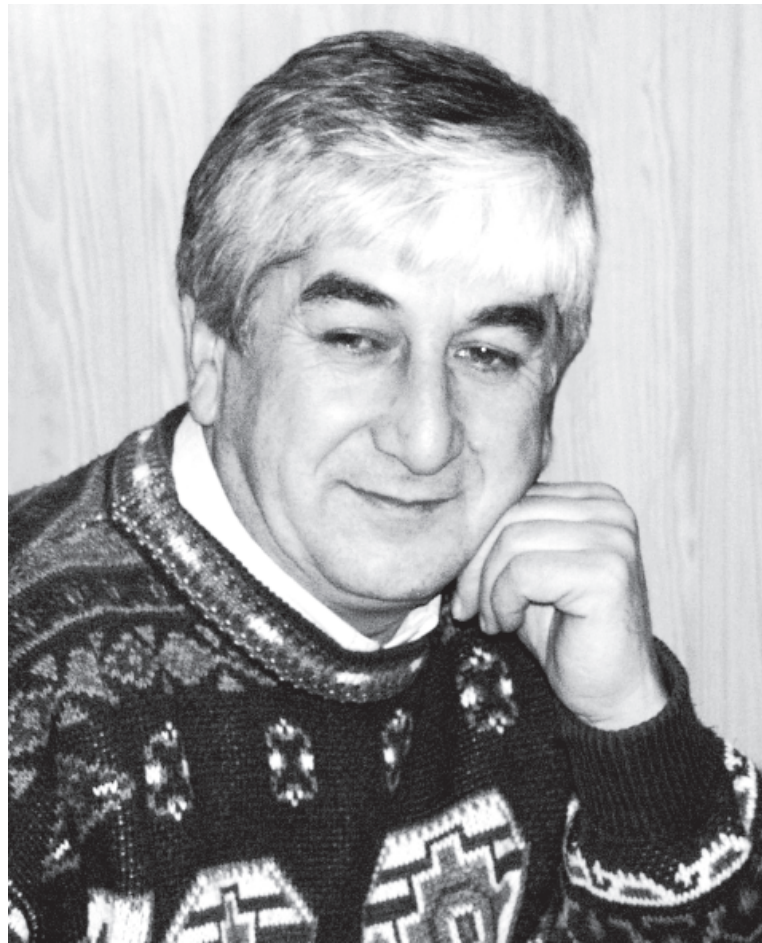
Гила, гамарихъ ва халичайрихъ галаз алакъалу тир Дербентдин сар гъалдай "Дагюн" ва гъаларин рангарал вегъедай комбинат хъиз, вири уьлкведа машгъл хъайи гамарин фабрикаи кардик кумач. А члехи дараматар гъатта ругур вечерзни хъуьруьн къведай "кьиметдихъ" "прихванизация" авуна, къадирсузрин гилера гъатнава. Гъайиф!

Музейда Кубачидин, Гоцатлидин ва Унцукулдин нехишрин уstadрин гилин кваллахрини еке чка кьунва. Экспонатрилай - заргарин шейэрилай музейдиз гъахъай гъар са касдивай, чпин гуьрчегвилел ва надирвилел гъалтайла, яргалди вилер алудиз жезвач, абуруз мад ва мад сеферда килиг хъийизва. Музейда авай махсус журналда чпин хуш фикирар, тарифдин кхъинар тазва.

(Кьатл ама)

Гьамзет Гьамзатован 60 йис

Дустни тир, даяхни...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Лугьуда хьи, камаллувал инсанрив ивидихъ галаз санал агакьзава. Амма а дережа райж ийиз вирибурулай сад хьиз алакьдач.

Зи умуьрда санал кваллахун кьисмет хьайи дустарикай сад вич гьакьван жегьил яшара амаз кьакь-атай (рагьметрай вичиз) **ГЪАМЗАТОВ Гьамзет Агьамирзедин** хва тир. Чна газетдин редакцияда санал саки 25 йисуз кваллахна. Командировкайрани чун гзаф чкайра санал хьана. Адет яз, дустунин хьсанни пис рекьери чирда лугьуда. Гьамзет залай хейлин жегьил тир, гьавилай адан патай заз кьилдин гьурмет, гьатта кьайгьударвал аквадай. Чна кьадим Миграгьа, Ахцега, Дербента, Дагьустандин Кеферпатан меркез Кьизляра, Сухокумскда, масанра сиягьатна, журналиствилин ахтармишунар кьиле тухвана. Виринра чаз гьакькьи дустар, хайи члалал ва газетдал ашукьбур жагьана. Гьамзетан твар гилани члехи гьурметдалди мецел гьизва.

Гьамзет чи редакциядиз атай вахт заз акунач. Амма а вахт акур яшлу журналист, гьикаятчи Казим Казимова рикел хкизва: *"Клусни дамах ва лавгьавал гьачир жегьил муаллим Гьамзет коллективдик лап фад акахьна. Кваллахдин сифте йикьарилай ада вич газетдин яратмишдай коллективда багьри кас тирди гьиссна, машинистка, вични яратмишунрал машгьул дишегьли Фейзуллаева Зарадихъ элкьвена, ада диде лагьана, яшдиз члехибурухъ галаз халу, муаллим лугьуз рахана, таяр-туьшерикай стхаяр хьана..."*

И гафариз яб гайила, за ик! фикрзава: Гьамзет бинедилай хьсан тербиядик кваз члехи хьана. Лавгьавал, фурс авун, вичи-вич вине кьун адаз чир хьанач. И ерияр аadak

Ватандин Члехи дяведин иштиракчи, рагьметлу Агьамирзе халуди ва зегьметдин ветеран, Киррида гамарин устад яз машгьур хьайи диде (рагьметрай чпиз) Мажмината кутурдал шак алач.

Заз генани са кар чиде: Гьамзет хизанда хьайи са эркек велед я. Адет яз, текдиз члехи хьайи эркекар вирибурун гьилерал-тупларал алай кстахриз элкьведа. Гьамзетаз а ерияр чир хьанач. Кьурагь райондин Киррийрин хуьре мектеб акьалтарна, ада Дагьустандин госуниверситетдин филологиядин факультетда келна, урус ва лезги члалар чирна. Ихьтин кьаст адак РДдин лайихлу муаллим Мисриханов Наримана кутурдал шак алач.

Гьамзета вичи ик! рикел хкидай:

- Нариман муаллим чаз, адан ученикрин, вири патарихьай чешне хьайиди я. Гьакьван вичи кваллахдай, гьакьван чавайни истемешдай.

Члаларал рик! хьунин маса себбкарар чи хуьрй акьатай зурба писатель ва публицист Кьази Кьазиев, университетда заз тарс гайи Ражидин Идаятович Гьайдаров, зи хуьруьнви шаир Садко Гьажиев, маса ксар хьана. Университетда члалан рекьйи зи гьейранвал заз тарсар гайи маса муаллимрини - Максим Алипулатова, Надир Абдулжамалова, Гьажи Гашарова, Зибивуллагь Бирембегова, маса ксарини артухарна.

Члалал ашукь жегьил муаллим Ашукь Саидан хуьр Кьуьчхуьриз акьатна. Амма са акьван вахт арадай тефенмаз, "Лезги газетдин" редакцияда (а члавуз "Коммунист") таржумачидин кьуллугьдал хьсан пешекар герек хьана. Аквар гьаларай, вичиз кьве члални - урус ва лезги - хьсан чизвайвилай, Гьамзетан виликан муаллимри ам алай чка чирна ва газетда кваллахал кьабулун теклифна. (1983-йис. А члавуз кьилин редактор К.Л.Азизханов тир).

Гьамзета, винидихьни лагьанвайвал, гьа сифте йикьарилай вич

коллективдиз кланарна. Газетди гузвай вири тапшуругьар вичивай бажармишиз жедайди субутна. Адахъ галаз гьа сифте йикьалай газетда санал кваллахиз хьайи а члаван таржумачи, гила кьилин редактордин заместитель-жавабдар секретарь Даир Бейбалаева рикел хкизвайвал, Гьамзета члалар таржума авунин рекьйи гьалтзавай четинвилер лап фад ва дурумлувилелди алудна.

Таржумачидин зегьмет са артух таквадайди, амма гзаф заланди тирди анжах ихьтин кардал машгьулбуруз чиде. Гьамзета вичи кардиз фадлай гьазурнавайда хьиз кьалурна. Сятералди машинисткадин патав ацукьна, политикадинни экономикадин месэлайриз талукь лап еке текстер, са жуьрединни кьерехриз экьечунриз рехъ тагана, таржума авун регьят кваллах туш. А йисара им генани четин месэла тир. Политикадин жигьетдай еке жавабдарвал хиве твазвай кар.

Таржумачи Гьамзета, са арадилай акуна хьи, вижевай очеркарни, зарисовкаярни, гьикаятдин эсерарни кьхизва. Яратмишунрин чиргьин квайди Гьамзета фад субутна. Адан эсерар аялрин "Кард", "Самур" ва "Дагьустандин дишегьли" журналра, "Лезги газетда" чап ийиз хьана. 2001-йисуз Махачкьалада адан гьикайрикайни мезелийрикай ибарат "Паб чухьвей дустар" кьил ганвай ктаб чагдай акьатна. И кар адаз вири дустари тебрикна. Иллаки лезги писателрин Союздин председател, гьикаятчи ва алим, илимрин доктор Гьаким Кьурбана еке шадвална. Гьик! хьи, Гьамзета хейлин йисара и тешкилатда секретарвални ийизвай.

2003-йисуз урус члалал зурба алим, арифдар, академик Р.И.Гьайдарован 80 йис тамам хьуниз талукькарна "Путь патриарха" ктаб акьатайла, ам тукьлуьрайди ва хейлин материалрин авторни тир Гьамзет Гьамзатова вич лап хьсан публицистикай сад тирдини райж авуна...

Гьамзетан кьилел вахтунилай вилик "жив" кьвана. Имни, белки, тебиатдин са пай я жеде. Пелел лацу мег гьар нин хьайитлани аквадач. За фикрзавайвал, ам и касдин риклин кьалабулухдин лишан тир...

Гьамзет Агьамирзоевич чахъ галамач. Амма адан ирс, гелер хайи газетдай квахьнавач. Адан патав журналиствилин сифте камар кьачур Шагьисмаил Гьажимирзоева, Рагнеда Рамалдановади, Жасмина Саидовади, Мегьамед Ибрагьимова Гьамзет муаллимдин анжах мердвилинни мергьяматлувилин гьакьиндай чими келимаяр лугьузва. Р.Рамалданова исятда спортдинни информациядин хилерай акьалтлай савадлу журналистдиз элкьвенва. Жасмина Саидова таржумачивилелай экономикадин члехи отделдин редакторвилин кьуллугьдал хкаж хьанва. Жегьил шаир ва журналист Мегьамед Ибрагьимова вичин хуьруьнвидин ирс генани устадвилелди давамарзава: таржумачи язни, журналист-публицист язни, члалан устад шаир язни.

Эхъ, Гьамзет Гьамзатован инлай кьуллухьни чи рикел дуст язни, даях язни, насигьатчи муаллим язни аламуькьда...

Гьамзет ГЪАМЗАТОВ

Квахьай кенеф

- Ша, ша, кьин тавур вах Маржанат. Зун инал рик!-рикел алуькна ацукьнавайди тир, вуч ийидатла чин тийиз.

- Хьайи кар авани? Ви чиник бензе кумач хьи, ваз ни вуч лагьанва, никай хьел атанва?

- Хьел никай кьведа кьван, девирдикай. Ингье мугьман атайла, вилик са истикан чайдихъ галаз хьвадай са клус шекер кландачни.

Чай, шекер жегьеннема. Туьн тавунани, хьун тавунани акьваздай. Заз авай дерт масад я.

- Вуч хьана, я кьин тавур вах, рик! акьудмир тун.

- Мурадаз лам квай ихтилат авуна кланзава.

- Вуч кланзава?

- Лам квай ихтилат.

- Вуч, ам гьихьтин ихтилат я?

- Валлагь, вун цавай аватай хьтинди я. Лам квай ихтилат - свас квай ихтилат лагьай члал я, яни вичиз свас кланзавайдакай хабар гузва.

Бес, ваз чидачни атла вахтара чпин кьил са бубат хуьзвай хизан хьаналда. Няниз ацукьнавай члавуз папа итимдиз ихтилат ийида: "Я итим, ингье ата-на чи хвани члехи хьанва, мехьерардай вахтни агакьнава, бес, чна вуч авурай? Динжардачни бес ам?" Итимди лагьаналда: "Динжар, гьелбетда, авун лазим я, амма исятда гьиле кепек-шагьи авач эхир".

"Кепек-шагьи авач лугьуз, авай са аял мехьер тавуна тадани? А кепек-шагьи чаз мус хьжедайди я? Ак! жедач, авай са ламни гана мехьер авуна кланда", - лагьаналда папа. Итимни рази хьана. Патав гвай квалле авай гададизни лап вичин далуяр чухвайди хьиз хьана. Амма са кьадар вахт алатна, сусан ихтилат хьийидай кас амуькьнач. Эхирни, гадади хабар кьуналда: "Я бах, а лам квай ихтилат гьик! хьанай - е?". Гила гьавурда акьунани лам квай ихтилатдин?

Им атла вахтар тир. Кье лагьайтла, ламарин са рамагдихьни мехьер ийиз жедай хьтинди туш. Кепек-кепекдал эцигиз са шумуд йисан кьене кватлай вад агьзур манат гила пул яз амани. Адахъ сусаз бегьем са перемни кьезвач. Дунья ми хьиз члулав хьанва заз.

- Ак! жува-жув рекьимир, я руш. Сабур це риклиз, са рехъ жагьун тавуна амуькьич. Аллагьди вичи куьмек авурай.

Ссуда-кредит вугудай чка аватла ачу...

- Вун гьинай рахазвайди я? Зун шумудра фенатла чидани ваз? Мажиб гудай пул авач лугьуз, гьанра авайбурни шезва. Ваз ссудаяр кланзава.

- Са спонсор гьатдатла килиг.

- Са спонсор-мапонсор вуч гафар я? Ви гьавурда гьик! акьурай?

- Спонсор пулдалди куьмек гудай кас я. Гила гьахьтин-бур акьатнава. Вазни жагьин, белки, сад.

- Эй, бахтатар, ахьтинбурни акатай низ хьайитлани гьатзавайди туш. Абурузни чпиз элкьвена пул хкведай чка кланзавайди я, заз чиз.

- Са бартердин савда ийида ман, ятла.

- Я кьейди, ибур мадни дили ихтилатар хьана хьи! Бартерар-мартерар вуч гафар я?

- Шей-шейнихъ галаз дегишарун лагьай члал я, кьин тавур вах. Вун лап авам яз ама хьи.

- Вуч я, ваз за жув дегишарна кланзавани? А яшарай зун акьатнава.

- Туштла, мергьяматлувилин фонд авайди я, гьанай куьмек гудатла килигда ман.

- Вуна зи кьил гьикьван денг ийидайди я, фондар-мандар кьачуна. Ваз вири чирвилер авайди кьалурзавайди яни, тахьайтла, вун зал хуьрезвайди яни?

- Бес вуч ийида?

- Ништла, заз лугьудайди чизмач. Акьваз кван, рак гатазвай хьтинди я.

Ракларай Мурад, адахъ галаз са руш, гьилера тортар, бутылкаярни авай дустар гьахъ хьувуна.

- Вув! Им вуч хабар я?

- Диде, ингье ви свас, та-ниш хуьх! Мад лам квай ихтилатдин лазимвал амач.

- Я хва, ана гьик! хьанвайди я? Зун саклани гьавурда акьазвач эхир?

- Ам коммерческий тайна я, диде!

- Валлагь, имни хибри хьанвай хьтинди я, Кьемеран таяр кьачуна... Заз кланзавайди Кьемеран таяр ваъ, мехьерарни паяр тир. На зи кенеф мадни кьадар хьувуна хьи... Ада мадни са вуч ятлани лугьузвай, амма магнитофондин ванция адан сес хквезвачир. Маржанатни атла патал тлуб сара кьуна стол дуьзмишзавай сусаз килигиз амуькьнавай...

Мезелияр

- Вуч ширин афарар хьаначни, ибур куьнбур я?

- Цирийринбур.

- Абур гьинай атана?

- Гьик! гьинай атана. Тамай. Кландатла, ша пака кьведни фин, вахчуна са шешел хкведа.

- Пака фидай чка авай эхир. Геж жедайди яни?

- Геж лагьайла, фин, атун, хтун...

- Гьик!? Атлана кланзавайди яни? Ваъ, аник зун квач.

* * *

- Женнет, женнет! Женнетар авайди яни, я мирес. Анай хтай кас акунач хьи чаз садрани.

- Ягь, гьелбетда, хкведач. Ам гьихьтин ахмакь хуьрай женнетдай ихьтин жегьеннедиз хквез.

Идаят Насруллаевич НАСИРОВ 1949-йисуз Ахцегь райондин Фиярин хуьре дидедиз хьана. 1964-йисуз ана 8-класс кутьягдай кьулухь ада Ахцегь дагьвийрин школа-интернатда келдун давамарна. Анаг акьалтларна, 1966-йисалай колхозда кваллахиз баиламишна. 1967-йисуз Саратовдин зооветеринарный госинститутдик экечина. Идаят Насирова колхозра-совхозра гьар жуьре кьуллугьрал кваллахна, совхоздин директорни хьана. Гьа са вахтунда Кеферпатан Осетиядин госуниверситетдани келна. Алай вахтунда пенсияда авай зегьметдин ветеран ВЛКСМ-дин ЦК-дин Гьурметдин грамотадин ва маса наградадин сагьиб я. Ахцегь райондин Фиярин хуьруьн кьаюмвилдин советдин кьиле акьвазнава. Идаят Насиров 7 веледдин буба ва 15-далай гзаф хтулурин рикI алай члехи буба я.

2016-йис чаз еке шадвилдинди - юбилейдинди хьана. 1966-йисуз Ахцегьрин кьеледа чна, Кьиблепатан Дагьустандин районрин векилри, дагьвийрин школа-интернат акьалтларна. 50 йисан шад юбилей чна и мукьвара кьейдна. Заз "Лезги газетдин" кумекдалди сагьрай лугьуз кланзава чи директор хьайи бажарагьлу муаллим, агьсакьал, ВОВ-дин ветеран, академик **МУРСАЛОВ Абдулла Мегьамедович**аз, мярекатдин иштиракчийар тир муаллимар **АБАКАРОВА Бике Абакаровна**диз, **АГЬМЕДОВА Заида Исаковна**диз, **ГЪАЖИБЕГОВА Эльмира Режебалиевна**диз, мярекат тешкилуна дуьз меслятар гайи агьсакьалар **АГЬМЕДОВ Абдулкафар Исакович**аз, **САМЕДОВ Мегьамед-Султан Мегьамедмирзоевич**аз!

Мадни Ахцегь райондин културадин управленидин начальник **Ханум ФАТУЛАЕВАДИЗ**, анин кьуллугьчи **Фикрет БАШИРОВАЗ**, РД-дин халкьдин артист **Цуьквер МАМЕДОВАДИЗ** ва музыкантриз, "Дагьустан" РГВК-дин художественный вещанидин шеф-редактор **Гуьллер КАМИЛОВАДИЗ**, телеоператор **Булат ОСКАРОВАЗ**, ФЛНКА-дин Махачкьаладин отделенидин Советдин председатель **РАГЬИМ-ХАНОВА Пакизатаз** чухсагьул.

Сагьрай лугьузва захь галаз школада келай гьар са стхадизни вахаз.

Рикин сидкьидай сагьрай лугьузва Ахцегь райондин имам **ГЪАШУМОВ Абдулашим** стхадиз, Ахцегь райондин администрациядин пресс-секретарь **Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВАЗ**, мярекат кьиле фейи "Самур" ресторандин иеси **Жигерхан СУЛЕЙМАНОВАЗ**, кьиле **Замина** ва **Нарима СУЛТАНОВАЯР** аваз анин коллективдиз!

Идаят НАСИРОВ

РикIелай алат тийидай гуьруьш

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

9-июлдиз Ахцегьрин 2-нумрадин школа-интернат 1966-йисуз кутьягдайбурун гуьруьш кьиле фена. Кьиле анин виликан директор, Ватандин Чехи дяведин ветеран-контрразведчик **Абдулла МУРСАЛОВ** аваз 30 кас виликан ученикар Ахцегьрин машгьур кьеледин багьда (драматдин виликан классрал килигиз жедай гьал алачир) кьватI хьана. Абуруз юбилей мубаракиз муаллимвилдин зегьметдин ветеранар **Бике АБАКАРОВА**, **Заида АГЬМЕДОВА**, **Эльмира ГЪАЖИБЕГОВА**, районминистрациядин, общественностдин векилар ва лишанлу вакил-райж ийиз СМИ-дин кьуллугьчийар атанвай. "Дагьустан" РГВК-дин дестеди (режиссёр - Гуьллер КАМИЛОВА, оператор - Булат ОСКАРОВА) мярекатдикай документальный фильм туькьурзавай.

Акьалтлай метлеблуди хьайи и гуьруьш, тебрикдин гаф рахуналди, фияви **Идаят НАСИРОВА** ачухна, устадивелди тамадавални гьада авуна. "Дуьз 50 йис вилик чун, Ахцегь урус кьеледа школа-интернат кутьягдай жегьилар, кьисметди члехи улкьведин гьар са пилез акьудна. Зи теклифдиз - эверуниз гьай лагьана, гьилевай кранни туна, хтанвай кьез хвашкалди. Пара кьадар сагьрай куьн! И гуьруьш чаз тарс-тербия гайи муаллимрин гьунар ва кье

ла муаллимди 23 йисуз муаллимвилелай директордин дережадиз кьаж жедалди Ахцегьрин школада, ахпа пара йисара ДГПУ-да кьецепатан чларин кафедрадин заведующий яз кваллахна. Профессор, 250 илимдин кваллахрин автор, "СССР-дин высший школадин отличник", "РД-дин лайихлу работник", яшайишдин технологийрин ва РФ-дин чкадин самоуправленидин илимрин Академиядин гьакьки член тир ам фасагьатдаказ немс, ингилис, туьрк чларал рахазва.

"Ахцегьар, Дербент, Махачкьала, мадни шегьерар ава чаз" лугьур ихтилат ава. Зарафатсуздаказ лагьайтIа, Россиядин кьиблепатан сергьятдал алай, 15 агьзурдалай виниз нефес авай кьадим Ахцегьар географиядин (ам кьакьан гуьзел дагьларин юкьва, члехи кьве вацI какахьзавай чкадал бинеламиш я), културадин ва политикадин жигьетдайни зурба чка тирдан гьавурда гила парабур акьазва. Месела, цIи ина Россиядин халкьар сад авунин, абур кьени крарал тупламишунин Форум кьиле тухун фикирдиз кьачунни дуьшуьшдин кар туш, - кьетIен ватанперес яз, хайи гьевчи ватандин тариф авунилай башламишна А.Мурсалова. - Уьлкведа ватанпересвилдин идеология лап зайиф хьанвайла, ихтиз гуьруьшрихь эдеб-ахлакьдин тербиядин, несилрин араяр сихбур, сада-садаз кумекдин гил яргьи авунин метлеб ава. И ерийрикай

хадай ихтияр авачир, - давамарна Абдулла муаллимди.

Алатай 50 йисан девирда 1966 йисан пара выпускникарни абурун муаллимар рагьметдиз фена. Абуруз дуьа авун патал теклифнавай Ахцегьрин жуьмямискидин имам, райондин имамрин Советдин председател **Абдулашим-гьажи АБДУЛ-ГЪАШУМОВА** ясин келна.

Итижлу гуьруьшрилайни суьгьбетрилай ва рикел аламукьдай шикилар ягьайдалай кьулухь мярекат "Самур" ресторанда давам хьана. Ана абуру ширин суьгьбетрик кваз милли тIуьнрин тIеамрикай, гьакI Ахцегь МҚДЦ-дин гьевескар музыкантринни артистрин мани-макьамдикай лезет хьудна. Мярекат кьиле физвайла, за бязи иштиракчийрихь галаз суьгьбетарна.

Ахцегьви **Саяд АГЬМЕДОВА**. - Кье Ахцегьиз Дербент, Махачкьала, Баку шегьеррай, Рутул, Докьузпара, Мегьарамхуьруьн, Кьурагь, Хив районрин хуьрерай, гьакI масанрайни чахь галаз санал келай юлдашар хтунал чун пара шад я. Чун санал кьватI хьувунвай тешкилатчи Идаят стха сагьрай!

Гуьлчимен **РАГЬИМХАНОВА**. - И шад хабар агакьнамазди зун, кьарай хуьз тахьана, Дербентдай юлдашрин гуьруьшдиз гтана. Кьеледин, гьайиф хьи, гила иесисузвилелди кIикIзвай цлара чи кьайгьусуз жаван вахтар, тарсар гайи рагьметлу муаллимар - Насир Эюбов, Зейнидин Гьашу-

СССР-дин ва РФ-дин МВД-дин лайихлу работник. - Гьа макьамда советрин образованидин кьурлушдин бинедаллаз кьеледин школа-интернатда тарс-тербия кьачур вирибурукай хьсан пешекарар ва ватанперес инсанар хкатнава. Чахь галаз санал келай дуст, ДГМИ-дин муаллим, биологиядин илимрин кандидат **АбдулмутIалиб Гьамидов** авай хкьез хьанач, ада чи дестедиз тебрикдин гафар кхьенвай чар рахкурнава. Кье чи дагьлух пара хуьрерин мектебра 5-10 аял амай ва келунин мягькем базаяр тешкилиз тежезвай шартIара чи девирда хьтин школа-интернатара арадал хкунихь метлеб ава. Чаз кьаткидай чкаяр, йикьта пудра тIуьн-хьун гузвай. Аттестатдихь галаз санал чна гьатта механизаторвилдин документарни кьачунай.

Ахцегьви **Магьмуд ГЬЕМЗЕТОВ**, зегьметдин ветеран. - Ахцегьрин кьеле авай гьал акуна, зи вилерал накьвар акьалтна. Чи баркаллу бизнесмен Сулейман Керимовалай хусуи такьатрихь футболдин "Анжи" команда кьачел акьалдиз алакьайла, гьукуматдивай Россиядин културадин тарихдин надир памятник туькIуьриз тахьун тажуб жедай кар я. Муькуь патакьхай, тренер Гус Хиддинказ гайи пулдихь футболдильай менфятлу кар - гьа кьеле реставрация ийиз жедай. 5 йисалай школа кутьягьунин 55 йисан юбилей туькIуьр хьувунвай кьеледа тухуник умуд кутазва за.

чи арада авай гуьрметдин, садаз сад акунихь вил галайвилдин лишан я. Иллаки хуш келимаяр чи вирибурун патай чи директор **Абдулла муаллимдин тIварцихь лугьуз кланзава**,- башламишна И.Насирова вичин рахунар.

Уьмуьрдин рекье тайин дережайрив агакьнавай, кьилиз рехянавай бадейризни члехи бубайриз чпиз-чез садлагьана гьатта чирни хьжезвачир. Вилерал шадвилдин накьвар акьалтна, кьужахра гьатиз, абуру адресарни телефонар кьачузвай. Кьевекьвед, пуд-пуд жез, алатай шад ва кьайгьусуз жаван вахтар рикел хкиз хьуьрезвай абур и легьейра аялриз ухшамиш тир.

Иллаки итижлуди кьисайрик квай хьтин кьетIен инсан, яшар 90 йисалай алатнавай камаллу агьсакьал **Абдулла Мегьамедович**ахь галаз абурун хуш рафтарвал тир. Малумат патал лугьун, дяведилай кьулухь **Абдул-**

чна хизанрани кваллахдин коллективра суьгьбетда, - 50 йисалай уьмуьрдин тарс давамарзава ада. - Дяведилай вилик зани гьа и школа акьалтларна. Рикел алама, кьецепатан члалан тарсар немс миллетдин векил Шмилке муаллимди гузваз (дяведилай вилик девирда Ахцегьа Урусатдай атанвай пара муаллимри кваллахна), ада зун чларал чирунал гьевеслу авуна. Гуьгьуьнлай разведшколада зун лап хьсандакказ немс ва ингилис чларал чирунал алахьна. Хиве кьан, военный кьуллугьда И.Сталинан кьаравулда хьана, немсерин офицердин партал алаз, фашистрихь галаз жег чугуна. Дяведилай кьулухьни командованиди чи разведгруппа чукурначир. 1951-йисалди бандеровчийрихьни власовчийрихь галаз женгера хьана, за военный таржумачи яз кьуллугьна. Тайин себебралди и мукьваралди заз разведкадин кьуллугьдикай ра-

мов, Фатимат Шамхалова, Часият Гьажиева, Мухтар Гьажиев, Исмаил Гьажиев, Муса Исмаилов, Гьава Агьмедова ва масабур рикел хкана. РикIиз иллаки хуш кар ам я хьи, ингье чи гуьрметлу директор **Абдул муаллим** кье чаз уьмуьрдин нубатдин тарс гуз атанва.

Гьажибуба **КЪАДИРОВ**, РД-дин страхованидин Фондунин кьилин пешекар. - Ухула сифтегьан мектеб акьалтларна (а члавуз чи хуьре 70-далай виниз квалер авай), келун давамарун патал бубади зун Ахцегьрин школа интернатдиз гьанай. Келунин эхирихь кьве йисуз инал гуьруьш хьхьанвай бязи юлдашрихь галаз санал кьаткиз-кьарагьиз, мектеб кутьягьна. Пуд 10 классда чун саки 60-дав агакьна жегьилар авай. Кье садаз-сад акурла, вахар, стхаяр хьиз хуш я.

КьакIава **Абдулазиз АЗИЗОВ**, отставкада авай полковник,

Пакизат РАГЬИМХАНОВА, ФЛНКА-дин Махачкьаладин отделенидин Советдин председатель, "Суна чан" ансамблдин регьбер. - Махачкьалада зи кьунши тир Идаят стхадин теклиф чилел вегьез хьанач, сифте сеферда яз Ахцегьиз, вични ихьтин мярекатдал ахкьатунал зун пара шад я. Ахцегьар шегьер я лагьайла, бязибуру гуьжетарда. Им дагьдавай кьадим шегьер тирди ингье акьазва. Кьуй ам мадни авадан хьурай!

Гуьруьшдин иштиракчийри гзаф жегьилар савадлу авунин макан хьайи федеральный метлеб авай архитектурадин памятник - Ахцегьрин кьеле туькIуьр хьувунин гьакьиндай гьам республикадин, гьам уьлкьевдин властривай тIалабунин кьарар кьабулна.

Алихан ОМАРОВ:

“Ракдин азар къвердавай жегьил жезва”

Алаудин ГЪАМИДОВ

Сагъламвал аптекадай къачуз жедай заті туш. Ам хъун патал инсанри гъамиша ча-лишмишвалзава, гъар жуьре дава-дарман-чараяр аквазва. Амма азар азар я. Ам хабарни авачиз галукъзава. Месела, са вахтара къиздирмади, цегъери, ярари, чахуткади инсанар гъелекзавай. Абуру лап тегъундиз элкъвезвай. Эхиримжи вахтара абуру саки амач. Гила инсулт, инфаркт, алай вахтунда вири дуьньядик къалабулук кутунвай онкологиядин (ракдин) азарар пайда хъанва. Абуру сеbeb яз рекъизва инсанар, жегьил чанар пуч жезва. И жигъетдай чи республикади 2-чка къазва. Са суткада чи уьлкведа и хаталу азардик 1000 касди чан гузва. Дагъустанда ракдик ийкъа 6 кас рекъизва. Гъар йисуз Дагъларин уьлкведа ракдик азарлу 4 агъзурдалай виниз инсанар дуьзда алкъудзава. Алай вахтунда 22519 кас азарлур онкодиспансерда учетда ава. Арадал атанвай гъалари гъукуматдин дережада аваз къалабулук кутунва. И месэлайрай къил акъудун патал за республикадин онкодиспансердиз фин къетна.

Махачкъаладин куьгъне автостанциядин патав элкъурна мягъкем парудив кевнавай пуд мертебадин дарамат гва. Варар ква, къаравул ала... Ракдин азар квайбурун больница тирдини фикирдиз атайла, адан патавай фидайла, дуьз лагъайтла, риклиз савухни жезва. Амма гъаятдиз гъахъайла, рикликай гар къвахъзава: жуьреба-жуьре тарар, къелемар, кул-кус, векъ ва цуьквер акъатнавай анаг багъдиз ухшар я - ял ядай куьсруьяр, гъарнихъ фенвай къир цанвай рекъер... Дараматдин къенепатани михиввал, секинвал, къайда ава. Зун пятиминуткадай хтай онкодиспансердин къилин духтурдин заместитель **А.Н.ОМАРОВА** къаршиламишна.

■ **Алихан Нурмегъамедович, сифтедай онкокуллугъдин куьруь тарихдикай, чи республикада ам къвачел акъалтуникай лагъанайтла къанзавай.**

- Онкологиядин куьллугъ чи республикада 1948-йисуз онкодиспансер ачухунихъ галаз алакъалу я. А вахтунда онкологрихъ авайди анжах гъевечи 4 кабинет (М.Горькийдин куьче, 19-нумрадин къвалерин 1-мертеба) тир... Цийи куьллугъдин кыле сифте акъвазайди здравоохраненидин тешкилатчи, хирург Омаров Юсуп Шапиевич хъана. Адалай гуьгъуниз Ж.Уллубиевади, М.Кахиевади (26 йисуз) регъбервал гана. 2011-йисалай къенин ийкъалди Терещенко Александр Гевондовича руководство гузва.

■ **Инсаниятдик икъван къалабулук, кичі кутазвай рак - им вучтин азар я, вучиз арадал къвезва? Сеbebар гыхъгинбуру я?**

- Рак азарин лап хаталу дестедик акатзава, бедендин гъи паюниз хъайитлани зиян гузвай уьзуьр я. Ам са клеткада зиянлу дакъун арадал атуналди туьретмиш жезва. Сеbebар гзаф я: чиркин гъава, химиядин канцерогенар, плагрусу чуьгун, ички хъун, эхиримжи вахтара муд хъанвай, недай шейэрик кутазвай махсус алаваяр, таблеткаяр ва ик мад...

■ **Сагълам уьмуьр кечирмишзавай инсанарни онкоазардик начагъ жезва. Ята хъайтла, аял чавалай дуьз рекъе авай жаван, жегьил къачун. Абурукни рак акатзава эхир!**

- Эгер са тайин сеbeb авайтла, адахъ галаз женг чуьгваз регъят тир. Идалай гъейри, генетикадин (ирсиниз талукъ тир), биологиядин факторар, яни бязи вирусри ва бактерияри арадал гъизвай инфекцияр ава. Къилди къачуртла, папилломы (дишегълийрин аялдин къвалик рак кутадай), нерик рак акатунин хаталувал авай Эпштейн-Барра вирус, Гепатит С-дин вирус (чуьлав лекъ харапзавай),

КУЬРУЬ КЪЕЙД.

Алихан Нурмегъамедович ОМАРОВ 1962-йисан 11-апрелдиз дидедиз хъана. 1986-йисуз Дагъустандин медакадемия (лечфак) акъалтларай ада 1987-1989-йисара армиядин эсергеяра куьллугъна, медсанкуллугъдин начальник хъана. 1990-2004-йисара Махачкъаладин медидарайра къвалахна. 2005-йисалай 2012-йисалди республикадин онкодиспансердин хирург-онколог яз гъакъисагъвилелди зегъмет чуьсуна. 2013-йисалай инихъ республикадин онкодиспансердин къилин духтурдин заместитель я.

ВИЧ инфекция ва ик мад. Абурун тум-къил авач. Идалайни гъейри, яр-емиш, салан май-ваяр бегъем ишлемиш тавун, тимил гъерекатдик хъун - ибуруни рак туьретмиш хъуниз рехъ ачухзава. Дагъустанда жигерин рак машгъур я, адан гуьгъунални плузаррин, туьтверин рак ала. Къилин сеbebни плагрусу чуьгун я.

■ **Алихан духтур, эхиримжи вахтара ракдик азарлур, гъатта рекъизвайбуру гзаф жезва. Виликрай и азар акъван машгъур тушир эхир. А вахтара ракдин азар авачирни, тахъайтла, тийижирвал тирни?**

- Ваъ, авачиз тушир. Анжах агъалийриз, иллаки дагъвийриз, чизвачир. Сирни ам я хъи, маса азарив гекъигайла, рақди яргъалди вичикай хабар гузвач. Вичин кар чинеба аквазва. Пал-къални азарлуда эхирдал къван гъисс ийизвач. Амма тал башламишай вахт - им эхир хъанва лагъай чал я. Идалайни гъейри, сир туш, виликрай чи дагъвийриз чидайди гъа са гаф тир: “ажал я”, “стлалжем хъана, рагъметдиз фена”. Вахтунда дуьзда алкъуд тавурла ва кар-кардай фейила, операция авурла, ракдин азар, за векъидаказ лугъун, цуьрц - хел атай къелем хъиз, фараш жезва, дувулар дериндиз физва (медикри лугъудайвал, метостазаяр гузва), са чарани хъжезвач.

■ **Я духтур, та тежез хъайила, азар чир гъик хъурай? Адан лишанар гыхъгинбуру я? Къвед лагъайди, и азар ихътин инсафсузди яз хъайила, куьне вучиз дуьзда алкъудзавач? Месела, фтизиатри - чахутка хъиз...**

- Дугъридани, рақди сифте вичикай хабар гузвач. Муькуь патахъай, бедендин и ва я маса чкадик (месела, хурарик, хъуьчуьн кланерик, кешерик ва ик мад) тлур акатайла, хамунал са шей экъечайла, са чка дакъурла, тларвал авач лугъуз, инсанри кваз къазвач ва я чпи-чб жерягърин куьмекалди сагъар хъийизва. Ик хъайила, гзаф вахтара ракдин азар деринра гъатзава, кар-кардай фенваз атайла, духтуривайни чара хъжезвач.

Азар фадамаз дуьзда алкъудунин месэла важибулуду я. Чна ам рикелай алуднавайди туш. Чи пешекарри вилик пад къунин ва пропагандадин къвалах тухузва.

Мад са кар, республикадин вири поликлиникайра (гъам шегъерра, гъам районра) махсус кабинетар ачухнава. Вучиз ятлани, чи агъ-

алияр чахутка, рак лагъайла, куьхунзава, гъатта далдаламишзава. Ахпа, кар-кардай фейила, гъарайзава...

■ **Рак сагъариз жезвани? Ам квай гзаф инсанар рекъизва эхир...**

- Дугъридани, ракдин азар къвердавай жегьил жезва, ада цуьк ахъайзава... За мад сеферда тикрарзава: эхъ, рак сагъариз, адан вилик пад къаз жеда. И жигъетдай, хейлин маса уьлквейра хъиз, чи пешекаррихъни тайин тежриба хъанва. Чи алмирхъни хейлин агалкъунар ава. Нетижа хъун сифте нубатда инсанрилай чпелай аслу я. Эгер гъардаз вичин чандин къадир хъана, яни са жизви дакъур, тлур алай, цил квай чка акунмазди, пешекардиз къалури хъайитла, куьмек жедайдал шак алач. Рақдихъ 4 стадия (1, 2, 3, 4) ава. Эгер 1 ва 2-стадияра азарлуди духтурдин патав фейитла, 98 процент инсанар къутармишиз жеда.

■ **Азарлуьри дарманралди таъминаруниз талукъ яз гзаф шикаятар ийизва. Дарманарни азарлуьри маса къачуз хъайила, страховай полис квез герек я къван?**

- Сад лагъайди, маса клиникайрин патав хъай жаваб завай гуз жедач. Чна гъич са азарлудазни и ва я маса дарман маса къачу, гъваш лугъузвайди туш. Чахъ авай дарманралди сагъар хъийизва. Муькуь патахъай, квезни малум тирвал, медикаментралди таъминарунин месэла санлай уьлкведа четинди, бегъем гъал тавунвайди яз амазма. Сир туш, такъатар бес жезвач. Бязи дарманрин къиметар гъикъван цавариз хъаж хъанва!

■ **Куь гафарикай хкатзавайвал, алатай 50 йисан девирда куь онкодиспансерда са дегишвални хъанвач...**

- Вучиз? Чи онкодиспансерда капремонт кыле тухвана, операциядин блок ва реанимациядин отделенияр цийи тадаракарди таъминарнава. Радиологиядин отделенидин цийи аппаратура хъанва. Диагностикадин базани цийибуралди тадаракламишнава. Чун исятда компьютерный томографралди, рентгенаппаратурайралди, цифровой маммографралди таъмин я. Эгер виликрай чи азарлуьр са бязи ахтармишунар авун патал яргъал тир Ростовдиз финиз мажбур жезвайтла, гила ахътин ахтармишунар чи диспансердани ийизва. Цитологиядин лабораторияда программно-аппаратный комплекс кардик ква. Адан куьмекалди муракаб месэлайрай Интернет-алакъадикай менфят къачуна, Москвадин лабораториядин пешекаррихъ галаз алакъа хуьзва. И кар патал герек тадаракар ва пешекарар (47 кас) авазва. Абурукай 20 онкологар, 8 радиологар я.

■ **Малум тирвал, Дагъустанда онкологиядин куьллугъдиз бюджетдай хейлин такъатар ахъайзава. Гъа са вахтунда азарлуьрин ва рекъизвайбурун къадар тимил жезвач. Вучиз ик я?**

- За винидихъни лагъайвал, дуьньяда, гъак Дагъустандани онкоазарлуьрин къадар артух жезва. Алатай йисуз чи республикада 100 агъзур агъалидин къилиз 144 кас азарлуьр авай. Юкъван гъисабдалди йиса азарлуьрун къадар 80-дав -100-дав агакъна артух жезва. Гъа са вахтунда азарлуьрал ва рекъизвайбурун гъалтайла, абурун къадар чи республикада тимил я.

■ **Ракдин азардикай ва ам акат тавун патал къабулна къанзавай серенжемрикай чун рахана. Ада вичикай хабар ганвай ксариз куьне гыхътин меслятар къалурзава?**

- Сифте нубатда, азардиз талукъ медида-радиз фена, духтурдив сагъламардай серенжемар къабулиз тун герек я. Сагълам хъунихъ къве тереф ава: азарлудан умуд ва духтурдин тежриба. Инал сад галачиз, муькуьди виже къведач, яни дуьз къвалахдач. Эгер азарлуди вичин уьзуьрдив умуд кваз эгечизаватла, сеbeb хъун мумкин я. Чалахъ хъухъ, аламатар жезвайди я, лап муькуьвал-муькуьвал. Сифте ми-хъиз умуд атанвай кас духтурди сагъар хъу-вуна, бирдан ам къвачел акъалт хъийизва, яшамихъ жезва. Заз дагъустанвийри сагълам уьмуьр кечирмишун, и хаталу азардихъ галаз садрани ара тахъун къанзава.

“АЙБОЛИТ”
Чир хъун хъсан я

“Айболит” газетдай.
Гъазурайди - Нурдин РАШИДОВ

Бананар

Бананрик калория тимил, амма ичерилай къве сеферда гзаф углеводар ква. Агъадихъ чна жуьреба-жуьре азарриз бананрикай авай хийирдикай кхъизва.

• **Дуркунар** тазвайла, цварадин куркурда къванер авайла, туькуьлдин гъерекат яваш хъанвайла, фу тлурдалай гуьгъуниз дигмиш хъанвай банандин са пай тлур менфятлу я.

• **Хуьквада** ва ратара хер авайла, дигмиш хъанвай са банандиз тлур яна, адаз хуьрекдин са тлурна авай оливкадин члем алава авуна, гъар къве сятдилай хуьрекдин 1-2 тлурнавайди ишлемишда.

• **Нервийр** къайдадикай хкатна, хъел къвез, туьнт хъайила, йикъа 3-4 сеферда фу тлурдалай куьлухъ къацумай банандин са пай тлур меслят къалурзава.

• **Яхун** инсанар куьк хъун патал йикъа 3 банан тлур хъсан яз гъисабзава.

• **Къил** тазвайла (мигрэн), пелел ва къамал дигмиш хъанвай банандин чкалар эцигун меслят къалурзава.

• **Шекердин** азар авайла, тлур хуьрек цуьруриз тежезвай, къен физвай инсанри бананар ишлемишна виже къведач. Гъик лагъайтла, бананрихъ къен бушардай лишанар ава.

Рикі сагълам яз

хуьн патал

• **Йикъа** садра са стакандавай ципицрин яру шире ишлемишайтла, ада инфаркт хъуникай хуьда.

• **Гъар** юкъуз 2 стакандавай ягълу квачир нек хъвазвай инсанриз риклин ва дамарин азарар нек ишлемиш тийизвайбурулай къве сеферда тимил жеда.

• **Рикі** ва дамарар сагълам хъун патал йикъа пуд сеферда витамин Е квай салан майваяр, ниси, мукаш, набататдин члем ишлемишун хийирлу я.

• **Гъар** юкъуз 7 чайдин тлурна авай малинадин мураба ишлемишайтла, ивидин дамарар 2,5 сеферда мягъкем жеда.

• **Гурарай** экъечайла ва я чурна фейила, рикли фад-фад къвалахиз хъайитла, 1-2 банан тлур меслят къалурзава. Ада рикли фад-фад къвалахун секинарда.

• **Риклин** къвалах хъсанарун патал хуьрекдин 5 тлурна авай вергерал 0,5 л яд илична, 5 декъикада зайиф цал эцигна ргада, ахпа йикъа къуд сеферда стакандин къатла авайди, вирт хуькуьрна, хъвада.

• **Риклин** уьзуьрдик нефес къунвайла 10 лимон, 10 къил сергъ регъедай машиндай авадарна ва адаз 1 литр вирт алава хъуьвуна, 2 гъафтеда тада. Ахпа йикъа ксудалди вилик хуьрекдин са тлурнавайди ишлемишда.

понеделник, 25 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Акцент. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
18.50 Неформальный разговор. Интервью с министром МВД РД А.Магомедовым
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан
20:00 ВЕСТИ.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» КВН-2016 в Сулейман-Стальском районе
08.30 Мультфильм
08.50 4 Международный фестиваль русских театров Спектакль «Холстомер. История лошади» (Тбилиси)
10.20 Х/ф «Формула раду-ги»
11.45 «Мой театр»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Человек и право»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Правое дело»
15.40 Д/с «Испанские города XXI века»

16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Три товарища»
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы и перспективы фермерских хозяйств Табасаранского района
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Проект «Дагестан туристический» Ярыдаг - 2016
20.20 «Круглый стол» День Конституции РД
21.05 Проект «Театр поэзии» Вечер памяти ко Дню рождения Владимира Высоцкого
22.00 «Промпрогресс»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Улыбка героя»
23.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы и перспективы фермерских хозяйств Табасаранского района
01.35 Т/с «Правое дело»
02.20 Х/ф «Завтрак у Тиффани»
04.10 «Промпрогресс»
04.40 Д/ф «Улыбка героя»
05.35 Х/ф «Три товарища»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Давай поженимся!»
14.30 «Таблетка».
15.00 Новости.
15.15 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Долгий путь домой».

23.40 Т/с «Гоморра». (18+).
1.35 «Это я».
2.05 Х/ф «Свадьба».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Свадьба».
4.20 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 Т/с «Сильнее судьбы».

0.50 «Обреченные. Наша Гражданская война. Слащев-Фрунзе».
2.50 Т/с «Семейный детектив»
3.40 «Взлеты и падения Мариса Лиепи».
4.30 «Комната смеха».
НТВ
5.00 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 «Новое утро».
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Центральный округ».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 Т/с «Кодекс чести».
14.50 Т/с «Ментовские войны».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Ментовские войны».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Дикий».
23.35 Т/с «Наркотрафик».
1.30 «Судебный детектив».
2.40 «Первая кровь».

3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны»
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Кулинарный загар.
8.00 6 кадров.
8.20 По делам несовершеннолетних.
10.20 Давай разведемся!
12.20 Д/ф «Преступления страсти».
13.20 Д/с «Я его убила».
14.20 Кулинарная дуэль.
15.20 Т/с «Чокнутая».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Женский доктор 2».
20.55 Т/с «Криминальный роман».
22.55 Т/с «Доктор Хаус».
23.50 6 кадров.
0.30 Х/ф «Зимний вечер в Гаграх».
2.15 Идеальная пара
5.15 Тайны еды.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
6.00 «Настроение».
8.05 Х/ф «Женщины».
10.05 Детектив «Сержант милиции»
11.30 «События».
11.50 Детектив «Сержант милиции»
14.30 «События».
14.50 Д/ф «Сталин против Жукова. Трофейное дело».
15.40 Х/ф «Бабье лето»
17.30 «Город новостей».
17.55 Т/с «Бумеранг из прошлого».
19.40 «События».
20.05 «Право знать!»
21.25 «Обложка. Первое лицо»
22.00 «События».
22.30 «Выстрел в голову». Спецрепортаж.
23.05 «Без обмана». «Посудный день».
0.00 «События. 25-й час».
0.20 «Петровка, 38».
0.40 Х/ф «Отцы».
2.25 Х/ф «Пристигнуть к ликвидации».

вторник, 26 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Год гор. Наш вернисаж
18.35 День Конституции РД
18.55 Международный фестиваль фольклора и традиционной культуры «Горцы»
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Завтрак у Тиффани»
11.00 Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
11.50 Проект «Театр поэзии» Вечер памяти ко Дню рождения Владимира Высоцкого
12.50 «Круглый стол» День Конституции РД
13.30 Проект «Дагестан туристический» Ярыдаг - 2016
13.50 «Промпрогресс»
14.20 Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре»
16.10 Мультфильм

16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Расул Гамзатов. Мой Дагестан. Исповедь»
18.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» Юбилей газеты «Илчи»
19.00 Время новостей Дагестана
19.30 День Конституции РД. Прямая трансляция с празднования
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Тайна синих гор»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» Юбилей газеты «Илчи»
01.35 Х/ф «Этот безумный, безумный, безумный, безумный мир»
04.05 Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре»
05.35 Х/ф «Расул Гамзатов. Мой Дагестан. Исповедь»

ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Давай поженимся!»
14.30 «Таблетка».
15.00 Новости.
15.15 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Долгий путь домой».
23.40 Т/с «Гоморра». (18+).
1.30 «Это я».
2.00 Х/ф «Поцелуй меня на прощание».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Поцелуй меня на прощание».
4.00 «Модный приговор».

РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 Т/с «Сильнее судьбы».
0.50 Т/с «Жизнь и судьба».
2.40 Т/с «Семейный детектив».
3.30 «Валаам. Остров спасения».
4.20 «Комната смеха».

НТВ
5.00 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 «Новое утро».
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Центральный округ».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 Т/с «Кодекс чести».
14.50 Т/с «Ментовские войны».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Ментовские войны».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Дикий».
23.35 Т/с «Наркотрафик».
1.30 «Судебный детектив».
2.40 «Первая кровь».
3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Кулинарный загар.
8.00 6 кадров.
8.20 По делам несовершеннолетних.
10.20 Давай разведемся!
12.20 Д/ф «Преступления страсти».
13.20 Д/с «Я его убила».
14.20 Кулинарная дуэль.
15.20 Т/с «Чокнутая».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Женский доктор 2».
20.55 Т/с «Криминальный роман».
22.55 Т/с «Доктор Хаус».
23.50 6 кадров.
0.30 Комедия «Двенадцатая ночь».
2.15 Идеальная пара
3.15 Д/с «Звездные истории».
5.15 Тайны еды.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
6.00 «Настроение».
8.00 «Доктор И...»
8.30 Х/ф «По улицам комод водили».
9.50 Детектив «Пропавшие среди живых».
11.30,14.30 «События».
11.50 Т/с «Молодой Морс».
13.40 «Мой герой».
14.50 «Без обмана». «Посудный день».
15.40 Х/ф «Бабье лето»
17.30 «Город новостей».
17.50 Т/с «Бумеранг из прошлого».
19.40 «События».
20.10 «Право знать!»
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники! Нехорошая квартира»
23.05 «Удар властью. Егор Гайдар».
0.00 «События. 25-й час».
0.20 «Петровка, 38».
0.40 Х/ф «Викинг 2».
3.50 Д/ф «Засекреченная любовь».
4.30 Т/с «Бумеранг из прошлого».

среда, 27 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Международный фестиваль фольклора и традиционной культуры «Горцы»
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Этот безумный, безумный, безумный, безумный мир»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Х/ф «Тайна синих гор»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Правое дело»
15.40 Д/с «Испанские города XXI века»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Лавина с гор»
18.30 Мультфильм
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «На виду»
21.00 «Жилой мир»
21.25 Фильм о деятельности СПО «Профессионалы»
21.50 «Вдохновение»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «От Гюлистана до наших дней»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
01.40 Т/с «Репортеры»
02.25 Х/ф «Семь холмов Рима»
04.10 «Жилой мир»
04.40 Д/ф «От Гюлистана до наших дней»
05.30 Х/ф «Лавина с гор»

ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Давай поженимся!»
14.30 «Таблетка».
15.00 Новости.
15.15 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Долгий путь домой».
23.40 Т/с «Гоморра». (18+).
1.30 «Это я».
2.00 Х/ф «В поисках Ричарда».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «В поисках Ричарда».
4.10 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 Т/с «Сильнее судьбы».
0.50 Т/с «Жизнь и судьба».
2.20 Т/с «Семейный детектив».
3.15 «Драма на Памире. Приказано покорить».
4.05 «Комната смеха».

НТВ
5.00 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 «Новое утро».
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Центральный округ».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 Т/с «Кодекс чести».
14.50 Т/с «Ментовские войны».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Ментовские войны».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Дикий».
23.35 Т/с «Наркотрафик».
1.30 «Судебный детектив».
2.40 «Первая кровь».
3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Кулинарный загар.
8.00 6 кадров.
8.20 По делам несовершеннолетних.
10.20 Давай разведемся!
12.20 Д/ф «Преступления страсти».
13.20 Д/с «Я его убила».
14.20 Кулинарная дуэль.
15.20 Т/с «Чокнутая».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Женский доктор 2».
20.55 Т/с «Криминальный роман».
22.55 Т/с «Доктор Хаус».
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама «Женщин обижать не рекомендуется».
2.10 Д/с «Звездные истории».
5.15 Тайны еды.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
6.00 «Настроение».
8.10 «Доктор И...»
8.45 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска»
10.35 Д/ф «Владимир Гостюхин. Герой не нашего времени».
11.30 «События».
11.50 Т/с «Молодой Морс».
13.40 «Мой герой».
14.50 «Удар властью. Егор Гайдар».
15.40 Х/ф «Выйти замуж за генерала»
17.30 «Город новостей».
17.50 Т/с «Нахалка»
19.40 «События».
20.05 «Право знать!»
21.25 «Обложка. Бенжени. Двойные стандарты».
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Советские мафии. Бандитский Ленинград».
0.00 «События. 25-й час».
0.20 «Петровка, 38».
0.40 Х/ф «Охламон».
2.25 Д/ф «Волосы. Запутанная история».

четверг, 28 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
8.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Маданият»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Малый, средний бизнес в формировании инвестиционной привлекательности.
18.50 «Звездочки». Концерт.
19.05 У нас в гостях директор института «Тахо-Годи» Гамидулах Магомедов

РГВК

19:35 Местное время. Вести-Дагестан
20:00 ВЕСТИ.
07.00,08.30, Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Гладанги гламолги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакыкьат»
08.10 Мультфильмы
08.45 Х/ф «Желтый дьявол»
10.50 «Разумный взгляд»
11.25,21.10 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.00 «Прогноз по музею»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.25 «Год гор» на РГВК «Дагестан»

14.05 «Профессионал»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Репортеры»
15.40 Д/с «Испанские города XXI века»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Концерт «Музыкальный майдан»
18.10 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.40 «Здоровье»
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 «Линия судьбы» Сайпудин Магомедов
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Россия на Черном море»

00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
01.40 Т/с «Репортеры»
02.25 Х/ф «Пограничная полоса»
04.05 «Линия судьбы» Сайпудин Магомедов
04.40 Д/ф «Россия на Черном море»
05.35 Х/ф «Осетинская легенда»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00,12.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.15 «Пусть говорят».
12.25 «Давай поженимся!»
14.30 «Таблетка».
15.00 Новости.
15.15 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».
21.35 Т/с «Долгий путь домой»
23.40 Т/с «Гоморра». (18+).
1.30 «Это я».
2.00 Х/ф «Ликвидатор».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Ликвидатор».
3.45 «Модный приговор».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00,11.00,14.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Каменская».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 Т/с «Сильнее судьбы».

0.50 Т/с «Жизнь и судьба».
2.50 Т/с «Семейный детектив»
3.40 «Сталинские соколы. Крылатый штрафбат».
4.30 «Комната смеха».
НТВ
5.00 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 «Новое утро».
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова»
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Центральный округ».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 Т/с «Кодекс чести».
14.50 Т/с «Ментовские войны».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Ментовские войны».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Дикий».
23.35 Т/с «Наркотрафик».
1.30 «Судебный детектив».
2.40 «Первая кровь».
3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Кулинарный загар.
8.00 6 кадров.
8.20 По делам несовершеннолетних.
10.20 Давай разведемся!
12.20 Д/ф «Преступления страсти».
13.20 Д/с «Я его убила».
14.20 Кулинарная дуэль.
15.20 Т/с «Чокнутая».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Женский доктор 2».
20.50 Т/с «Криминальный роман».
22.50 Т/с «Доктор Хаус».
23.45 6 кадров.
0.30 Мелодрама «Фото на документы».
2.25 Д/с «Звездные истории».
5.25 6 кадров.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
6.00 «Настроение».
8.00 «Доктор И...»
8.30 Х/ф «Чистое небо».
10.40 Д/ф
11.30,14.30 «События».
11.50 Т/с «Молодой Морс».
13.40 «Мой герой».
14.50 «Советские мафии. Бандитский Ленинград».
15.40 Х/ф «Выйти замуж за генерала»
17.30 «Город новостей».
17.50 Т/с «Нахалка»
19.40 «События».
20.00 «Право знать!»
21.25 «Обложка. В тени принцессы Дианы».
22.00 «События».
22.30 «10 самых... Похудевшие звезды».
23.05 «Прощание. Дед Хасан»
0.00 «События. 25-й час».
0.20 «Петровка, 38».
0.40 Х/ф «Поклонник».
2.25 Х/ф «Черное платье».
4.00 Д/ф «Жадность больше, чем жизнь».
5.20 Д/ф.

пятница, 29 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Фестиваль традиционной культуры «Цамаури»
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Хрустальный мир»
09.20 Х/ф «Семь холмов Рима»
11.20 Д/ф «От Гюлистана до наших дней»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «На виду»
13.30 Фильм о деятельности СПО «Профессионалы»
14.00 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Репортеры»
15.40 Д/с «Испанские города XXI века»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 В/ф памяти Гаруна Курбанова «Гражданин одной эпохи»
17.50 «Разумный взгляд»
18.35 Обзор газеты «Хакыкьят»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги памалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Год гор» на РГВК «Дагестан»
21.00 «Профессионал»
21.25 «Прогулки по музею»
21.55 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Три грани холодного искусства»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги памалги заманги»

01.40 Т/с «Репортеры»
02.25 Х/ф «Желтый дьявол»
04.15 «Прогулки по музею»
04.40 В/ф памяти Гаруна Курбанова «Гражданин одной эпохи»
05.35 Х/ф «Первый троллейбус»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!».
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Давай поженимся!»
14.30 «Таблетка».
15.00 Новости.
15.15 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 Телеигра «Поле чудес».
21.00 «Время».

21.30 «Три аккорда».
23.15 Х/ф «Французский транзит». (18+).
1.40 Х/ф «Не оглядывайся назад».
3.30 Х/ф «Билет в томагавк».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».

20.00 «Вести».
21.00 «Петросян-шоу».
23.05 Х/ф «Я подарю тебе любовь».
1.00 Х/ф «Течет река Волга»
3.05 «Человек, который изобрел телевизор».
4.00 «Комната смеха».
НТВ
5.00 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 «Новое утро».
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Центральный округ».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 Т/с «Кодекс чести».
14.50 Т/с «Ментовские войны».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Ментовские войны».
19.00 «Сегодня».

19.30 Т/с «Дикий».
22.25 Х/ф «Мент в законе».
2.15 «Александр Буйнов. Моя исповедь».
3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны»
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Кулинарный загар.
8.00 6 кадров.
8.05 По делам несовершеннолетних.
9.05 Давид разведемся!
10.05 Мелодрама «Женские истории Виктории Токаревой».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Криминальный роман».
22.50 Т/с «Доктор Хаус».
23.45 6 кадров.
0.30 Т/с «Курт Сеит и Александр».
2.40 Д/с «Звездные истории».

5.30 Джейми: обед за 15 минут.
ТВ-ЦЕНТР
6.00 «Настроение».
8.05 Х/ф «Одиссея капитана Блада».
10.55 «Тайны нашего кино». «Большая перемена».
11.30 «События».
11.50 Т/с «Молодой Морс». (Великобритания).
13.40 «Мой герой».
14.30 «События».
14.55 «Прощание. Дед Хасан».
15.50 Д/ф «Знаки судьбы».
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Седьмое небо»
19.40 «События».
20.00 Т/с «Седьмое небо»
22.00 «События».
22.30 А. Гребенщикова «Жена. История любви»
0.00 Т/с «Генеральская внучка»
3.15 «Петровка, 38».
3.30 Д/ф «Код жизни».
4.50 Д/с «Завещание императрицы М.Федоровны»

суббота, 30 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08:10 Реклама
08.15 Детский оздоровительный лагерь «Орленок». Буйнакский район
08.35 Очерк о поэте Максуде Зайнулабидове
08.50 Дагестан спортивный
09.10 Реклама
11:10 Местное время. Вести-Дагестан
14:20 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкь гетмес» Кумыкская свадьба

08.00 Обзор газеты «Дагестанская правда»
08.10 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 «Здоровье»
09.20 Х/ф «Не сошлись характерами»
10.50 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»
12.00 Концерт джаз-ансамбля Азербайджана «Гая», посвященный юбилею Мурада Кажлаева
14.30 Х/ф «Отчий дом»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Дон Сезар де Базан»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.10 «Встречи в Ахтынской крепости»
20.40 «Приключения в «Мадагаскаре»

21.10 «Глянец»
21.40 Приветия и поздравления в программе «Полифония»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука Дагестана»
00.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Обычный рейс»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 «Мой малыш»
01.30 Х/ф «Вчера, сегодня, завтра»
03.25 Концерт джаз-ансамбля Азербайджана «Гая», посвященный юбилею Мурада Кажлаева
05.20 Х/ф «Отчий дом»
ПЕРВЫЙ
5.30 «Наедине со всеми».
6.00 Новости.
6.10 «Наедине со всеми».
6.25 Т/с «Синдром дракона».
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».

9.00 «Играй, гармонь любимая!»
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак».
10.55 Д/ф «Инна Макарова. Судьба человека».
12.00 Новости.
12.10 «Идеальный ремонт».
13.10 «На 10 лет моложе».
14.00 Х/ф «Дорогой мой человек».
16.00 Д/ф «Алексей Баталов. Я не торгуюсь с судьбой».
17.00 «Кто хочет стать миллионером?»
18.00 Вечерние новости.
18.15 Международный музыкальный фестиваль «Жара».
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
23.00 «КВН». Премьер-лига.
0.35 Х/ф «Шик!»
2.35 Х/ф «Нет такого бизнеса, как шоу-бизнес».
4.50 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1
4.50 Х/ф «Визит дамы».
7.40 «Местное время. Вести - Москва».
8.00 «Сегодня».
8.10 «Амурский тигр. Путь к священной горе».
9.15 «Сто к одному».
10.05 «Личное. Максим Аверин».
11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».
11.20 Х/ф «Расплата за любовь».
13.15 Х/ф «Хозяйка большого города».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Хозяйка большого города».
17.35 Юбилейный концерт Игоря Крутого.
20.00 «Вести».
20.35 Х/ф «Последняя жертва Анны».
0.35 Комедия «Люблю, потому что люблю».
2.40 Х/ф «Я подарю тебе любовь».

НТВ
5.05 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 Т/с «Прощай, Макаров!»
8.00 «Сегодня».
8.15 «Жилищная лотерея плюс».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.05 «Еда живая и мертвая». (12+).
12.00 «Квартирный вопрос».
13.05 «НашПотребНадзор».
14.00 Т/с «Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение».
18.10 «Следствие вели...»
19.00 «Сегодня».
19.15 «Новые русские сенсации».
20.15 Т/с «Пес».
0.20 «Александр Розенбаум. Мужчины не плачут».

1.55 «Высоцкая Live». (12+).
2.50 «Золотая утка».
3.15 Т/с «Закон и порядок».
4.10 «Кремлевские похороны».
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Комедия «Как три мушкетера». (Индия).
9.55 Мелодрама «Умница, красавица».
14.00 Мелодрама «Когда мы были счастливы».
18.00 Д/ф «Великолепный век».
19.00 Т/с «Великолепный век».
22.45 Д/с «Восточные жены».
23.45 6 кадров.
0.30 Т/с «Курт Сеит и Александр».
2.35 Д/с «Звездные истории».
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
5.40 «Марш-бросок».
6.10 Х/ф «Умная дочь крестьянина». (Германия).
7.10 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска».
9.05 «Православная энциклопедия». (6+).
9.30 Х/ф «Два капитана».
11.30 «События».
11.45 Фильм-концерт «Александр Серов. Судьба назло».
13.20 Х/ф «Ника».
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Ника».
17.20 Х/ф «Все к лучшему».
21.00 «События».
21.15 «Приют комедиантов».
23.05 Д/ф «Николай Бурляев. Душа наизнанку».
0.00 Комедия «Ультиматум».
1.30 «10 самых... Похудевшие звезды».
2.00 Т/с «Инспектор Люис». (Великобритания).
3.30 Х/ф «Одиссея капитана Блада».

воскресенье, 31 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Х/ф «Дон Сезар де Базан» 1 с.
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Дон Сезар де Базан» 2 с.
10.00 Приветия и поздравления в программе «Полифония»
11.00 «Приключения в «Мадагаскаре»

11.25 «Встречи в Ахтынской крепости»
11.55 «Чистое сердце»
12.05 «Наши дети»
12.30 «Глянец»
13.00 Концерт «Дни Дагестана в Москве»
16.30 Х/ф «Фатима»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.20 Проект «Театр поэзии» «Мой театр»
21.20 Д/ф «Цена блистательной жизни Александра Грибоедова»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.20 Х/ф «Мамлюк»

01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.40 Х/ф «Шанхайский экспресс»
03.00 Концерт «Дни Дагестана в Москве»
05.20 Х/ф «Фатима»
ПЕРВЫЙ
5.40 «Наедине со всеми».
6.00 Новости.
6.10 «Наедине со всеми».
6.45 Х/ф «Случай в квадрате 36-80».
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье».
10.00 Новости.
10.15 «Нелуговые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Маршрут построен».
12.00 Новости.
12.15 «Дачные феи».
12.45 «Фазенда».

13.20 Д/ф «Люди, сделавшие Землю круглой».
15.25 «Что? Где? Когда?»
16.35 «Цари океанов». К дню Военно-морского флота.
17.40 К дню Военно-морского флота. Праздничный концерт.
19.30 Муз. фестиваль «Голосающий КиВиН».
21.00 «Время».
21.20 Муз. фестиваль «Голосающий КиВиН».
22.25 Х/ф «Бойфренд из будущего».
0.40 Х/ф «Фантастическая четверка».
2.30 Х/ф «Беглый огонь».
4.15 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
4.50 Х/ф «Первый после Бога».
7.00 «Мульт утро».
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».

8.50 «Утренняя почта».
9.30 «Сто к одному».
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.
11.00 «Вести».
11.20 «Смеяться разрешается».
14.00 «Вести».
14.20 Х/ф «Мечтать не вредно».
16.15 Х/ф «В час беды».
20.00 «Вести».
22.00 Х/ф «Андрейка».
1.55 Х/ф «Роман в письмах».
4.00 «Двое против Фантомаса. Де Фюнес - Кенгинсон».
НТВ
5.05 Т/с «Дорожный патруль».
6.00 Т/с «Прощай, Макаров!»
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Русское лото плюс».

8.50 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+).
11.35 «Дачный ответ».
12.40 «НашПотребНадзор».
13.30 «Поедем, поедим!»
14.00 Т/с «Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Новая жизнь сыщика Гурова. Продолжение».
18.10 «Следствие вели...»
19.00 «Сегодня».
19.15 Т/с «Шаман».
1.00 «Сеанс с кашпировскими».
1.55 «Квартирный вопрос».
2.55 «Дикий мир».
3.10 Т/с «Закон и порядок».
4.05 «Кремлевские похороны».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 6 кадров.
7.40 Мелодрама «Есения». (Мексика).
12.20 Мелодрама «Когда мы были счастливы».
14.15 Т/с «Великолепный век».
18.00 Д/ф «Великолепный век».
19.00 Т/с «Великолепный век».
22.50 Д/с «Восточные жены».
23.50 6 кадров.
0.30 Т/с «Курт Сеит и Александр».
2.50 Д/с «Звездные истории».
4.50 6 кадров.
5.00 Домашняя кухня.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР
5.50 Х/ф «Легкая жизнь».
7.40 «Фактор жизни».
8.10 Х/ф «Черное платье».
10.05 Д/ф «Короли эпизода. Борислав Брондуков».
10.55 «Барышня и кулинар».
11.30 «События».
11.45 Х/ф «Первое свидание».
13.35 «Смех с доставкой на дом».
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Очкарик».
16.35 Детектив «Прошлое умеет ждать».
20.10 Х/ф «Синдром шахматиста».
23.50 «События».
0.05 «Петровка, 38».
0.15 Х/ф «Железная леди».
2.10 Т/с «Нахалка».
5.10 Д/ф «Знахарь XXI века».

МАТЧ ТВ 25 ПО 31 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 Безумные чемпионаты.
7.00, 8.00, 9.05, 9.55 Новости.
7.05, 13.30, 16.35 Все на Матч!
8.05 Безумный спорт с А.Пушным.
8.35 Спорт за гранью.
9.10 Автоспорт. Ралли-рейд «Шенковский путь».
9.25 Великие моменты в спорте.
10.00 Футбол.
12.00 Новости.
12.05 Д/ф «Маракана».
13.25 Новости.
14.00 Д/с «Легендарные клубы».
14.30 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Ювентус» (Италия) - «Манчестер Сити» (Англия) - «Манчестер Юнайтед» (Англия).
16.30 Новости.
17.05 Смешанные единоборства.
19.00 Новости.
19.05 «Точка».
19.35 Безумный спорт с Александром Пушным.
20.05 Новости.
20.10 Д/ф «Большая вода».
21.15 Д/ф «Маракана».
23.00 Все на Матч!
23.45 Х/ф «Малышка на миллион».
23.50 Д/ф «Маракана».
3.50 Смешанные единоборства.

ВТОРНИК

6.30 Безумные чемпионаты.
7.00, 8.00, 9.05, 10.10 Новости.
7.05, 15.05, 18.45 Все на Матч!
8.05 Безумный спорт с А.Пушным.
8.35 Спорт за гранью.
9.10 Д/ф «Манчестер Сити. Live».
9.15 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Манчестер Сити» (Англия) - «Манчестер Юнайтед» (Англия).
12.15 Новости.
12.30 Д/с «Легендарные клубы».
13.00 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Ювентус» (Италия) - «Тоттенхэм» (Англия).
15.00 Новости.
15.35 Д/ф «Серено».
18.05 Новости.
18.15 Безумный спорт с А.Пушным.
19.15 Великие моменты в спорте.
19.30 Олимпиада. Live.
20.30 Новости.
20.35 Десяток!
20.55 Все на футбол!
21.25 Футбол. Лига чемпионов. Квалификационный раунд. «Ростов» (Россия) - «Андерлехт» (Бельгия).
23.30 Все на Матч!
0.15 Х/ф «Поединок».
2.25 Д/ф «Манчестер Сити. Live».

СРЕДА

6.30 Безумные чемпионаты.
7.00, 8.00, 9.05, 12.40 Новости.
7.05, 13.45, 16.50 Все на Матч!
8.05 Безумный спорт с Александром Пушным.
8.35 Спорт за гранью.
9.10 Д/с «Второе дыхание».
9.40 Д/ф «О спорт, ты - мир!»
12.45 Д/с «Рюю ждет».
13.15 Д/с «Где рождаются чемпионы?»
14.15 Смешанные единоборства. Bellator.
16.15 Новости.
16.20 Д/с «Второе дыхание».
17.20 Д/с «Вся правда про...»
17.25 Все на Матч!
17.35 Д/ф «Маракана».
19.20 Новости.
19.25 Д/с «Рюю ждет».
19.55 Д/с «1+1».
20.40 Д/ф «Звезды шахматного королевства».
21.10 Д/ф «Бобби Фишер против всего мира».
23.00 Все на Матч!
23.45 Х/ф «Жесткий ринг».
2.00 Д/с «Легендарные клубы».
2.30 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Реал» (Мадрид, Испания) - ПСЖ (Франция).
4.30 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Бавария» (Германия) - «Милан» (Италия).

ЧЕТВЕРГ

6.30 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Челси» (Англия) - «Ливерпуль» (Англия).
8.30, 9.30, 11.30, 16.30 Новости
8.35, 14.00, 23.00 Все на Матч!
9.35 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Реал» (Мадрид, Испания) - ПСЖ (Франция).
11.35 Д/с «Легендарные клубы».
12.05 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Бавария» (Германия) - «Милан» (Италия).
14.30 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Боруссия» (Дортмунд, Германия) - «Манчестер Сити» (Англия).
16.35 Все на Матч!
17.05 XXIV Летние Олимпийские игры 1988 в Сеуле. Футбол. Финал. СССР - Бразилия.
19.25 Новости.
19.30 Д/с «Где рождаются чемпионы?»
20.00 Д/с «Неизвестный спорт».
21.25 Футбол. Лига Европы. Квалификационный раунд.
0.15 500 лучших голов.
0.45 Безумные чемпионаты.
1.15 Д/ф «Решить и сделать».
2.15 Д/ф «Бобби Фишер против всего мира».
4.10 XXIV Летние Олимпийские игры 1988 в Сеуле. Футбол. Финал. СССР - Бразилия.

ПЯТНИЦА

6.30 Безумные чемпионаты.
7.00, 8.00, 9.05, 12.10 Новости.
7.05, 12.30, 17.05 Все на Матч!
8.05 Безумный спорт с Александром Пушным.
8.35 Спорт за гранью.
9.10 Д/с «Большая вода».
10.10 Футбол. Лига Европы. Квалификационный раунд.
12.10 Новости.
12.15 Великие моменты в спорте.
13.00 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Тоттенхэм» (Англия) - «Атлетико» (Испания).
15.05 Десяток!
15.25 Новости.
15.30 Д/ф «Пять трамплинов Дмитрия Саугина».
16.00 Д/ф «Бокс в крови».
17.00 Новости.
17.35 Д/с «Заклятые соперники».
18.05 Д/ф «Артем Окулов. Штангисты не плачут».
18.50 Новости.
19.00 Д/с «Место силы».
19.30 Д/с «Неизвестный спорт».
20.30 Д/ф «Пятнадцать минут тишины Ольги Брунскиной».
21.00 Десяток!
21.20 Д/ф «Чемпионы».
23.00 Все на Матч!
23.45 Х/ф «Путь дракона».
1.30 Десяток!
1.50 Х/ф «Жесткий ринг».

СУББОТА

6.30 Десяток!
6.50 Д/ф «О спорт, ты - мир!»
9.55, 13.00, 16.05, Новости.
10.00 Спортивный вопрос.
11.00 Футбол. Товарищеский матч. «Ювентус» (Италия) - «Саут Чайна» (Гонконг).
13.05 Д/ф «Допинговый капкан».
13.35 Д/с «1+1».
14.15 Все на Матч!
14.45 Формула-1. Гран-при Германии. Квалификация.
16.10 Д/с «Мама в игре».
16.30 Все на Матч!
17.00 Росгосстрах Чемпионат России по футболу. «Зенит» (Санкт-Петербург) - «Локомотив» (Москва). Прямая трансляция.
19.50 Росгосстрах Чемпионат России по футболу. «Анжи» (Махачкала) - ЦСКА (Москва).
22.00 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Реал Мадрид» (Испания) - «Челси» (Англия).
0.00 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Интер» (Италия) - «Бавария» (Германия). Прямая трансляция из США.
2.00 Х/ф «Боксер».
4.00 Профессиональный бокс.
6.00 Смешанные единоборства.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Смешанные единоборства.
8.00, 10.05, 12.10 Новости.
8.05 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Ливерпуль» (Англия) - «Милан» (Италия).
10.10 Футбол. Международный Кубок чемпионов. ПСЖ (Франция) - «Лестер» (Англия).
12.15 Футбол. Международный Кубок чемпионов. «Селтик» (Шотландия) - «Барселона» (Испания).
14.15 Все на Матч!
14.45 Формула-1. Гран-при Германии. Прямая трансляция.
17.05 Новости.
17.10 Все на Матч!
17.30 Росгосстрах Чемпионат России по футболу. «Спартак» (Москва) - «Арсенал» (Тула).
20.25 Новости.
20.30 Д/с «Мама в игре».
20.50 Олимпиада. Live.
21.50 «Точка».
22.20 Великие моменты в спорте.
22.30 Д/ф «Допинговый капкан».
23.00 Все на Матч!
23.45 Д/с «Неизвестный спорт».
0.45 Д/ф «Беспечный игрок».
2.15 Х/ф «Путь дракона».
4.00 Формула-1. Гран-при Германии.

РАДИО

ИСЛЕН, 25-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.35 «Хажамжан».
САЛАСА, 26-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 27-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 28-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».
ЖУЬМА, 29-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 30-ИЮЛЬ
10.43 «Гафетдин нетижаря»
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 31-ИЮЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

Гуьлен вахце лугьуда

Туркиядин властри мукьвал йикъара оппозицияда авай исламдин вязер ийидайди тир (проповедник) Фетхуллагь Гуьлен вахкун патал США-диз официальный тлалабун рекъе твада. Туркиядин властри гьисабзавайвал, государстводин къурулуш военный рекъелди дегишариз клан хьунин кьилин идеолог Гуьлен я. Идан гьакъиндай 18-июлдиз республикадин президент Реджеп Тайип Эрдогана CNN-диз интервью гудайла малумарна.

Ада рикел хкана хьи, кьве государстводин арада тахсиркарар вахкунин гьакъиндай икьар кардик ква. "США-ди вичин гражданин вахкун тлалабайла, чна кьилиз акьудзава. Ихьтин месэлайра сад-садахь галаз вирибурун алакьалувал хьун лазим я", - кьейдна Туркиядин регьберди.

16-июлдиз Стамбулда кьиле феи митингдин вахтунда Эрдогана вичин терефдаррин вилик Америкадин президент Барак Обама-диз Гуьлен Туркиядив вахкуниз эвер гана. "Эгер чун стратегиядин рекъай амадагар ятла, чи тлалабун кьилиз акьудда. Чна кьуне тлалабай террористар вахканай кьван. Гила чи сиягда террорист яз авай кас чав вахце", - кьейдна государстводин кьили.

Жаваб яз, государстводин секретарь Джон Керриди малумарайвал, США-ди исламдин вязердайди вахкунин гьакъиндай Туркиядин тлалабун эгер Анкарадиз и каравун патал ихтияррин рекъай бегьем бинеяр жагъайтла, кьилиз акьудда.

Вичин нубатдай яз, Фетхуллагь Гуьлена кьейд авурвал, ам Сад хьанвай Штатрай мумкин тир акьсудуниз гьазур я. "Эгер абуру гьакъ гьисабзаватла, гьабуроз кландайвал хьуй", - лагьана ада. Гьа са вахтунда вязердайда Туркияда государстводин къурулуш дегишариз чалишмиш хьунин вич шерик я лугьуз Анкаради кутазвай тахсирар дуьзбур туш лагьана. Ада военный рекъелди уьлкведин къурулуш дегишарин дуьз кам кьачун туширди ва вичи садрани и кардин тереф хьун тавурди кьейдна, гьикъ лагъайтла, къуватдин рекъелди демократия кьазанмишиз жедач.

15-июлдин нянрихь военныйрин са десте Туркияда власть кьаз чалишмиш хьана. Бунт пузмишариз алакьна. Эхиримжи делиралди, 290 касдилай гзафбур телеф хьана.

Вязер ийидайди тир Гуьлен 1990-йисарин эхиррилай Сад Хьанвай Штатра яшаммиш жезва, амма ватанда адахь тайин таьсирлувал ама. Сифтедай ада Эрдоганаз властдив кьез куьмек гана, амма са тлимил вахтар алатайла, уьлкве идара ийизвай гьал акурла, абурун араяр цуру хьана. 2013-йисуз полициядин коррупциядиз акси серенжем кьиле тухвайдалай гуьгьуьниз Гуьленак государстводин къурулуш дегишариз кланзавай лагьана тахсир кутуна.

Пуд ракета ахъайна

19-июлдиз Кеферпатан Кореяди баллистический пуд ракета ахъайна, хабар гузва

штабрин начальникрин Сад авунвай комитетдин векилдин гафарал асаслу хьана, Кьиблепатан Кореядин "Ёнхэп-ди".

Агентстводин малуматдал асаслу яз, ракетаяр Хванхэ-Пукто вилаятдин территориядай ахъайна. Рейтерди хабар гузвайвал, Scud жуьредин пуд ракета ахъайна, абуру Японский гьуьл галай терефдихь 500-600 километрди кьван лув гана.

9-июлдиз КНДР-ди цин кланикай фидай луйткведай Корея полуостровдивай рагъэкьечдай патахь галай Японский гьуьлелай баллистический ракета ахъайнай.

Са югь идалай вилик Вашингтонни Сеул Кореядин территориядал Америкадин ПРО-дин системаяр эцигунин вахтарин гьакъиндай меслят хьанай. "КНДР-дин терефдай жезвай къурхулувилериз акси гьерекартар" багьна кьуна, ракетриз акси ТНААД комплекс Кеферпатан Кореядин территориядал 2017-йисуз пайда жедат. Пхеньянди, жаваб яз, "акьалтлай кьетли серенжемар къабулда" лагьана, къурхуяр ганай.

Кеферпатан Кореяда ракетаяр ахтармишуни неинки къуншияр тир уьлквейрик къалабулух, гьакъ Международной сообществодикни КНДР-дин военный активвили къурху кутунва. Иисан сифтедилай Кеферпатан Кореяди водородный бомба агалкъунралди ахтармишайдан гьакъиндай официалнидаказ малумарнай.

Кеферпатан Кореядин гьерекартиз жаваб яз, ООН-дин Хатасузвили советди Пхеньяндиз талукь яз сергьятламишдай серенжемрин цийи пакет кардик кутунай.

Телеф хъайибурун ва кьунвайбурун кьадар тайинарна

Туркияда государстводин къурулуш военный рекъелди дегишариз чалишмиш хъайи вахтунда 208 кас, абурукай 60 полицейскийяр, пуд аскер ва 145 граждан ксар телеф хьана. 1491 касдал хирер хьанва. Идан гьакъин-

дай 18-июлдиз уьлкведин премьер-министр Бинали Йылдырыма малумарна, кхъизва Рейтерди. Виликрай 290 кас телеф хьана лагьана малумарнай.

Туркиядин гьукуматдин кьили бунт тешкилайбурукай 24 кас яна кьейди ва 50 касдални хирер хъайиди рикел хкана, хабар гузва The Hurriyet Dayli News-ди.

"Кьунвайбурун ва чуьрук арадал гьуник шерик тир шак физвайбурун кьадар 7543 кас я. Абурукай 316 кас дустагьра тунва. Бунт арадал гъайибур кьунин серенжем давам жезва", - суьгьбетна журналистриз Йылдырыма.

Уьлкведин президент Реджеп Тайип Эрдоган терг ийиз чалишмиш хъайибурухь галаз алакьаяр хьунай 8 агъзур полицейский кьвалахдилай алуднава. Кьунвайбурун арада вишелей виниз генералар ва адмиралар ава.

Гагаузри автономия тлалабзава

Украинадин гагаузрин Союздин инициативадин дестеди уьлкведин президент Петр Порошенкодивай Одесский областда территориальный автономия тешкилун тлалабна. Талукь тир эвер гун 18-июлдиз тешкилатдин "ВКонтакте" соцсетда чапнава.

"Чна чун хьун ва гележегда вилик фин патал чаз автономия герек я. Чун, гагаузар, сихдиз яшаммиш жезвай чкайра референдум тухуз гьазур я", - кьейдзава материалда.

Тлалабуна гьакъини кьейдзава хьи, мукьвал вахтунда Украинадин гагаузрин Союздин

сифтеган вири тешкилатра къулар кватлиз башламишда ва ахпа ам Порошенкодиз рекъе твада.

4-июлдиз Одесский областда территориальный автономия тешкилун Болгариядин диаспорадин векилрини тлалабна. "Крымдин татарриз автономия гунин фикирди Украинадин конституционный гьалар дибдай дегишарна, важиблу чешне хьана. Тайин тир территориядал яшаммиш жезвай болгаррини автономиядин ихтияр кьачуда", - кьейдна диаспорадин регьберрикай сад тир Юрий Паличева.

Порошенкодиз гьа ихьтин жуьредин арза Букovinaдин румынрин Ассамблеядини авуна. Этнический тешкилатди Черновицкий областда румынар сихдиз яшаммиш жезвай территориядиз территориальный автономиядин къурулуш гун тлалабна.

Июндин эхирра Порошенкоди малумарайвал, Крымдин татарриз государстводин составда аваз автономия гунин ихтияр кваз кьазва. Майдиз Украинадин президентди конституциядик мукьвал тир вахтунда талукь тир дегишвилер кутун хиве кьунай.

Гагаузар туьрк халкъ я. Абурун члехи паюни хашпара диндиз вяз ийизва. 2001-йисан переписдал асаслу яз, Украинада 31 агъзур гагауз яшаммиш жезва, абурукай 27 агъзур - Одесский областда.

Террориствиллиз акси серенжеи кьутьягь хьана

Алма-Ата шегьердин терроризмдихь галаз жегъ чуьгунин рекъай оперативный штабди (АГОШ) Кьазахстандин виликан меркезда терроризмдиз акси серенжем акьалтнавайдан гьакъиндай хабар гана. Идан гьакъиндай 18-июлдиз "Цийивилер" РИА-ди малумарна.

Агентстводи хабар гузвайвал, Алмалинский РУВД-дал гьужумунай шак физвай кьвед лагъай кас къурдалай гуьгьуьниз терроризмдиз акси центради серенжем кьутьягь хьанвайди малумарна. Милли хатасузвили Комитетдин малуматдал асаслу яз, идахь галаз алакьалу яз къуватдин ведомстводин руководстводи Алма-Атадин патарив террориствиллин хатасузвили дережа дегиш хьанвайди малумарна.

АГОШ-дин малуматдал асаслу яз, республикадин виликан меркезда гуьлле гайи вахтунда телеф хъайибурун кьадар гзаф хьанва. "Ихтиярсуз гьерекартин нетижада вад кас яна кьена, мадни иридал хирер хьана", - малумарна штабда. Вилик-

Рекъемар

- Дагъустанда алай йисан гатфариз хуьруьн майишатдин зегьметчийри 620 гектардилай гзаф майданра уьзюмпухар кутуна.
- Дагъустандин хуьруьн майишатдин зегьметчийри 300 агъзур тонндилай виниз салан майваяр кватл хьувунва.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 63,41 манат,
1 евро - 69,69 манат,

кьизил (1 гр) - 2697,90 манат,
гимшиш (1 гр) - 40,48 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гьазурайди - Шагьисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

рай МВД-дин пресс-къуллугъди телеф хъайи кьуд касдин - пуд полицейскийдин ва са ислягь агъалидин гьакъиндай хабар гана.

Гьакъ ятлани Кьазахстандин президент Нурсултан Назарбаева Алма-Атада арадал атай кардиз террориствиллин серенжем я лагьана ва кьайдаяр хуьдай органривай граждана гзаф кватл жезвай чкайра хатасузвал таьминарун истемишна.

Ислен йикъан пакамахь Алмалинский РУВД-дин ва милли хатасузвили Комитетдин департаментдин дараматрал яракьламиш хьанвай ксари гьужумна. Шегьерда террориствиллин хатасузвили виридалайни виниз тир "яру" дережа кардик кутуна. Алма-Атадин яракьар маса гузвай вири туьквенар са кьадар вахтунда агална ва абурал кьаравулар акьвазарна. Кьазахстандин финанстрин меркездин агъалийривай куьчейриз экъеч тавун тлалабна. Йикъан нисинрихь хьиз кьайдаяр хуьдай органри полицейскийрал гьужум авунай шак физвай кьве касни кьуна.

Орджоникидзедин памятник алудна

Казанда СССР-дин залан промышленностдин нарком хъайи Григорий Орджоникидзедин советрин регьбер Иосиф Сталинан монументдикай авунвай памятник алудна. Идан гьакъиндай 18-июлдиз ProKazan.ru-ди хабар гана.

Скульптура Авиастроителрин районда авай багда эцигнавай. Памятник пуд патал пайна ва постаментдилай алудна. Гьа са вахтунда памятник алудзавай рабочийри гьавурдик кутурвал, ам реставрация ийиз тухузва.

Изданидин делиралди, 1962-йисуз КПСС-дин XXII съезддилай гуьгьуьниз Казанда авай Сталинан памятникдикай Орджоникидзедин монумент авунай. Статуядин чапла гьиле авай кьалиян дурбуьралди дегишарна, гьакъини постаментдал алай кхьинарни масадбур хьана.

2015-йисан сентябрдиз Марий Эль республикадин Шелангер поселокда авай хуьруьн майишатдин кооперативдин территориядал пуд метрдин кьаканвал авай Сталинан памятник ачухнай. Гьа йисан мартдиз КПРФ-ди 9-майдалди Россиядин жуьребажуьре регионра Сталиназ 15-далай тлимил тушиз памятникар ва мемориальный доскаяр эцигиз кланзавайдан гьакъиндай малумарнай. Гьа ихьтин монументрикай сад майдиз Липецкда эцигнай, амма шегьердин администрацияди ам, законсузди я лагьана, алудун истемишна.

Сталиназ сад лагъай памятник 1929-йисуз регьбердин 50 йисан гьуьрметдай ачухнай. 30-йисарин юкьвара политикдиз монументар вири чкайра эцигиз башламишна. Виридалайни члехиди - кьаканвилел 54 метр алайди - Сталинградда Волго-Дондин кьаналдал, регьбер рекьидалди са йис амаз, 1952-йисуз эцигнай. КПСС-дин XX съезддилай гуьгьуьниз Сталинан монументар активнидаказ алудиз башламишна.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание ва
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкъала, Ленинан майдан, 2

КБИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет массовый коммуникацийрин хиле закондательстводал амал авунал гьузчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хьувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь Макъалаар редакцияди туькъур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахъувач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала,
I Петрдин проспект, 61. Печатдин къвал

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249
Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахъана - 17.00

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан къуье, 6.

Тираж 7867

Ⓒ - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбуру я.

Ⓜ - Икъван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Нумрадиз чар

Асландин жуьрэт авайди

Мевлидин ИСМАИЛОВ,
муаллим-ветеран

И мукъвара зун, клевиз азарлу хъана, Мегъарамдхуьруьн ЦРБ-диз аватна. Са кье йикълай зун авай палатадиз носилкадаллаз квачер метерин квалакрилай виняй, гилерин туплар, эрчи гилин са кланчал туплалай гьейри, вири атланвай, вичин яшар 50-дав агакнавай, гьугьунлай чир хъайивал, 35 операциядин азабрикой хкатнавай 1-группадин инвалид, Мегъарамдхуьруьн агъали Мегъамедханов Аслан Салманханович гъана. Ам авай гьал акурла, жуван тлал рикелай фена. Аслан квачин туплал са гьеччи хер бархун хуьникди михвиз чулав хъанвай, ивидин гьерекатни къайдадикай хкатнавай. Бархун хъайи гагъ са чка, гагъ маса чка атлана. Тлалди адав я юкьуз, я йифиз секинвал вугузвачир. Язух къедай гьалда авайтлани, тлал эхи ийиз, галайбуруз вичин гьал къалур тийиз, акси яз абуроз сабур гуз, секинариз, руьгь кутаз алахъдай. - Я Аслан стха, - хабар къуна

за адавай, - вахъ вуж гелкъевеза?
- Захъ вичихъни са акъван сагъламвал авачир зи умурдин юлдаш Гуьлселем гелкъевеза.

- Бес ваз райондин агъалияр социальный рекъай хуьдай управленидин (УСЗН) патай са кумекни авачни?

- Заз кланзавай затни авач. Амма зун абуркой са тимил бейкеф хъанва, гьикл лагъайтла икъван вахтунда ви гьал гьикл я, ваз квекай дарвал ава лагъана, гьич хабарни къунач.

Аслан хътин азарлуди районда мад бажагъат ава. Азарди адан вилерин эквни зайифарнава. Бес ихътин азарлудакай хабар къун тавун дюз яни?..

Асланални Гуьлселемал чпел залан дерт алатлани, абур масадан дердинкай хабар къадай, гьил ачух, ният къени инсанар я. Аслан вичел алай тварциз лайихлу тирдахъни зун инанмиш хъана. Ахътин клевиз азарлу инсандиз дикъет гун чи гьар садан буржи я. Им Аллагни инсанарни рази жадай кар тушни бес!

Самур станция

Уважаемые абитуриенты,
профессиональное образовательное учреждение
"НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИННОВАЦИОННЫЙ КОЛЛЕДЖ"
объявляет прием на 2016-2017 учебный год
по следующим специальностям:

09.02.3 "Программирование в компьютерных системах", квалификация - техник-программист.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 2 г. 10 мес.

34.02.1 "Сестринское дело", квалификация - медицинская сестра, медицинский брат.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 2 г. 10 мес.

38.02.1 "Экономика и бухгалтерский учет (по отраслям)", квалификация - бухгалтер.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 2 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 1 г. 10 мес.

40.02.1 "Право и организация социального обеспечения", квалификация - юрист.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 2 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 1 г. 10 мес.

44.02.1 "Дошкольное образование", квалификация - воспитатель детей дошкольного возраста.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 2 г. 10 мес.

44.02.2 "Преподавание в начальных классах", квалификация - учитель начальных классов.

Срок обучения:
на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес.,
на базе 11 кл. - 2 г. 10 мес.

Срок обучения по заочной форме по всем специальностям увеличивается до 1 года.

По рабочим профессиям:
09.01.03 "Мастер по обработке цифровой информации";

43.01.02 "Парикмахер";

43.01.06 "Проводник на железнодорожном транспорте";

46.01.03 "Делопроизводитель";

54.01.01 "Исполнитель художественно-оформительских работ".

Формы обучения: очная, очно-заочная, заочная.

Прием документов в колледж осуществляется с 23 мая 2016 г.

Для поступления в колледж необходимо предоставить в приемную комиссию следующие документы:

1. Заявление абитуриента.
2. Оригинал или копия паспорта.
3. Документ об образовании.
4. 6 фотографий (3х4).

Время работы приемной комиссии: все дни, кроме воскресенья, с 9.00 до 17.00.

Колледж расположен по адресу: РД, Махачкала, пр. Насрутдинова, 80.

Телефоны приемной комиссии:

8 (8722) 56-27-67,
8 (963) 401-56-63,
8 (928) 500-94-95,
8 (989) 889-80-40;

e-mail: pounik80@mail.ru.

Схема проезда: остановка - банкетный зал "Восточная Пальмира", автобус №100, троллейбус №12.

Маршрутное такси №№12, 12 "А", 14, 69, 69 "А", 101 "А".

Набираем девочек от 17 лет в цветочный салон в Махачкале. Требования - желание работать в данной сфере и навыки. Средняя зарплата 25 тыс. руб. Стажировка 7-10 дней. Обращаться по тел.: 8-988-292-04-20

Конкурс на гранты Главы Республики Дагестан в 2016 году

СОВЕТ ПО ГРАНТАМ ГЛАВЫ РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН
ОБЪЯВЛЯЕТ КОНКУРС ПРОЕКТОВ НА ГРАНТЫ ГЛАВЫ
РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН В 2016 ГОДУ

Прием документов на конкурс ведется с 15 июля по 16 сентября 2016 года.

Гранты Главы Республики Дагестан выделяются для финансирования расходов на разработку и реализацию инновационных научно-исследовательских, опытно-конструкторских разработок, проектов в сфере образования, науки, техники, экономики, культуры и искусства, общественной деятельности, средств массовой информации, физической культуры и спорта, молодежной политики, поддержки малого предпринимательства.

Соискателями грантов могут быть физические лица и юридические лица, осуществляющие деятельность на территории Республики Дагестан.

Каждый соискатель индивидуально либо в составе творческого коллектива имеет право представить на ежегодный конкурс только одну заявку.

Прием документов на конкурс проводится в органах исполнительной власти Республики Дагестан в соответствии с направлением гранта:

✓ в области образования, науки, техники и инноваций - Министерство образования и науки Республики Дагестан;

✓ в области экономики - Министерство экономики и территориального развития Республики Дагестан;

✓ в области культуры и искусства - Министерство культуры Республики Дагестан;

✓ в области общественной деятельности - Министерство по национальной политике Республики Дагестан;

✓ в области физической культуры и спорта - Министерство по физической культуре и спорту Республики Дагестан;

✓ в области средств массовой информации - Министерство печати и информации Республики Дагестан;

✓ в области молодежной политики - Министерство по делам молодежи Республики Дагестан;

✓ в области малого предпринимательства - Агентство по предпринимательству и инвестициям Республики Дагестан.

Информация об условиях конкурса будет размещена на официальных сайтах соответствующих органов исполнительной власти Республики Дагестан.

Министерство по делам молодежи Республики Дагестан

ОБЪЯВЛЯЕТ КОНКУРС ГРАНТОВ

Министерство по делам молодежи Республики Дагестан объявляет об открытом конкурсе грантов, направленных на профилактику идеологии экстремизма и терроризма, духовно-нравственное и патриотическое воспитание, формирование здорового образа жизни детей и молодежи.

Целью конкурса грантов является патриотическое воспитание и формирование здорового образа жизни детей и молодежи. В Конкурсе могут принять участие все желающие в возрасте от 17 до 35 лет.

Для участия в Конкурсе необходимо представить проектную заявку (форма заявки размещена на сайте dagmol.ru) с приложением копии документа, удостоверяющего личность.

Заявки на участие в Конкурсе принимаются по адресу: г. Махачкала 367032, ул. М. Гаджиева 170, ГКУ РД "Республиканский центр гражданского и патриотического воспитания детей и молодежи".

Контактные телефоны: 8(989) 885 48 00, 8 (928) 552-60-65.

Заявку можно также подать в электронном виде на адрес электронной почты grant_minmol@mail.ru.

Приём заявок осуществляется с 4 июля 2016 с 10:00 до 18:00 ежедневно, кроме выходных и праздничных дней в срок до 1 сентября 2016 года.

Участники Конкурса, чьи проектные заявки будут отобраны для участия в финале, получат информационное уведомление о прохождении в третий этап.

Участникам Конкурса, которые прошли в третий этап, необходимо подготовить презентацию своего проекта в формате Powerpoint не более чем на 7 минут.

Утерянный аттестат о полном среднем образовании за № 24999, выданный в 1987 г. Касумкентской СОШ № 2 Сулейман-Стальского района на имя ЭСКЕНДЕРОВОЙ Замиры Саруевны, считать недействительным.

Утерянный аттестат о полном среднем образовании за № 6309817, выданный в 2001 г. Касумкентской вечерней СОШ Сулейман-Стальского района на имя ТАРИВЕРДИЕВОЙ Саиды Юриковны, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редакция-дин коллективди иранстха
ТАЖИДИН
кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз Бейбалаев Даираз, рагьметлудан мукьва-къилийриз башсагьлугьвал гузва.

"Лезги газетдин" редакция-дин коллективди Чигалиев Лачиназ ва вири багърийриз играми
ДИДЕ
кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз башсагьлугьвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди имид хва
НАДИР
кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз Исаева Гьуьруьятаз, рагьметлудан мукьва-къилийриз башсагьлугьвал гузва.